

KHAZAR VIEW

XƏZƏR

XƏBƏR

ELMİ-KÜTLƏVİ, ƏDƏBİ-PUBLİSİSTİK TOPLU

YENİ
DƏRS İLİNİZ
MÜBARƏK!

YENI DƏRS İLİNİN

AÇILIŞ MƏRASİMİ

Sentyabrın 15-də Xəzər Universitetində yeni dərslərin ilinin açılış mərasimi oldu. Mərasimdə universitetin məzun və tələbələri, universitetə yeni qəbul olunmuş gənclər və onların valideynləri, qonaqlar iştirak edirdilər. Mərasimi universitetin İctimai əlaqələr və media üzrə direktoru Əlövsət Əmirbəyli açıq elan etdi. Dövlət himni səslənəndən sonra Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı çıxış edərək, müəllim və tələbə kollektivini, xüsusən birinci kurs tələbələrini yeni dərslərin ilinə münasibətilə təbrik etdi, onlara uğurlar arzuladı, universitet haqqında geniş məlumat verdi, əldə edilən nailiyyətlərdən danışdı. Universitetin rektoru professor Con Rayder, universitetin Xarici əlaqələr üzrə prorektoru, fəlsəfə doktoru Fərdə Əsədov toplaşanlara müraciətlə təbrik nitqi söylədilər. Sonra H. İsxanlı və C. Rayder qəbul imtahanlarında ən yüksək bal toplamış tələbələrə tələbə biletini təqdim etdilər.

Valideynlər adından Rafiq Əhmədov, yeni tələbələr adından Afaq Əhmədova, xarici tələbələr adından V. V. Həriş, universitetin məzunları adından Emil Əliyev çıxış etdilər. Mərasim universitet tələbələrinin ifasında kiçik konsert proqramı ilə başa çatandan sonra tələbələr auditoriyalara dəvət olundular və yeni dərslərin ilinə başlandı.

H. İsxanlı və C. Rayderin çıxışları 12-13-cü səhifələrdə dərc olunur.

AZƏRBAYCAN "DAAD"-IN "GO EAST" PROGRAMINA DAXİL EDİLDİ

DAAD-ın GO EAST yay məktəbi ilk dəfə olaraq Azərbaycanda, Xəzər Universitetində keçirildi

Xəzər Universitetinin təşkilatçılığı, DAAD-ın (Almaniya Akademik Mübadilə Proqramı) dəstəyi ilə sentyabrın 5 - 19-da universitetdə DAAD-ın GO EAST ("Şərq get") proqramı çərçivəsində "Cənubi Qafqazda və Asiyada enerji təhlükəsizliyi" mövzusunda yay məktəbi keçirildi. Yay məktəbinə Almaniyanın 8 müxtəlif universitetindən 12 tələbə qoşulmuşdu. Proqrama universitetin Beynəlxalq tələbə və mütəxəssislər mərkəzi koordinasiya edirdi. Layihənin əsas məqsədi Cənubi Qafqazın enerji sahəsində indiki vəziyyəti ilə yaxından tanış olmaqdır.

Yay məktəbində tələbələr Xəzər Universitetinin İqtisadiyyat və menecment

fakültəsinin dekani İncilab Əhmədovun "Enerji resurslarının iqtisadiyyatı", universitetin müəllimləri – Rövşən Abbasovun "Xəzər regionunda ətraf mühitin təhlükəsizliyi və təbii resursların idarə olunması" və Rəşad Hüseynovun "Cənubi Qafqazda ənənəvi və qeyri-ənənəvi təhlükəsizlik problemləri" mövzularında mühazirələrini dinləmiş, müzakirələr zamanı lazımi biliklər əldə etmişlər. Dərslər təkəcə sinif otağı çərçivəsində məhdudlaşmamış, əyani və praktiki dərslər də təşkil olunmuşdur. Belə ki, Rövşən Abbasovun dərsinin müəyyən hissəsi Pirallahı neft sahəsində və Botanika bağında keçirilmişdir.

Sentyabrın 16-da Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı başda olmaqla universitetin rektoru Con Rayder, prorektor Fərda Əsədov, DAAD proqramının Azərbaycandakı nümayəndəsi Andrey Götze (Andrej Goetze), yay məktəbinin koordinatoru Aytən Şadlinskaya, Beynəlxalq tələbə və mütəxəsislər mərkəzinin işçiləri və yay məktəbinin müəllimlərinin iştirakı ilə alman tələbələr üçün ziyafət təşkil edildi. Ziyafət zamanı tələbələrə yay məktəbində iştirakı təsdiq edən sertifikatlar verildi. Onlara, eyni zamanda, Xəzər Universitetinin təmsilçiləri kimi çıxış etmək səlahiyyəti verən "The certificate of Student Ambassador" ("Tələbə səfir sertifikatı") sertifikatı təqdim olundu. Bu, Xəzər Universitetində yeni tətbiq edilən sertifikatın ilk təqdimatı idi.

(Ardı səh. 13-də)

AZƏRBAYCAN "DAAD"-IN "GO EAST" PROGRAMINA DAXİL EDİLDİ

NİDERLAND SƏFİRİ İLƏ GÖRÜŞ

Sentyabrın 7-də Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsa-xanlı Niderlandın Azərbaycan Respublikasındakı səfiri Ar-jen Peter Uijterlindeneni və AMEA-nın Akademik Z.M.Bünya-dov adına Şərqsünaslıq İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, tarix elmləri doktoru Solmaz Rüstəmovə-Tohidini qəbul etdi. Gö-rüşdə Xəzər Universiteti ilə Niderland universitetləri arasın-da elm və təhsil sahəsində əlaqələrin genişlənməsi, gələ-cəkdə Xəzər Universitetində Niderland gününün keçirilməsi kimi məsələlər müzakirə olundu.

LEFKE AVROPA UNİVERSİTETİNİN NÜMAYƏNDƏLƏRİ "XƏZƏR"DƏ

Şimali Kipr Türk Respublikasının Lefke Avropa Univer-sitetinin Başkanı, Lefke Bələdiyyə Başkanı Mehmet Zafer, uni-versitetin akademik işlər üzrə prorektoru Dr. Akin Cellatoğlu, Dünya Gənclər Bankı Regional Ofisinin rəhbəri Vüsalə Hü-seynli, ofisin maliyyə meneceri Səbinə Abbasova sentyabrın 19-da Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyum-lar Şurasının sədri professor Hamlet İsa-xanlı, universitetin rektor-u professor Con Rayder və Xarici əlaqələr üzrə prorektoru Dr. Fərda Əsədovla görüşdülər. Qonaqlara Xəzər Universiteti, fakültələri və ixtisasları haqqında geniş məlumat verildi. Qo-naqlar Xəzər Universitetinin rəhbərliyini öz universitetlərinə dəvət etdilər. Mehmet Zafer universitet adından Hamlet İsa-xanlıya hədiyyə təqdim etdi. Xatirə şəkilləri çəkildi. Görüşdə Xəzər Universitetinin İctimai əlaqələr və media üzrə direktoru Əlövset Əmirbəyli iştirak etdi.

"XƏZƏR XƏBƏR"İN ƏMƏKDAŞI MƏTBUAT ŞURASININ DİPLOMU İLƏ TƏLTİF OLUNUB

İyulun 21-də, Milli Mətbuat Günü ərəfəsində Azərbaycan Mətbuat Şurasında ötən əsrin 60-cı illərinin jurnalistləri ilə görüş keçirildi. Gö-rüşdə həmin illər jurnalistikamızın bir qrup nümayəndəsi arasında "Xəzər Xəbər" jurnalı baş redaktorunun müavini, əməkdar jurnalist Əlir-za Balayev də Azərbaycan mediasının inkişafında uzunmüddətli xidmət-lərinə görə MŞ-nin diplomu ilə təltif olundu.

Tədbirdə çıxış edən MŞ sədri Əflatun Amaşov həmin illərin jurnalistlərinin respublikanın ictimai həyatındakı fəal rolundan söz açaraq bildirdi ki, onların özləri, həmçinin yetişdirdikləri qələm sahibləri 80-ci illərin sonlarına doğru başlanan xalq hərəkatında da fəal mövqe nümayiş etdiriblər. O, veteran jurnalistlərə müraciətlə dedi: "Mətbuat Şu-rası Milli Mətbuat Günü ərəfəsində bu toplantının təşkili ilə sizlərin fəda-kar əməyinizi bir daha vurğulamağı özünə borc bilir." Hesab edirik ki, siz-lər 136 yaşlı mətbuatımızın canlı əfsanələri, dövrün salnameçilərisiniz. Gərgin əmək və zəhmətinizin neçə-neçə jurnalist nəslinin formalaşma-sında əvəzedilməz rolu var.

CƏNUBİ KOREYA UNİVERSİTETLƏRİNDƏ GÖRÜSLƏR

"Xəzər Xəbər" in NDU Bürosu

Naxçıvan Dövlət Universiteti (NDU) ilə Cənubi Koreyanın Kimçonq Universiteti arasında ikitərəfli əməkdaşlıq haqqında müqavilə 2010-cu ilin aprel ayında universitetlərin nümayəndə heyətləri tərəfindən Naxçıvanda imzalanmışdır. Bundan sonra Kimçonq Universitetinin rektoru xanım Sunq Ac Kanq videokonfrans vasitəsilə NDU-da keçirilmiş "Elektron Naxçıvan-5" beynəlxalq simpoziumunda çıxış etmiş, qarşılıqlı əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi məsələlərindən danışmışdı. (Ardı səh. 35-də)

BÖYÜK BRİTANIYADAN OLAN QONAQLAR XƏZƏR UNİVERSİTETİNDƏ

Sentyabrın 21-də Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı Yaxın Şərq Assosiasiyasının (Middle East Association) birinci müşaviri Fəridə Alp-Volteri (Feride Alp-Walter), Bradford Universitetinin Orta Asiya və Şimali Afrika üzrə Regional meneceri və Yaxın Şərq Regional ofisinin rəhbəri İsmət əbu Şahibi (İsmat Abu Shahib) və Aston Universitetinin Peşəkar Mühəndislik üzrə Magistr programının direktoru Bill Glunu (Bill Glew) qəbul etdi. Qəbulda Xəzər Universitetinin rektoru professor Con Rayder, prorektor-

lar – Məhəmməd Nuriyev, Rafiq Əhmədov və Fərdə Əsədov, rektor assistenti İsxan İsxanlı, İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin dekani İncilab Əhmədov, İctimai əlaqələr və media üzrə direktor Əlövsət Əmirbəyli, Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin dekani Səyavuş Azakov və inkişaf direktoru Raziya İsayeva iştirak edirdilər. Görüşdə Böyük Britaniya və Azərbaycanda təhsil sistemlərinin müqayisəsi, ölkələr arasında tələbə mübadiləsi və Xəzər Universitetində yeni MBA programının açılması haqqında məsələlər müzakirə olundu və fikir mübadiləsi aparıldı.

"XƏZƏR"DƏ YUBİLEY

Sentyabrın 14-də Xəzər Universitetində mühasib Səhifə Mürşüdovanın anadan olmasının 60 illiyi münasibətilə yubiley tədbiri keçirildi. Rektor assistenti İsxan İsxanlı Səhifə xanımı rəhbərlik adından təbrik edərək, onun universitetdə uzun müddətli səmərəli fəaliyyətini yüksək qiymətləndirdi, əmək fəaliyyətində və şəxsi həyatında ona uğurlar arzuladı. Digər çıxış edənlər də yubilyarın ünvanına xoş sözlər söylədilər, səmimi arzularını bildirdilər.

ТРИ АЗЕРБАЙДЖАНСКИХ УНИВЕРСИТЕТА
ВПЕРВЫЕ ВОШЛИ В РЕЙТИНГ
ЛУЧШИХ УНИВЕРСИТЕТОВ МИРА
ПО ВЕРСИИ QS WORLD UNIVERSITY
RANKINGS®

12 сентября исследовательское агенство QS опубликовало рейтинг лучших университетов мира QS World University Rankings® 2011.
Ключевые новости восьмого ежегодного выпуска:

- Бакинский Государственный Университет, Университет Хазар и Университет Кавказ впервые прошли аудит QS и появились в итоговой таблице;

- 2.919 университетов были проанализированы на предмет включения в рейтинг, в результате аудита 712 вошли в финальные результаты;

- Более 80 новых университетов появились в QS из World University Rankings® впервые, из них 18 вузов Центральной Европы и стран бывшего СССР;

- Университет Кембриджа второй год подряд занимает лидирующую позицию, обогнав Гарвард, Массачусетский Технологический Институт (MIT), Йельский и Оксфордский университеты;

- В опросах компаний, профессоров и академических экспертов приняло участие более 16.000 работодателей и 32.000 представителей академического сообщества, что делает эти исследования крупнейшими в мире по числу респондентов. (Продолжение на стр. 14)

İÇİNDƏKİLƏR

✎ Universitet xəbərləri	3
✎ <i>İsaxan İsaxanlı</i> . Tələbə qəbulunda rekord nəticə	16
✎ <i>Sədaqət Süleymanova</i> . Xəzər Universitetinin rektoru Con Rayderlə müsahibə	18
✎ <i>Hamlet İsaxanlı</i> . Keçmişin fəlsəfəsi və ya tarix necə yazılır?	20
✎ <i>Лейла Джамильзаде</i> . Сколько граней у таланта?	24
✎ <i>Kamalə Quliyeva</i> . TQDK sədri Məleykə Abbaszadə ilə müsahibə	28
✎ <i>Hubertus Hoffmann</i> . World Security Network reporting from Tallinn in Estonia	30
✎ <i>Nəriman Qasımoğlu</i> . Quran ayəsində - aynasında "hicab" məsələsi	32
✎ <i>Aysel</i> . Azərbaycanda internet radioları: "bum"un ilk siqnalları eşidilir	34
✎ <i>Jon Pahl</i> . The güzel but zor Turkish language	36
✎ <i>Yılmaz Özdil</i> . "Benim neslim..."	40
✎ <i>Lamiya Adilgızı</i> . Armenian, Azerbaijani youth hope for peace and positive change in region	42
✎ <i>Elmin Həsənli</i> . Xalq artisti Arif Quliyevlə müsahibə	46
✎ <i>Emil Agazade</i> . "Black gold" brings new wealth to Azerbaijan	52
✎ <i>Gi de Mopassan</i> . "Canım qurtardı"	54
✎ <i>Afaq Şıxlı</i> . Şeirlər	60
✎ <i>Abdullah Bozkurt</i> . Armenia loses economic battle, doomed to lose political one	62
✎ Xəzər Universitetinin doktoranturasına qəbul haqqında elan	71
✎ "Dünya" məktəbi	74

1995-ci ilin
yanvarından çıxır

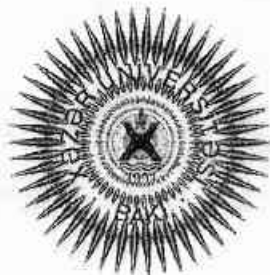
Təsisçi:
XƏZƏR UNIVERSİTETİ

Baş redaktor:
Hamlet İSAXANLI

Baş redaktor müavini:
Əlirza BALAYEV

Redaksiya heyəti:
Camal MUSTAFAYEV
Tofiq ABASQULIYEV
Nurəddin RZAYEV
Cəmil HƏSƏNLİ
Nizami CƏFƏROV
Əfqan ABDULLAYEV

XƏZƏR
XƏBƏR

Rəssam:
Mir Rafiq ƏBDÜLRƏHİMOV

Kompüter tərtibatçısı:
Yəmən HAŞİMOVA

Foto:
MƏDİA MƏRKƏZİ

Ünvanımız:
Bakı, Məhsəli küçəsi 11,
("Neftçilər" metrosunun yanı)

Faks: 498-93-79
Telefon: 421-79-16
421-10-93

E-mail: xazarxabar@khazar.org

Şahadət namı: 376
İndeks: 67178
Sifariş: 190
Tiraj: 3000

YENİ TƏDRİS İLİNİN AÇILIŞ MƏRASİMİNDƏ XƏZƏR UNİVERSİTETİNİN TƏSİSÇİSİ, DİREKTORLAR VƏ QƏYYUMLAR ŞURASININ SƏDRİ PROFESSOR HAMLET İSAXANLININ ÇIXIŞI

Əziz tələbələr, hörmətli müəllimlər, möhtərəm valideynlər! Yeni dərs ilinin başlanması münasibətilə hamınızı, xüsusən universitetimizə yeni qəbul olunmuş gəncləri ürəkdən təbrik edirəm.

Şübhəsiz ki, ali məktəbə qəbul olmaq hər bir gəncin həyatında ən vacib və məsuliyyətli günlərdən biridir. Məncə, hətta,

birincisidir, çünki uşaqlıq dövrü bitir, tamam fərqli bir həyat, fərqli bir təhsil dövrü başlayır. Bundan sonra da, şübhəsiz, yadda qalan qeyri-adi günlər olacaq. Gənclər ailə quracaqlar, yaxşı işə düzələcəklər... Amma bu əzsaylı əlamətdar günlər arasında ali məktəbə qəbul olunmağın öz xüsusi yeri var, ali təhsilin başladığı gün çox fərqli və qeyri-adi bir gündür.

Birincisi, ona görə ki, ali təhsil hamıya nəşib olmur. Orta məktəbi bitirənlərin heç də hamısı ali məktəbə qəbul olunmur. Çoxu birinci dəfədən qəbul ola bilmir, böyük qismi heç ikinci-üçüncü dəfədən də qəbul ola bilmirlər. Bu artıq sizin seçilmiş gənclər olduğunuz deməkdir. Bu o deməkdir ki, buraya bu gün daha çalışqan, daha savadlı, daha bilikli gənclər toplaşblar. Mən hamınızı bu uğur münasibətilə bir də təbrik edirəm! Xəzər Universitetinə xoş gəlmisiniz!

Şübhəsiz ki, orta məktəbi qurtaran gənclər öz valideynləri, dostları, qohum-əqrəbaları ilə məsləhətləşərək, hansı ali məktəbə getmək haqqında düşünürlər. Çünki seçim imkanı genişdir. Birincisi, hansı ixtisasın sahibi olmaq, ikincisi, bu ixtisası hansı ali məktəbdə almaq haqqında düşünürsünüz. Hər ikisi çox mühümdür. Xüsusilə ali məktəbi seçmək çox mühümdür. Çünki necə mütəxəssis olmağınız, insan kimi, vətəndaş kimi necə yetişməyiniz, dünyagörüşünüzün, mənəvi aləminizin necə formalaşması seçdiyiniz ali məktəbdən çox asılıdır. Mən heç bir şübhə eləmirəm və sizi də əmin edirəm ki, ən yaxşı və düzgün seçim etmişiniz. Nə üçün? Bir neçə kəlmə ilə izah etmək istəyirəm.

Birincisi, Xəzər Universitetində tədris proqramı, tədris ədəbiyyatı dünyada olduğu kimidir. Keçmişdə təhsil sistemimizdə nələr olub, nələrdən istifadə olunub – biz onun təsiri altında deyilik. Xəzər Universiteti 20 il əvvəl qurulandan bu günə kimi dünyanın daim yeniləşən tədris prosesini izləyir və təhsil, elm sahəsində Avropa, Amerika və Yaponiyanın ən yaxşı universitetlərinin fəaliyyət göstərdikləri proqramlar əsasında işləyir. Bu çox mühümdür, çünki tələbənin nəyi və necə oxuyacağından çox şey asılıdır və biz çalışmışıq ki, kitabxanamızda sizə lazım olan tədris ədəbiyyatının hamısı olsun. Ən azı, siz gedib bu kitabları kitabxanadan götürə bilərsiniz, qiraət zalında oxuya bilərsiniz, bəzi hissələrinin surətini çıxara bilərsiniz. Biz sizə bu şəraiti yaratmışıq və təsadüfi deyil ki, bizim kitabxana dünya kitabxanalarının reyting

It has been publishing since January, 1995

Khazar
VIEW

Design by:
Mir Rafiq ABDULRAHIMOV

Computer graphics:
Yemen HASHIMOVA

Photo:
MEDIA CENTRE

Address:
11 Məhsəti str., Bakı,
(near the "Neftçilər" metro)
Fax: 498-93-79
Phone: 421-79-16
421-10-93

E-mail: khazarxabar@khazar.org

Certificate: 376
Index: 67178
Order: 190
Copies: 3000

Founder:
KHAZAR UNIVERSITY

Editor-in-chief:
Hamlet ISAXANLI

Associate editor:
Alirza BALAYEV

Editorial member:
Jamal MUSTAFAYEV
Tofiq ABASQULIYEV
Nurəddin RZAYEV

Jamil HASANLI
Nizami JAFAROV
Afgan ABDULLAYEV

cədvəlinə görə Qafqazda, Orta Asiyada birinci yeri tutur.

İkincisi, burada tədrisin böyük bir hissəsi ingilis dilində aparılır və bu sizə böyük bir imkan verir ki, dünya səviyyəsində təhsil ala bilərsiniz. Eyni zamanda, buraya dünyanın hər bir yerindən tələbə gəlir, dünyanın hər bir tərəfindən müəllim gəlir və siz məhz ingilis dilində bir-birinizlə ünsiyyətdə olursunuz. Müasir biliklərə bu dildə yiyələnmək sizə təhsilinizi həm bakalavr, həm də magistr səviyyəsində dünyanın başqa möhtəşəm ali məktəblərində davam etdirmək imkanı verəcəkdir ki, bu da olduqca mühüm məsələdir.

Daha bir cəhət odur ki, burada siz çox düzgün, doğru, ədalətli bir mühitlə rastlaşacaqsınız, yəni burada – Xəzər Universitetində imtahanlarda saxtakarlığa yer yoxdur. Çünki yalan, saxtakarlıq olan yerdə, heç vaxt keyfiyyətli təhsildən söz ola bilməz.

Hörmətli tələbələr və valideynlər! Biz burada həm mütəxəssis yetişdiririk, həm dünya vətəndaşı, həm də Azərbaycan vətəndaşı yetişdiririk: yəni tədris elə qurulub ki, bizim mütəxəssislər dünyanı dərk edəsinlər və gedib hər yerdə işləyə bilsinlər. Bununla yanaşı, biz tələbələrimize Azərbaycan vətəndaşı üçün zəruri olan keyfiyyətləri aşılamağa çalışırıq. Xəzər Universiteti yeganə bir ali məktəbdir ki, burada ixtisasından asılı olmayaraq tək Azərbaycan tarixi deyil, həm də Azərbaycan mədəniyyəti, ədəbiyyatı fəni tədris olunur. Eyni zamanda, tələbələrımız bir fənn kimi rəqs, muğam, xalçaçılıq, zərgərlik və digər musiqi- incəsənət sahələrini öyrənmə bilirlər. Üstəlik, universitetimizdə Azərbaycan və ingilis dillərindən savayı dünyanın məşhur dilləri tədris olunur; yəni öz arzunuzla Avropa, Yaxın Şərq və Uzaq Şərq dillərini öyrənmə bilərsiniz. Bizim həmin ölkələrdəki universitetlərlə müqavilələrimiz, gediş-gəlişimiz var.

Əziz tələbələr, mən bir də ixtisas seçimi məsələsinin üzərinə qayıtmaq istəyirəm. Ona görə ki, bu olduqca mürəkkəb bir məsələdir. Bəzən elə olur ki, bir müddətdən sonra tələbə ixtisas seçməkdə yanıldığı qə-

naətinə gəlir. Xəzər Universitetində bu məsələnin də həlli var; siz ixtisasınızı dəyişdirə bilərsiniz. Üstəlik, tədris illərini uzatmaqla iki ixtisas da ala bilərsiniz. Məsələn, bir ixtisas üzrə üçüncü kursa kimi təhsil alır, sonra həmin ixtisas üzrə təhsilinizi davam etdirə, etdirə ikinci ixtisasa yazılırsınız. İkinci ixtisasa ikinci ildən tez – üçüncü ildən gec olmamaq şərti ilə yazılmaq olar. Bu zaman ixtisaslar arasında eyni ümumi fənlər olur ki, siz daha onları təkrar etmirsiniz, yalnız ixtisas fənlərini öyrənir və ikinci diplom alırsınız. Bu da çox mühümdür.

Əlbəttə, mən universitet haqqında çox şey danışardım, amma bugünkü məqsədimiz o deyil. Biz, sadəcə, sizi salamlayırıq, bu binamızda salamlayırıq. Xəzər Universiteti üç yerdə yerləşir. Burada, şəhər mərkəzində, bir də Tiflis prospektində binalarımız var. Mən sizə onu da demək istəyirəm ki, biz bu günləri Binəqədi rayonunda yeni kompleksin tikintisinə başlayırıq, orada 3 tədris korpusu, idman kompleksi, yataqxana və qonaq evi olacaq. Şübhəm yoxdur ki, bu gün bura daxil olanlar bir gün orada tədris və ya idmanla məşğul olacaqlar. Yəni biz sizin üçün hər baxımdan şərait yaratmağa davam edirik.

Bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm ki, burada rektor başda olmaqla prorektorlar, dekanlar, bütün müəllimlər sizinlə hər an görüşməyə, suallarınıza cavab verməyə, problemlərinizi həll etməyə, qaygınızı çəkməyə hazırdırlar. Bu, Xəzər Universitetinin qaydasıdır, mədəniyyətidir, amma tədris ikitərəfli prosesdir, yəni müəllim var, tələbə var, tələbə də çox çalışmalıdır. Bizim sizdən istədiyimiz, hörmətli tələbələr, sizin səliqəli, çalışqan olmağımızdır. Başqa şey tələb eləmirik. Əgər səliqəli tələbə olsanız, dərsə vaxtında gəlsəniz, bütün tapşırıqları vaxtında yerinə yetirsəniz, dünyagörüşünüzü inkişaf etdirsəniz, heç şübhə eləmirəm ki, hər biriniz gələcəkdə Azərbaycanın liderləri olacaqsınız. Xoş gəlmisiniz. sağ olun! Təbrik edirəm!

“DALĞA PLAZA” BİZNES MƏRKƏZİNDƏ TƏQDİMAT

İyulun 20-də “Dalğa Plaza” Biznes Mərkəzində tanınmış müğənni İlqar Muradovun yeni diskinin və xalq şairi Zəlimxan Yaqubun yeni kitabının təqdimatı oldu. İlqar Muradov öz çıxışında diskə daxil olan mahnılarından ikisinin sözlərinin Hamlet İsxanlıya, musiqisinin isə Nailəxanım İsayevaya məxsus olduğunu

bildirdi. Təqdimat mərasimində iştirak edən Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri Hamlet İsxanlı Zəlimxan Yaqubun və İlqar Muradovun yaradıcılıqları haqqında çıxış etdi.

AZTV-DƏ AZƏRBAYCAN DİLİNİN İNKİŞAFI VƏ QORUNMASINA AİD MÜZAKİRƏ

İyulun 28-də professor Hamlet İsxanlı Azərbaycan Dövlət Televiziyasında “Azərbaycan dilinin inkişafı və qorunması” verilişində iştirak etdi. O, dilimizin tarixi inkişaf mərhələləri, qlobalizasiya dövründə dil, dil islahatı və dilin qorunması mövzularında danışdı, digər həmkarı ilə fikir mübadiləsi apardı.

DR. JOHN RYDER'S SPEECH AT THE WELCOMING CEREMONY ON SEPTEMBER 15TH, 2011

Good morning. It's a special pleasure for us to welcome all of you here today on the opening day of the academic year. To those of you who are returning students, I want to welcome you back, and I hope that you had a productive and restful summer vacation.

But I especially want to welcome our first-year students today. You are entering the community, the family of Khazar University, and

we are particularly pleased to be able to have you with us. You've been through a very rigorous admissions process, and you have been selected to have the opportunity to spend your university years, to study, at Khazar University. You are entering what, as you know and frequently hear, many people consider to be the finest university in Azerbaijan.

We certainly think that's true, and there are several things that make this the best university in Azerbaijan. One of them is the distinguished leaders, staff, and especially the professors with whom you will work through your years here. The other thing that makes this the best university in Azerbaijan is you, the

university's students, because it is in the interaction between your professors and you that the distinguished learning, study, and the advance of knowledge happen.

When this short ceremony finishes, you will go with the deans of your respective schools to begin to immerse yourself in the details of your study here, your programs, the regulations, and so forth. And as you are doing that, I would like you to keep in mind the reason that you are here.

You are beginning what for many people, when we look back on the earlier years of our lives, we regard as the most valuable, most important four years we have ever spent. When you graduate from the university four years from now, you will have a host of responsibilities: you will have families, you will have a job, you will have expenses. All of the difficulties of adult life await you. But for these four years you will have an opportunity that most people do not receive, and that is an opportunity to spend your time with your colleagues talking, thinking, learning, discussing, reading, and in general developing yourself full-time.

This will not be easy. You will be expected to study hard; your professors will demand a great deal from you; but in the end it is an opportunity that will change your life and it is up to you to take advantage of it. All of the leadership of the university, the professors of the university, and the staff of the university have committed ourselves to helping you succeed.

So again, welcome to Khazar University. We're proud to have you, and good luck.

AZƏRBAYCAN İLK DƏFƏ ALMANİYANIN "DAAD"-IN "GO EAST" PROQRAMINA DAXİL EDİLDİ (Əvvəli səh. 4-də)

Sentyabrın 18-də yay məktəbinin iştirakçıları Alternativ və Bərpa Olunan Enerji Mənbələri üzrə Dövlət Agentliyinin Qobustan Eksperimental Poliqonu və Tədris Mərkəzində olmuşlar. Mərkəz haqqında geniş təqdimatla çıxış edən Qobustan Eksperimental Poliqonu və Tədris Mərkəzinin direktor müavini Cəmil Məlikov yay məktəbinin iştirakçılarına mərkəz haqqında geniş məlumat vermiş və onların suallarını cavablandırmışdır. Təqdimatdan sonra tələbələr və proqram təşkilatçıları mərkəzin açılış mərasiminin videoyazısına baxmış, oradakı qurğuların idarə edilməsi, külək, günəş və bioqaz stansiyalarının işləməsi prosesi ilə tanış olmuşlar.

Mədəni proqram çərçivəsində tariximizin qədimliyindən, ulularımızın həyat tərzindən xəbər verən "Qala Arxeoloji - Etnoqrafik Muzey Kompleksi", "Ataş-

gah" məbədi, "Şirvanşahlar sarayı" və "Qız qalası"nda olan almaniyalı tələbələr Azərbaycan tarixi, etnoqrafiyası haqqında olan biliklərini daha da dolğunlaşdırmışlar. Tələbələr Azərbaycan xalça muzeyində, İncəsənət muzeyində və tarix muzeyində də olmuşlar.

Yay məktəbinin son günlərini alman tələbələr Azərbaycanın göz oxşayan, əsrarəngiz təbiətli guşəsi olan Şəkida keçirmişlər. Xan sarayını, Kiş alban kilsəsini, Karvansarayı gəzən tələbələr unudulmaz anlar keçirmişlər. Onlar Şəki İpək fabrikində olmuş, Şəki halvasından və Şəki mətbəxinin dadlı nemətlərindən dadmışlar.

Azərbaycanda xoş və yaddaqalan günlər keçirən alman tələbələr vətənlərinə zəngin təəssüratla yola düşmüş, gələcək görüşlərə ümid etdiklərini bildirmişlər.

XƏZƏR UNİVERSİTETİ "ELMİ VƏ HUMANİTAR BİLİYƏ AÇIQ GİRİŞ HAQQINDA BERLİN BƏYANNAMƏSİ"NƏ QOŞULDU

Berlin Declaration

The Berlin Declaration on Open Access to Scientific Knowledge of 22 October 2003 was written in English (Berliner Erklärung zu Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities) and is one of the initiatives of the open access movement. The content of the English version shall prevail.

Xəzər Universiteti rəsmən "Təbiət Elmləri və Humanitar Elmlər sahəsində Biliklərə Açıq Giriş haqqında Berlin Bəyannaməsi"ni imzalayanların siyahısına daxil edilmişdir. Bəyannaməni imzalayan universitetlərin siyahısını aşağıdakı saytda görmək olar: <http://oa.mpg.de/lang/en-uk/berlin-prozess/signatoren/>. Almaniyanın "Max Planck Sosi-

ety" adlı təşkilatı tərəfindən hazırlanmış bu bəyannamə universitetləri "açıq giriş" toplularını və elektron jurnallarını inkişaf etdirməyə həvəsləndirir. Bəyannamənin mətnini aşağıdakı saytda əldə etmək mümkündür: <http://oa.mpg.de/lang/en-uk/berlin-prozess/berliner-erklarung>.

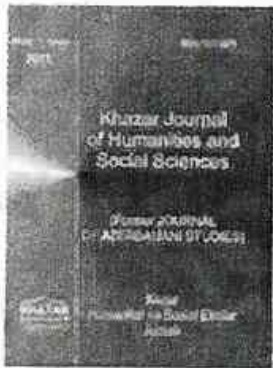
Open Access at the Max Planck Society

Signatories

You can also download a list of the signatories with some more details [here](#).

Nr	Date/Datum	Organisation	Person
313	09.09.2011	Xəzər Universiteti	Hamlet İsxanlı
312	18.08.2011	Centro Latinoamericano de Ciencias Sociales (CLACSO)	Emir Sadet
311	15.08.2011	Tulane University	Michael A. Bernstein

"XƏZƏR HUMANİTAR VƏ SOSIAL ELMLƏR JURNALI" ("KHAZAR JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES") AÇIQ GİRİŞ JURNALLARININ MƏLUMAT KİTABINA (DIRECTORY OF OPEN ACCESS JOURNALS) DAXİL EDİLMİŞDİR

Açıq Giriş Jurnallarının Məlumat kitabı (DOAJ) keyfiyyətinə nəzarət olunan jurnallara açıq girişi təmin edən xidmətdir. Anlaşıqlı bir dildə tərtib olunmuş Məlumat kitabı müvafiq keyfiyyətə nəzarət sistemindən istifadə edən və hər hansı dil və elm sahələri ilə məhdudlaşmayan

bütün açıq girişli elmi jurnalları əhatə etmək niyyəti ilə tərtib olunmuşdur. Kitabın tərtibindən məqsəd açıq girişli elmi jurnallardan istifadəni asanlaşdırmaq və onların daha geniş istifadəsini və təsirini təmin etməkdir. Hal-hazırda "Xəzər Humanitar və Sosial Elmlər Jurnalı"nın yenidən buraxılmış son iki sayı geniş ictimaiyyət üçün açıqdır: <http://www.doaj.org/doaj?func=byTitle&hybrid=&query=K&uiLanguage=en>.

YENİ DƏRS İLİNİN BAŞLANMASI MÜNASİBƏTİLƏ

Sentyabrın 13-də Bakı şəhərinin Nizami rayonunda İcra hakimiyyətinin binasında yeni dərs ilinin başlanması münasibətilə böyük tədbir keçirildi. Tədbirdə qonaq kimi iştirak edən dövlət və elm-təhsil nümayəndələri sırasında Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı da vardı. O, təhsildə uğur qazanan bir sıra məktəb işçilərini xüsusi təbrik etdi. Öz çıxışında təhsilin müxtəlif pillələrində olan vəziyyətdən danışdı, Xəzər Universitetinin Nizami rayonundakı mək-

teblərlə, müəllim və şagirdlərlə işləmək, onlarla treninqlər aparmaq fikrini vurğuladı. Ali məktəbə daxil ola bilməyən orta məktəb məzunlarının taleyi barədə düşünməyin vacibliyini qeyd etdi, müəyyən yollar göstərdi. O, internetin təhsildə oynadığı yüksək rolunu da xüsusi qeyd etdi, Xəzər Universitetinin İnternet İnstitutu barədə məlumat verdi. H. İsxanlı, həmçinin, müəllimlərin maaşı, kateqoriyaları, təqaüd, repetitorluq kimi məsələlərə də toxundu.

ТРИ АЗЕРБАЙДЖАНСКИХ УНИВЕРСИТЕТА ВПЕРВЫЕ ВОШЛИ В РЕЙТИНГ ЛУЧШИХ УНИВЕРСИТЕТОВ МИРА ПО ВЕРСИИ QS WORLD UNIVERSITY RANKINGS®

(Начало на стр.8)

Университеты Азербайджана в топ-700 лучших университетов мира QS World University Rankings® 2011-2012

2011	Название университета
Позиция	
601+	Бакинский Государственный Университет
601+	Университет Хазар
601+	Университет Кавказ

Итак, впервые три университета Азербайджана вошли в международный рейтинг лучших университетов мира QS World University Rankings®. Все университета продемонстрировали хорошие результаты по традиционно сильным для этого региона показателю – «Соотношение количества студентов и профессором», однако над пятью остальными критериями - «Уровень интернационализации студенческого состава», «Уровень интернационализации профессорско-преподавательского состава», «Индекс цитирования», «Репутация среди работодателей» и «Академическая репутация» еще предстоит поработать.

Важно понимать, что рейтинг представляет собой динамические таблицы, где позиции рассматриваются относительно друг друга. То есть, даже чтобы оставаться на том же месте, что и год назад, университет должен улучшать свои показатели с такой же интенсивностью, как и вузы, находящиеся в одном с ним кластере. «Азербайджан вполне может гордиться показателями своих учебных заведений, - говорит Зоя Зайцева, региональный директор QS по Восточной Европе

и Центральной Азии, - На недавней конференции ЮНЕСКО в Париже было заявлено, что на сегодняшний день в мире существует примерно 20.000 университетов. Попадание в топ 700 означает попадание в 4% элитных вузов мира. Главное теперь проанализировать сильные и слабые стороны и вести стратегическую работу по улучшению ключевых показателей.»

«Особенно приятно, - продолжает Зоя Зайцева, - что мы получили отличную поддержку со стороны как самих университетов, так и Министерства Образования. Мы понимаем, что сбор данных может быть затруднен в ряде стран, где подобных традиций не существует, однако для самих университетов полезно анализировать статистику, необходимую для участия в международных рейтингах. Именно эти данные используются при разработке долгосрочной стратегии развития и помогают обозначить проблемные зоны. Надеюсь, что во время моего визита в Баку 3 ноября с QS World MBA Tour у меня получится провести ряд встреч с представителями университетов и СМИ – полагаю, что это даст свой положительный эффект в будущем.»

Рахимова Гюльэиран, Декан Международных программ в Бакинском

Государственном Университете, была одной из первых представителей Азербайджана, вышедших на связь с QS несколько лет назад. В этом году ее напряженная работа увенчалась успехом – вуз вошел в рейтинги. «В Университете прошли серьезные реформы, образование стало больше ориентироваться на практику и это дает хороший толчок к дальнейшему развитию, – говорит профессор Рахимова, – В целом приоритет по стране на сегодня – это точные науки, что в перспективе должно сказаться на нашем региональном и международном академическом признании. Хочется верить, что результаты исследовательской деятельности окажут влияние на наш индекс цитирования и узнаваемость среди ведущих ученых мира, хотя мы и отдаем себе отчет, что это небыстрый процесс.»

Основатель Университета Хазар, Председатель Совета Директоров и Попечителей Гамлет Исаханлы считает рейтинг QS World University Rankings® достойным серьезного внимания: «Очень важно, что есть понятные критерии оценки вуза – наши усилия направлены сейчас именно на их анализ, мы более аккуратно подходим к сбору данных о своей деятельности. Наличие таких индикаторов дает хорошие ориентиры для стратегического планирования, что весьма полезно. Рейтинг QS выгодно отличается от других тем, что он более универсальный в своих оценках. Разумеется, упор на исследовательскую деятельность очень важен, но деятельность вузов не ограничивается только этим. Мнения работодателей и уровень интернационализации профессорского и студенческого составов также являются полезными индикаторами, особенно для студентов, выбирающих, где учиться.»

Общий рейтинг QS в этом году включает в себя более 700 университетов, из них более 80 университетов вошли в рейтинг в первый раз. Среди новых участников присутствует 18 университетов из Центральной и Восточной Европы и Центральной Азии: Казахстана, Украины, Болгарии, Азербайджана и Румынии.

***

Компания QS Quacquarelli Symonds, основанная в 1990 г., является международной информационной платформой, а также организатором мероприятий в сфере высшего образования. С помощью наших мероприятий, публикаций, исследований и интерактивных веб-инструментов мы связываем студентов, выпускников университетов, бизнес-профессионалов по всему миру с компаниями и провайдерами образования.

Веб-сайты: www.topuniversities.com,
www.topgradschool.com, www.topmba.com,
www.qs.com.

QS World University Rankings®. Рейтинг QS является ежегодным изданием топ-700 лучших университетов мира. Выпускается исследовательским центром QS в тесном сотрудничестве с Международным Академическим Консультационным Советом и стремится оценить качество исследовательской деятельности; мнение работодателей и карьерный потенциал; преподавательскую, образовательную и международную ориентацию университетов. Эти показатели охватывают ключевые стратегические миссии университетов мирового класса, за которые они отвечают перед участниками процесса: академическим сообществом, работодателями, студентами и родителями. Рейтинг основан на показателях по четырем основным показателям: исследования, преподавательская деятельность, трудоустройство и интернационализация.

База данных Scopus от Elsevier. В рейтинге QS используется база Scopus – крупнейшая в мире база данных рефератов и цитирования. Эта уникальная база содержит выдержки и цитаты из более чем 18.000 изданий из более чем 5.000 международных издательств, что обеспечивает широкое междисциплинарное покрытие. База данных Scopus является надёжным источником библиометрической информации, используемым также и другими организациями, включая Организацию экономического сотрудничества и развития OECD, Австралийский исследовательский совет, iFQ (*Institut für Forschungsinformation und Qualitätssicherung*) и Национальный Институт Науки и Регулирования Технологий в Японии ISTEP.

TƏLƏBƏ QƏBULUNDA REKORD NƏTİCƏ**İsaxan İsaxanlı,***Qəbul və tələbə şöbəsinin müdiri*

Bu il Xəzər Universitetinə 495 plan yerinə 25 ixtisas üzrə qəbul aparılıb. Birinci qrup üzrə 6 ixtisasa (neft-qaz mühəndisliyi; kompüter mühəndisliyi; kompüter elmləri; inşaat mühəndisliyi; riyaziyyat və informatika müəllimliyi; elektronika, telekommunikasiya və radiotexnika mühəndisliyi), ikinci qrup üzrə 8

ixtisasa (mühasibat uçotu və audit; maliyyə; iqtisadiyyat; menecment; marketinq; biznesin idarə edilməsi; tarix və coğrafiya müəllimliyi, regionşünaslıq), üçüncü qrup üzrə 9 ixtisasa (ingilis dili və ədəbiyyatı; ingilis dili müəllimliyi; tərcümə; Azərbaycan dili və ədəbiyyatı; Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimliyi; politologiya; jurnalistika; beynəlxalq münasibətlər; ibtidai sinif müəllimliyi); dördüncü qrup üzrə 2 ixtisasa (kimya və biologiya müəllimliyi; psixologiya) tələbə qəbul olunub.

495 plan yerindən 85-i birinci qrupa, 185-i ikinci qrupa, 170-i üçüncü qrupa, 55 yer isə dördüncü qrupa ayrılmışdı. Qəbul, məlum olduğu kimi, iki turda aparılır; birinci turda boş qalan yerlər üçün müsabiqə yolu ilə ikinci tur elan olunur. Universitetimizə birinci turda 414, ikinci turda isə 17 nəfər qəbul olunmuşdur. Qəbul olunmuş 431 tələbədən 383 nəfəri Azərbaycan bölməsinin, 48 nəfəri isə rus bölməsinin tələbələridir.

Qəbul imtahanlarında müəyyən bal həddindən yuxarı bal toplayan tələbələrə təhsil haqqının ödənilməsində güzəştlər barədə də məlumat vermək istəyirəm. Güzəştlər toplanmış ballara görə müxtəlifdir və Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyasının hər il qəbuldan əvvəl plan yerlərini dərc etdiyi "Abituriyent" jurnalında onlar dəqiq göstərilir. Bu güzəştləri belə müəyyənləşdirmişik: 500-549 arası bal toplayanlara 25%, 550-599 arası bal toplayanlara 50%, 600-649 arası bal toplayanlara 75% güzəşt olunur. 650-dən yuxarı bal toplayan tələbələr isə təhsil haqqını ödəmək-

dən 100% azaddır. Bu il 17 tələbəmiz 500-dən yuxarı bal toplayıb. Onlardan 7 nəfəri Mühəndislik və tətbiqi elmlər (1-ci qrup), 6 nəfəri İqtisadiyyat və menecment (2-ci qrup) fakültəsinin, 4 nəfəri isə Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin (3-cü qrup) tələbəsidir. Həmin tələbələrədən 8-i 600-dən çox balla qəbul olunub.

Qeyd edim ki, güzəştlər bütün təhsil müddəti ərzində tətbiq olunur. Lakin belə bir qayda da mövcuddur ki, güzəştə layiq görülən tələbələrədən kimsə təhsildə yaxşı nəticələr göstərməzsə, güzəştin ləğv olunması məsələsinə baxıla bilər. Universitetimizə qəbul olunan tələbələrə hər il payladığımız yaddaş kitabçasında bu barədə xəbərdarlıq edilir. Ancaq, adətən, yüksək balla qəbul olunan tələbələr təhsillərində yaxşı göstəricilərə nail olurlar.

Məlum olduğu kimi, artıq 2-ci ildir ki, abituriyentlərə özəl ali məktəblərdə ödənişli təhsillə yanaşı dövlət sifarişi ilə təhsil almaq imkanı da verilir. Keçirilən qəbul imtahanlarının nəticələrinə görə bu tədris ilində 10 tələbəmiz dövlət sifarişi əsasında təhsil alacaqdır, başqa sözlə, həmin tələbələrin təhsil haqqı dövlət hesabına ödəniləcək. Bunlardan 6-sı Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin, 4-ü Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin tələbələridir.

Hər il sentyabrın 15-də universitetimizdə yeni tədris ilinin başlanması ilə əlaqədar açılış mərasimi keçirilir və yeni qəbul olunanlara tələbə bileti verilir. Bu il də 600-dən yuxarı balla qəbul olunanlara tələbə biletini Xəzər Universitetinin təsisçisi və rektoru təqdim etdi.

Beləliklə, bu il universitetimizə 431 tələbə qəbul olunmuşdur ki, bu da qalan illərlə müqayisədə ən yüksək rəqəmdir. Buna yaxın qəbul 2005-2006-cı tədris ilində olmuşdu. Həmin il universitetimizə 427 tələbə qəbul olunmuşdu.

Maraq üçün özəl ali məktəblərə tələbə qəbulunun TQDK tərəfindən aparıldığı 17 il ərzində Xəzər Universitetinə ayrılan qəbul planı, qəbul olunanların sayı, qəbul olunan oğlan və qızların sayı, qəbul imtahanlarında 300-ə qədər, 300-400, 400-500, 500-600, 600-700 aralığında bal toplayanların sayını əks etdirən statistik rəqəmlər cədvəlini təqdim edirik:

Tədris ili	Qəbul planı	Qəbul olanların sayı	oğlanların sayı	qızların sayı	300-ə qədər bal toplayanlar	300-400 aralığında bal toplayanlar	400-500 aralığında bal toplayanlar	500-600 aralığında bal toplayanlar	600-700 aralığında bal toplayanlar
2011-2012	495	431	202	229	213	169	32	9	8
2010-2011	495	301	159	142	128	105	44	20	4
2009-2010	495	218	110	108	148	58	4	4	4
2008-2009	295	281	156	125	61	171	37	9	3
2007-2008	295	277	152	125	79	145	44	7	2
2006-2007	305	258	142	116	87	124	35	10	2
2005-2006	445	427	225	202	167	214	33	7	6
2004-2005	395	184	114	70	118	51	9	4	2
2003-2004	265	79	54	25	70	8	1	0	0
2002-2003	300	9	4	5	6	1	0	0	2
2001-2002	245	60	27	33	29	25	5	1	0
2000-2001	375	96	61	35	71	25	0	0	0
1999-2000	360	168	86	82	144	20	1	3	0
1998-1999	495	197	109	88	186	9	0	2	0
1997-1998	340	48	19	29	44	4	0	0	0
1996-1997	395	15	5	10	14	1	0	0	0
1995-1996	395	54	32	22	41	12	1	0	0
...	6390	3103	1657	1446	1606	1142	246	76	33

Sonda universitetimizə yeni qəbul olunmuş tələbələrə təbrik edir, onlara və digər tələbələrə təhsildə uğurlar arzulayıram.

“XƏZƏR XƏBƏR” JURNALININ 300-CÜ NÖMRƏSİ ÇAPDAN ÇIXACAQ

KHAZAR VIEW
XƏZƏR
XƏBƏR

ELMI-KÜTLƏVİ, ƏDƏBİ-PUBLİSİSTİK TOPLU

Oktyabr ayında “Xəzər Xəbər” jurnalının 300-cü nömrəsi çapdan çıxacaq.

Xəzər Universitetinin təsis etdiyi

“Xəzər Xəbər” jurnalı 1995-ci ildən fasiləsiz çap olunur. 15.08.1994-cü il tarixdə 390-cı nömrə ilə Azərbaycan Respublikası Mətbuat və İnformasiya Nazirliyi tərəfindən dövlət qeydiyyatına alınmışdır. 11.05.2002-ci il tarixli 699 nömrəli “Kütləvi informasiya vasitələri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə mətbu nəşrlərin qeydiyyatının aparılması Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə həvalə olunduqdan sonra jurnal nazirlik tərəfindən mətbu nəşrlərin reyestrinə daxil edilmişdir.

Elmi-kütləvi və ədəbi-publisistik nəşr olan “Xəzər Xəbər” ölkənin ali məktəblərində buraxılan

dərgilər arasında bu tipli yeganə jurnaldır. Hal-hazırda Jurnal 2000-3000 tirajla (nömrədən və vaxtdan asılı olaraq) ayda bir dəfə (avqust ayından başqa) 80 səhifə həcmində və qismən rəngli çap olunur.

Jurnalda Azərbaycan, türk, rus və ingilis dillərində tələbə həyatı, təhsil yenilikləri, elm, sənət, ədəbiyyat, mədəniyyət, turizm və idmana aid müxtəlif materiallar və maraqlı xəbərlər dərc olunur.

Jurnala “Azərmatbuatyayımı” ASC və “Qasid” ASC-nin xətti ilə abunə aparılır, “Metro-servis” MMC vasitəsilə pərakəndə satışı təşkil olunur. Eyni zamanda, jurnal bir çox şəxslərə və təşkilatlara ödənişsiz paylanılır.

Jurnalın ilk nömrəsindən hal-hazırədək baş redaktoru – 2011-ci ilin sentyabr ayınadək Xəzər Universitetinin rektoru olmuş, həmin tarixdən sonra Xəzər Universiteti Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri vəzifəsini daşıyan professor Hamlet İsaخانlıdır. Jurnalın redaksiya heyətində ölkənin tanınmış elm və mədəniyyət xadimləri təmsil olunmuşlar.

XƏZƏR UNIVERSİTETİNİN REKTORU CON RAYDER: "BİZ ƏN BAHALI UNIVERSİTET OLMAQ İSTƏMİRİK"

"...Ən yaxşı universitet olmaq istəyirik..."

Xəzər Universiteti dünyada universitetlərin reytinginin müəyyənləşdirilməsi sahəsində nüfuzlu təşkilatların reyting cədvəllərində (Webometrics, "QS") Azərbaycan universitetləri arasında həmişə birincilərdən olmuşdur. Bu sahədə ən nüfuzlu təşkilatlardan olan "QS" təşkilatının son 2011-ci il reyting cədvəlində isə Xəzər Universiteti dünyanın ən yaxşı 700 (yeddi yüz) ali məktəbi sırasında yer almışdır. Bu, dünya reyting cədvəllərində Azərbaycan ali məktəbləri arasında indiyə qədər əldə edilmiş ən yüksək nailiyyətdir.

Modern.az saytının əməkdaşı Azərbaycanı dünyanın nüfuzlu ali təhsil müəssisələri sırasında təmsil edən Xəzər Universitetinin rektoru, amerikalı professor Con Rayderlə görüşərək ondan müsahibə alıb. Həmin müsahibəni təqdim edirik.

- Cənab Rayder, dünyanın ən nüfuzlu universitetlərinin reyting cədvəlində Xəzər Universitetinin adı var. Universitet bu uğura necə nail ola bilib?

- Xəzər Universitetinin artıq, 20 yaşı var. Hazırda universitetin Qəyyumlar Şurasının sədri olan Hamlet İsaخانlı bu ali məktəbin əsasını qoyanda artıq o, Şimali Amerikada kifayət qədər təcrübə toplamışdı. Yəni o, akedemik struktur, kredit sistemi və başqa bu kimi məsələləri dərinlən bilirdi və bu təcrübəsindən yararlanaraq Xəzər Universitetinin əsasını qoyub. Düşünürəm ki, hazırda əldə etdiyimiz bu yüksək uğurda məhz həmin təcrübənin rolu var.

- Xəzər Universitetini Bakıdakı digər ali məktəblərdən fərqləndirən cəhətlər nədən ibarətdir?

- Düşünürəm ki, Xəzər Universitetini Azərbaycanın digər universitetlərindən fərqləndirən başlıca cəhət Şimali Amerika təhsil sisteminin və kredit sisteminin burada tam ciddiliyi ilə tətbiq olunmasıdır. Təbii ki, bu, fərqli cəhətlərdən sadəcə biridir. Eyni zamanda, çalışırıq ki, dünya təcrübəsindən yararlanaq. Və bu amil bizim istədiyimiz nəticəyə nail olmağımıza, eləcə də Xəzər Universitetinin digər universitetlərdən fərqlənməsinə xidmət edir.

- Azərbaycan təhsilinin səviyyəsini necə qiymətləndirirsiniz?

mətləndirirsiniz? Bu sahədə çatışmayan cəhətlər hansılardır, hansı problemlər var?

- Mən bu sahədə mütəxəssis deyiləm, ona görə də Azərbaycan təhsilinin səviyyəsi barədə fikir səsləndirə bilmərəm. Digər tərəfdən bir ildir ki, Azərbaycandayam. Bu müddət ərzində isə mənim diqqətim yalnız Xəzər Universitetində olub, fikrimi ancaq burada olan problemlərin həllinə yönəlmişəm. Azərbaycan təhsilinin səviyyəsi haqqında şərh verməyi bacarmaram. Bununla yanaşı, burada olduğum müddət ərzində görmüşəm ki, Azərbaycanda çox yarış tələbələr var. Bir il öncə burada bilik olimpiadası keçirildi, tələbələr öz biliklərini nümayiş etdirdilər, aralarında əla tələbələr var idi.

Ümumi təhsilin səviyyəsinə gəlincə, deyə bilərəm ki, dünyanın mənə tanış olan bəzi yerlərində, o cümlədən də Amerika Birləşmiş Ştatlarının təhsilində də hələ problemlər var. Birləşmiş Ştatlar mənə daha çox tanış olduğu üçün deyə bilərəm ki, orta məktəblərdə müəllimlərin maaşlarının aşağı olması problemi var, eləcə də məktəblərin lazımı avadanlıqlarla təchizatı lazımı səviyyədə deyil, şagirdlərin kompüter və başqa bu kimi avadanlıqlarla təmin olunmasında da problemlər var. Şübhə etmirəm ki, bu problem dünyanın digər yerlərində də ola bilər.

- Xəzər Universitetinin hansı yerli və xarici ali təhsil müəssisələri ilə əlaqələri var?

- Əlbəttə, bizim universitet bir çox yerli və xarici ali təhsil ocaqları ilə əməkdaşlıq edir. Müxtəlif sahələrdə Bakıda və regionlarda olan universitetlərlə əlaqələrimiz var.

Xarici universitetlərə gəlincə, əmin deyiləm ki, adlarını açıqlaya bilərəm. Amma bir çox universitetlərlə əlaqəmiz var. Hollandiya, Yaponiya universitetləri ilə əməkdaşlıq edirik. Hazırda çalışırıq ki, İtaliya və İspaniya universitetləri ilə yeni razılaşma əldə edək. Bundan əlavə, ABŞ-ın bəzi universitetləri ilə əməkdaşlıq qurmağa çalışırıq, bu istiqamətdə işlər aparırıq. Amerikanın bir çox universitetləri ilə əvvəllər Xəzər Universitetinin əlaqələri olub, Kaliforniya, Harvard, Los - Anceles kimi nüfuzlu universitetlərin adlarını çəkə bilərəm.

- Bu universitetdə xarici müəllimlərin təcrübəsindən də istifadə edilir. Bu praktikanı necə qiymətləndirmək olar?

- Xəzər Universitetinə dəvət olunan müəllimlərin seçilməsi ilk növbədə onların hansı sahənin mütəxəssisi olmasından asılıdır. Məsələn, biz ingilis dili ixtisasına müəllim dəvət edəndə, çalışırıq ki, ingilis dilini yüksək səviyyədə bilən mütəxəssislər gəlsin. Digər hallarda da bu amil proqramın tələblərindən asılıdır. Biz indi Polşa Universitetlərinin birindən sosial psixologiya ixtisası üzrə müəllim dəvət etmişik.

Hazırda universitetimizdə çalışan xarici müəllimlərin sayını dəqiq bilmirəm, bu o qədər də yüksək deyil. Bizdə amerikalı, kanadalı, polşalı mütəxəssislər çalışır. Polşadan gələn müəllim qısa müddət ərzində bizim universitetdə dərs deyəcək, sonra qayıdacaq. Yəni bu sahədə göstəricilər hər il dəyişir, müxtəlif ölkələrdən, müxtəlif müəllimlər gəlir. Bu təcrübənin tətbiqi universitetdə təhsilin səviyyəsinə müsbət təsir göstərir.

- Universitetdə tələbələrin neçə faizini cənəbi tələbələr təşkil edir?

- Xarici tələbələrin sayı azdır. Hardasa, ümumi tələbələrimizin 15 faizini təşkil edirlər. Builki dərs ili barədə deyə bilərəm ki, hər il olduğundan yüksək tələbə qəbuluna nail olmuşuq. Belə ki, bu il Xəzər Universitetinə 431 bakalavr, 79 magistr daxil olub.

- Bu gün Azərbaycanda nüfuzlü ali məktəblər

olaraq Xəzər və Qafqaz universitetlərinin adı çəkilir. Necə düşünürsünüz, bu, Azərbaycanda xarici ölkə təhsilinin təcrübəsinin tətbiqindən irəli gələ bilərmə?

- Bəli, bu, onların uğur qazanmasının izahı ola bilər. Hər iki universitet xarici ölkələrin təcrübəsindən istifadə edir. Həm Xəzər, həm də Qafqaz universiteti dünyaya inteqrasiya edir, onlar dünya təcrübəsindən yararlanırlar. Bu da bizim uğur qazanmağımıza kömək edir. Əsas məsələ verdiyimiz təhsilin keyfiyyəti və ciddiliyidir ki, bu da Xəzər Universitetinin ayrılmaz cəhətləridir.

- Bəzən universitetinizdə təhsil haqqının yüksək olması barədə danışılır. Xəzər Universitetində təhsil haqqı necə müəyyənləşir?

- Universitetdə təhsil haqqı rəhbərlik tərəfindən müəyyənləşir, təbii ki, burada müxtəlif cəhətlər nəzərə alınır. Universitetin xərcləri də nəzərə alınan amillər arasındadır. Çünki universitetin yaxşı təhsil verməsi üçün ona həm də yaxşı maliyyə imkanları lazımdır.

Biz təhsil haqqını müəyyənləşdirən zaman bazar qiymətlərini də nəzərə alırıq. Bundan əlavə, çalışırıq ki, mümkün olduğu qədər təhsil haqqını aşağı salaq. Çünki biz ən bahalı universitet olmaq istəmirik, ən yaxşı universitet olmaq istəyirik. Və eyni zamanda bizim başqa yerdən maliyyə gəlirimiz olmadığı üçün xərclərimizi ödəyəcək qədər təhsil haqqı müəyyənləşdiririk.

- Xəzər Universiteti tələbələrini xarici ölkələrə təcrübə keçməyə göndərir. Onlar əsasən hansı ölkələrə və hansı universitetlərə göndərilir?

- Siz təcrübə keçmək deyəndə nəyi nəzərdə tutursunuz, bilmirəm. İşləmək mənasında deyirsinizsə, biz xarici ölkələrə tələbə göndərmirik. Amma xaricdə təhsili nəzərdə tutursunuzsa, bizdə xaricdə oxumaq imkanları var. Proqramlar var, tələbələrimiz Yaponiya, Birləşmiş Ştatlar, Böyük Britaniya, Almaniya və Avropanın digər ölkələrinə gedirlər. İstərdik tələbələri bir az daha çox cəsarətləndirək ki, xarici ölkələrin təcrübələrindən faydalansınlar.

Sədaqət Süleymanova,
09.09.2011

KEÇMİŞİN FƏLSƏFƏSİ VƏ YA TARİX NECƏ YAZILIR?

Əvvəlki jurnalın 284-cü (aprel 2010), 286-287-ci (iyun 2010 - iyul 2010),
288 - 298 - ci (sentyabr 2010 - iyul 2011) nömrələrində

Hamlet İSAXANLI

Keçmiş keçib gedib. Bu, məntiqi cəhətdən həqiqət olsa da, o qədər də sadə həqiqət deyil. Keçib gedən bizim keçmişimizdir, biz o keçmişdən əmələ gəlmişik. Kimliyimizi, mahiyyətimizi o keçmişsiz təsəvvür etmək mümkün deyil. Biz öz keçmişimizə bağlıyıq. Biz keçmişimizin davamıyıq.

Bəşəriyyətin keçmişi necə olub? Bu barədə əfsanələr, miflər və tarix söz deyir. Tarix daha dəqiq məlumat verməyə çalışır. Əslində, biz keçmişi tam deyil, tarixin bizə söylədiyi qədər bilirik. Başqa sözlə desək, tarixin məzmunu keçmiş haqqında bildiklərimiz və öyrənib yazdıqlarımızdan ibarətdir. Tarixin məzmunu və tutumu ayrı-ayrı şəxslərin, tarixçilərin yazıb toplaya bildiyi qəddərdir. Tarix subyektivdir, nisbidir, tarix yazanların iradəsindən, ideyasından, şəxsiyyətindən, gücündən müəyyən dərəcədə asılıdır.

Keçmişin təbiəti və ruhu nədir? Keçmiş necə dərk olunur? Bəlkə keçmiş kəşf olunur? Keçmişin dərkində subyektivlik varsa, keçmişi öyrənən tarix nədir, elmdir, yoxsa sənət? Tarixi subyektiv edən hansı amillərdir? Tarix gözəldir; bu gözəllik öz heyranlarını yoldan, başdan çıxarmırmı, tarix təhlükə törədə bilərmə? Tarix necə yazılır və ya necə yazılrsa yaxşıdır?

Bu və buna bənzər suallar tarixin fəlsəfəsinə aiddir. Bu yazı keçmişdə baş verənlərin dərkiləmə ilə məşğul olan tarixin mahiyyəti haqqındadır. Elm və sənətin qovşağında yer tutan tarixin fəlsəfəsi, çox güman ki, tək tarixçilərə və filosoflara deyil, bəşəri düşüncələrə dalan hər kəsə maraqlıdır.

Tərəqqi və bioloji ideyalar

Tərəqqi konsepsiyası necə olmalıdır? Çox fikirlər, modellər irəli sürülüb, amma bu, sanki, oxuyub-yazan intellektual azlıq çərçivəsindən kənara çıxmır... Mənəvi tərəqqi fərdiyyətçilikdən aralanmaq, həmrəylikə çalışmaq əlaqələndirilir. Sanki din və həmçinin Kant və digər filosofların başqalarının azadlığına hörmət etmək, onlara zidd çıxmaqla fərdi azadlığa nail olmaq ideyaları da bunu deyir. E. Durkheim tərəqqinin sosioloji nəzəriyyəsi üzrə bir çox tədqiqatçılar tərəfindən birinci hesab edilir. Sosiologiya elmində tərəqqi ideyası mühüm yer tutur. Lakin cürbəcür sxem və ideyalarla tarixi gediş və gerçəklik arasındakı təzadlar da göz qabağındadır.

Tarixi tərəqqi prosesinin əsasında təkamülün dayandığı söylenebilir. Xətti, spiralvari və kvant tərəqqi konsepsiyaları mövcuddur. Sonuncuya görə statik ənənəvi keçmişdən dinamik müasir həyata (sənayeləşmiş dünyaya) keçiş qeyri-adi kvant sıçraması şəklində baş verir. A.Tofflerin üç dalğa kükrəməsi nəzəriyyəsi də kvant konsepsiyasına uyğun gəlir. A. Tofflərə görə bəşəriyyətin inkişafı pilləvaridir, bir-birini qovan və böyüyən dalğalar şəklindədir. Qədim dünyanın aqrar sivilizasiyaya keçməsi (neolitik inqilab) - birinci, sənaye dünyasına keçid (sənaye inqilabı)-ikinci, informasiya dövrünə keçid-üçüncü dalğadır. Bu üslubun texnoloji əsası belədir: xış-maşın-kompüter. Birinci dalğada Toffler bərpa olunabilən enerjinin hakim olduğunu yada salır (insan və heyvan gücü, ağac, su, günəş kimi). Təəssüf

ki, hər yeni dövr əvvəlkindən daha güclü dağıdıcı qüvvələrin yaradılması ilə də müşayiət olunur. Bir çox hallarda sülh dövrü "qeyri-normal", qeyri-adi olub... Einsteinin sözü yada düşür: bəşəriyyəti məhvə sürükləyən atom nüvəsinin zəncirvari reaksiyasının qarşısını ala biləcək yeganə qüvvə - dərrakənin zəncirvari reaksiyasıdır.

Qravitasiya kainatda tarazlıq və dinamikamın əsasında dayanır; buna bənzər olaraq bəşəriyyəti tarazlıqda saxlayan təşkilati prinsiplər varmı? Texniki, texnoloji tərəqqi insanın inkişafı demək deyil, siyasi, iqtisadi, mənəvi, ekoloji, hərbi məsələlər həll olunmamış qalır. İqtisadi və texnoloji inkişaf və digər sahələrin inkişafı yanaşı getmir, tarazlıq pozulub... "Digər sahələr" in inkişafına çox az fikir verilir. Bu heç də texnoloji inkişafın qarşısını almaq (bu mümkün deyil...) kimi düsturlarla həll olunan deyil. Dövlətin planlayıcı rolu ilə sərbəst iqtisadiyyatın, fərdi maraqlarla ictimai maraqların üzvi sintezi mümkündürmü? Bu cür suallar çoxdur.

***

Darvin "Növlərin mənşəyi" (1859) əsəri ilə elmdə və mədəniyyətdə inqilab etdi. "İnsanın mənşəyi" (1871) əsərində isə öz nəzəriyyəsini insana təbiiq edərək insanın seçim və yaşamaq uğrunda mübarizə yolu ilə, təkamül yolu ilə heyvandan əmələ gəldiyini irəli sürdü. Növün ayrı-ayrı üzvləri fərqli xüsusiyyətlərə malikdir və valideynlərin xüsusiyyətlərinin onlardan törəyənlərə, yeni nəsə keçməsi meylidir. Ətraf mühitə, onun dəyişməsinə daha çox uyğunlaşan fərdlər yaşayır, təkmilləşir, digərləri addım-

addım aradan çıxır. Ümumi əcdadlardan bu yolla fərqli növlər əmələ gələ bilər. İnsanla heyvanların ümumi mənşəyi olduğunu söyləyən çox əlamətlər mövcuddur. Müqayisəli anatomiya elmi, xüsusi halda, bu məsələni də araşdırır. Məsələn, insanların və heyvanların dörd əl-ayağı və hər birində beş barmağı var, insanın bəzi rudimentləri (fəqərə sümüyündəki quyruq qalığı) heyvani keçmişdən xəbər verir, insan embrionu aşağı həyat formalarından yuxarıya doğru inkişafı göstərir. Qanın kimyəvi tərkibi insan və heyvanlarda bir-birinə bənzəyir. Çox qədim ibtidai insana-meymuna aid qalıqlar indiki meymunlardan qat-qat daha çox insana yaxındır və insan təkamülünü göstərir. Darvinizmə hücum edənlər də, onu müdafiə edənlər də çoxdur. Tutarlı elmi dəlillərlə darvinizmi qızgın müdafiə edənlər arasında elm fəlsəfəsi üzrə görkəmli britaniyalı alim **Philip Kitcher** (1947 doğumlu) qeyd oluna bilər. Darvinizm insan

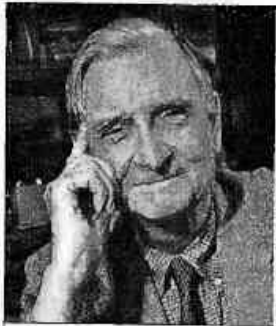

Philip Kitcher

tərəqqisi konsepsiyasına müəyyən mənada nikbinlik gətirdi.

***

Heyvanların xarakterini və davranışını öyrənən etoloqlar instinktiv, təkamüldən gələn, növlərin mənşəyi ilə bağlı davranış sxemlərini önə çəkəndir. İnsan təbiətinin anlaşılmasında insanın mənşəyi nəzəriyyəsi maraqlı (və mübahisəli) nəticələrə gəlib çıxır. Məşhur amerikalı biolog **Edvard O. Wilson** (1929 doğumlu) sosiobiologiyanın ən görkəmli nümayəndələrindən biri olmaqla elmi-populyar əsərləri ilə də geniş tanınmışdır. Sosial davranış formalarının bio-

Edvard O. Wilson

loji əsasları, yəni sosiobiologiya elmi davranışın bir hissəsinin mədəniyyətdən, ənənədən gəldiyini, digər hissəsinin isə (dil-danışıq, aqressiya, insanın gözlənilməzliyi, altruizm?) anadangəlmə olduğunu iddia edir. E. O. Wilsonun qarışqaların həyatına (mirmekologiyaya) aid araşdırmaları ensiklopedik "The Ants" (1990) kitabında toplanmışdır. Doğum yalnız işçi qarışqaların ana-hökmdar qarışqa ilə təmasma bağlı olduğu üçün qarışqa cəmiyyəti mərkəzləşdirilmişdir.

"Karl Marks haqlı idi – sosializm baş tutur; sadəcə o. (bioloji) növləri yanlış seçmişdi"¹.

Konrad Lorenz (1903-1989) "On Aggression" (1963) əsərində təcavüzün (aqressiyanın) insanın daxili tələbatı olduğunu, anadangəlmə xüsusiyyət daşdığını vurğulayır. Xarici təhlükələri az-çox dəf etməyi bacaran əcdadlarımız əsas təhlükənin digər onlara bənzər insani varlıqlardan gəldiyini anladılar. Tayfalar, qəbilələrarası mübarizə təbii seçim mexanizmini işə salan əsas amil oldu. Bu, müasir insanların, insan qruplarının, millətlərin digərlərinə qarşı aqressivliyini izah edir. Lakin, Lorenz heyvanlar aləmindən misallarını südəmərəldən, meymunlardan deyil, quşlardan, balıqlardan götürür, bu, mütəxəssislər arasında inamsızlıq doğurur.

Konrad Lorenz

İnsan davranışının mədəni mühitlə bağlılığı da çox mühümdür. Əxlaq və davranışın bioloji motivlərdən sosial-mədəni motivlərə keçidi məsələsinin tədqiqi və populyarlaşmasında mühüm rol oynamış olan alman-amerikalı psixoloq, filosof və sosioloq **Erich Fromm** (1900-1980) "insan təbiəti-insanın ehtirası və əndişəsi mədəniyyətin məhsuludur" tezisini müdafiə edirdi. Onun nəzərinə, Sigmund Freud insanı (və deməli tarixi?) idarə edən qüvvə haqqında iki fərqli fikir irəli sürüb. I-ci dünya savaşından əvvəl Freud bu qüvvəni arzu və onun qabağının alınması arasındakı gərginlik kimi, bu savaşdan sonra isə bioloji-universal olan həyatla ölüm instinktləri arasında mübarizə kimi görmüşdür.²

Erich Fromm

Sosial davranışın təkamüllə əlaqələndirilməsinə və ümumiyyətlə, sosiobiologiya və təkamül psixologiyasına, genetik determinizmin əlamətlərinə amansız hücumlar da mövcuddur. Bu hücumlar arasında üç tanınmış müəllifin yazdığı "Bizim genlərimizdə olmayanlar: biologiya, idcologiya və insan təbiəti" kitabı xüsusilə seçilir.³ Müəlliflər irsiyyətin təsirini minimuma və bəzi sahələrdə sıfıra endirmək si-

¹The New York Times. "Scientist at Work: Edward O. Wilson; From Ants to Ethics: A Biologist Dreams Of Unity of Knowledge". May 12, 1998

²Erich Fromm. The Anatomy of Human Destinctiveness. Holt Paperbacks, 1992

³Steven Rose, Richard C. Lewontin, Leon J. Kamin. Not in Our Genes: Biology, Ideology and Human Nature". Pantheon, 1985

Richard Dawkins

yasəti yürütmüşlər.

***

Richard Dawkins (1941 doğumlu) mədəni mühitdə də bioloji varlıqların genetik ötürmə xassəsinə bənzər ötürmənin mövcud olduğunu və bu ötürmənin daşıyıcının adını və təbiətini elan etdi.⁴ Bu ideyanın əslində bir əsr əvvəldən gəl-

diyi, Max Stirnerin "The Ego and its Own" (1844) əsərindən, onun milliyətçilik və dini ideyaların yayılması haqqında fikirlərindən alındığı güman olunur. R. Dawkins ideya və inancların yazı, danışiq, jestlər, rituallar (hətta internet!?) kimi üsullarla "məmlər" vasitəsilə başqa insanlara, ətraf mühitə ötürüldüyü fikri üzərində durdu.⁵ "Meme" sözü "gene" sözüə bənzədilərək daxil edilmiş, o, qədim yunancadakı "mimeme" (taqlid, imitasiya olunmuş) və həmçinin fransızcadakı "mème" (həmin, eyni) sözləri ilə əlaqələndirilmişdi. Məmlər də genlər kimi bioloji təkamülə uyğun olaraq öz-özünə çoxalma, mutasiya kimi xassələrə malikdir, təbii seçim yolu ilə inkişaf edə bilər. Hətta "Memetika" elmini daxil etməyə də girişildi. R. Dawkins'in meme ideyası elm aləmində çox etirazlar, kəskin tənqid və hücumlar doğurdu, onu psevdoelm, faydasız mücərrədlik adlandırdılar, semiotikanın işarə ideyasının primitivləşdirilmiş şəkli elan etdilər, onun "şüür" kimi sahələr üzrə elmi araşdırmalara ziyan vurduğunu dedilər. Ümumiyyətlə, altruizm və digər bir çox fenomenlərin əksəriyyət tərəfindən qəbul edilmiş olan təkamül vasitəsilə inandırıcı şərhə yoxdur.

Təkamül psixologiyası və sosiobiologiya tərəfdarları arasında belə bir fikir də dolaşır: bu nəzəriyyələrə hücumların əksəriyyəti siyasi (solçu, marksist, ateist) motivlərlə bağlıdır. Təkamül psixologiyası və sosiobiologiyayı tam reduksionizmdə də günahlandırır: bütöv – holistik yanaşma tələb edən mürəkkəb problemləri öz hissələrinin köməyi ilə tam anlamaq olmur; üstəlik, bu hissələrə ayırmanın özü də natamamdır.

Onu da qeyd etmək ki, R. Dawkins barışmaz, öz ifadəsilə desək, "militant ateist"liyi ilə də məşhurdur; Marks dini "xalq üçün tiryək" adlandırmış, Dawkins isə dini "böyük şər", "zehnin virusu", sosial təhlükə hesab edir. O, elm və dinin bir-birindən asılı olmadan mövcudluğu prinsipini də qəbul etmir; Allah hipotezi elmi hipotezdir və onu elmi metodlarla araşdırmaq lazımdır – deyir.

L.F. Ward isə, əvvəllər qeyd etdiyimiz kimi, insan təkamülünün bitki və heyvanlardan çox fərqli getdiyini bildirirdi; bitki və heyvanlar təbiətə uyğun-

laşır. İnsan isə təbiətə təsir edir, onu özünə (insana) fayda verəcək istiqamətdə dəyişməyə çalışır. İnsan təbiətlə yarışır, bu yarış bəşər tarixinin hərəkətverici qüvvəsidir. Təkamülü sadədən mürəkkəbə doğru deyil, az uyğunlaşandan çox uyğunlaşana doğru gedən yol kimi də şərh edirlər.

***

İnsanlar, digər bioloji növlərin əksəriyyətindən fərqli olaraq, sayca artırlar. Altruizmin əmələ gəlməsi bir qədər müəmmal görünür. Çünki altruizm təkamül baxımından sanki əlverişli deyil, altruistlər daha tez məhvə məhkum kimi görünürlər. Lakin altruizm nəinki yox olmadı, əksinə, bəşəriyyətin özünü təsdiq prinsiplərindən birinə çevrildi. Görünür ki, sevginin, yaxınlara qayğının bioloji qrupun sağ qalmasında və inkişafında faydalı olduğu anlaşıldı. Buna cavab verən genlər, mümkündür ki, faydalı olduğu üçün yeni nəsə ötürülməyə meylli oldular. Burada L. Tolstoyun "insanın yaxşılıq etməsində bir egoizm var" fikri yada düşür. Yəni, insan yaxşılıq edərkən kefi yaxşı olur, özünə hörməti artır və bu, onun xeyirxahlığının əsasında dayanır.

Bəşər tarixi bioloji təkamüldən (ehtiyacların ödənilməsi uğrunda mübarizədən) keçib mədəniyyət tarixi ilə davam edir. Mədəniyyət bioloji – fərdi yolla deyil, ünsiyyət vasitəsilə yayılır. Başqa sözlə desək, biogenezis get-gedə daha çox mədəniogenezisə keçir. Freuda görə sivilizasiya bioloji istəklərin (şəhvət-seks, aqressivlik-təcavüzçülük) söndürülməsini tələb edir. Polşa əsilli Britaniya antropoloqu **Bronislav Kasper Malinovski** (1884-1942) isə, əksinə, bioloji istəklərin (qida, paltar, yaşayış yeri,...) ödənilməsi üçün insanın ətraf mühiti formalaşdırdığını və bunun elə mədəniyyət olduğu fikrini irəli sürdü. İnsanların ehtiyaclarının ödənilməsi ilə, sanki, cəmiyyətin ehtiyacları da ödənilir. Sosial institutları insan öz istəklərini həyata keçirmək üçün kəşf etmişdir. İdman ətraf mühitə ziyan vurmada insan aqressivliyinin nizama salınmış ifadəsidir. Ailə və qarşı cinsin könlünə yol tapmaq üçün ona yaxınlaşmaq cəhdi şəhvəti qanunlaşdırmaq üsuludur. Keçmişin "qalıqlar"ı deyilən şey yoxdur, bütün adətlər çağdaş dövrdə də əhəmiyyətini qoruyur. Qalıqların bir qismi keçmişə romantik səyahətdir (şəhərdə at üstündə, faytonda gəzmək kimi), bəziləri iqtisadi göstərici, digərləri başqa əlamətlərin göstəricisi ola bilər. Mədəniyyət bütövdür, üzvidir, öz funksiyaları olan dəyərdir (bu, funksional məktəbə xas olan tezisdır).

Bronislav Kasper Malinovski

(davam edəcək)

⁴Richard Dawkins. The Selfish Gene, 1976

⁵Richard Dawkins. The Selfish Gene. Oxford University Press, 1989

AzTV-nin (Azərbaycan Dövlət Televiziyası) sentyabrın 8-də növbəti "Tərəf-müqabil" ("Partners") verilişinin mövzusu "Vətəndaş şüurunun formalaşmasına təsir edən amillər" idi. Verilişdə üç iştirakçıdan biri olan Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı həm də söhbəti idarə edirdi. O, "vətəndaş" və "vətəndaş şüuru" anlayışlarını izah etdi, onların tarixi inkişaf yolu barədə danışdı. Vətəndaşla

dövlət arasındakı siyasi-hüquqi əlaqələrdən, vətəndaş azadlığından, eləcə də vətəndaşın bərc və vəzifələrindən söhbət açdı. Azərbaycan tarixinin 19-cu əsr və 20-ci əsrin əvvəllərindən misallar gətirdi. Vətəndaş cürəti və onun əhəmiyyəti, tərbiyə, təhsil, media kimi vətəndaş şüurunun formalaşmasına təsir edən amillər haqqında müzakirə apardı. O, həmçinin, vətənpərvərlik və vətəndaşlıq arasındakı fərqlərə də toxundu.

"XƏZƏR"İN ƏMƏKDAŞI "GLOBAL ENGINEERS AND TECHNOLOGIST REVIEW" BEYNƏLXALQ JURNALININ REDAKSIYA HEYƏTİNƏ ÜZV SEÇİLMİŞDİR

Xəzər Universitetinin Neft Mühəndisliyi Departamentinin müdiri dosent (Associate Professor) Qəşəm Zeynalov Malayziyada nəşr olunan və internetdə yayımlanan "Global Engineers and Technologist Review" beynəlxalq jurnalının redaksiya heyəti-

nə üzv seçilmişdir. Jurnalın sentyabr sayında Q. Zeynalovun Amerika alimləri ilə müştərək hazırladığı Qafqazın və Kür dərəsinin neotektonikasına aid elmi məqalə də dərc edilmişdir (www.getview.org).

"DÜNYA" MƏKTƏBİNDƏ YENİ DƏRS İLİ TƏDBİRLƏRİ

Sentyabrın 7-9-da "Dünya" məktəbində müəllimlərin pedaqoji qabiliyyətlərinin inkişafı və təkmilləşdirilməsi məqsədilə seminarlar keçirildi.

***

Sentyabrın 12-də "Dünya" məktəbində riyaziyyat fənninin tədrisi ilə bağlı fənn müəllimlərinin seminarı keçirildi. Məktəbin direktoru Mərufə Mədətli müəllimlərin təkliflərini dinlədi. Seminarda dərslilər və tədris proqramları ilə bağlı müzakirələr aparıldı, məktəbdə riyaziyyat fənninin tədrisi keyfiyyətinin yüksəldilməsi ilə bağlı tədbirlər planı hazırlandı.

***

Sentyabrın 12-də "Dünya" məktəbində Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimlərinin məktəbin direktoru Mərufə Mədətli ilə görüşü oldu. Keçən dərslilərdə baş verən nöqsanların aradan qaldırılması və fənn müəllimləri arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsi üçün bir sıra təkliflər müzakirə olundu.

"KARYERANA BAŞLA!" MÖVZUSUNDA TƏLİM

Sentyabrın 24-də Xəzər Universiteti Peşə inkişaf mərkəzinin təşkilatçılığı ilə universitetin İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin tələbələrinə "Start your career!" ("Karyerana başla!") adlı təlim keçirildi. Peşə inkişaf mərkəzinin koordinatoru İsgəndər Ağayev iştirakçılara CV yazmaq, müsahibədə uğur qazanmaq və digər sosial bacarıqlarla bağlı ətraflı məlumat verdikdən sonra tələbələrin sualları cavablandırıldı. Bu istiqamətdə maarifləndirici tədbirlərin davamlı olacağı planlaşdırılır.

СКОЛЬКО ГРАНЕЙ У ТАЛАНТА?

*Эксклюзивное интервью с заслуженным преподавателем,
доцентом кафедры иностранных языков
Академии Наук Азербайджана,
директором Энциклопедического и словарного центра Университета Хазар
Аббаскулиевым Тофиком Аскер оглы.*

Наверное, ответить на этот вопрос непросто, тем более, что речь пойдёт о необычном человеке, с которым меня свела судьба.

Почти 10 лет назад я стала сотрудником англоязычного Университета Хазар, и одним из первых людей, с кем стала общаться с особым удовольствием, стал Тофик муаллим Аббаскулиев. Он мгновенно, с первых же минут общения, расположил к себе своей доброжелательностью, искренностью, недюжинным интеллектом. В то же время я чувствовала, что за мной очень деликатно и незаметно наблюдают, делая свои выводы. Новый коллектив – это всегда очень сложно, и именно этот человек облегчил моё вхождение в него. Тогда я ещё и представить не могла, что это знакомство постепенно перейдёт в крепкую дружбу.

Тофик муаллим был по-отечески ласков, и именно этого мне в тот момент и не хватало. Мой папа был тоже 1927 года рождения, и я невольно представляла себе, каким бы он был сейчас, если бы остался живых...

Наверное, таким же – строгим и принципиальным, но великодушным и хорошо понимающим меня с полуслова, полужелания, полумысли. Без всякого сомнения – это был подарок судьбы, причём в самое нужное для меня время. Его величество СЛУЧАЙ.

Прошло немало времени с тех пор, и я горжусь тем, что мы до сих пор дружим – ведь его дружбы удостоивается не каждый...

В дружбе этот человек совершенно особенный. Несмотря на почтенный возраст и энциклопедические знания, Тофик муаллим начисто лишён высокомерия, чувства превосходства. В то же время ещё никому не удавалось быть с ним, что называется, «запанибрата». Это просто исключено, не стоит и пытаться. Человек более или

менее проницательный сразу поймёт это, почувствует в нём «породу». Он – настоящий аристократ, не по происхождению, а по сути. Он чуток и отзывчив, и всегда оказывается в нужное время в нужном месте, несмотря на свою занятость, стоит только намекнуть ему об этом. Поможет дельным советом, задаст «нужный тон» непростой беседе или спору, ненавязчиво разрешит любой конфликт, подбодрит, похвалит – к месту и в нужной дозировке, говоря языком врачей.

А стоит вдруг задуматься, как тебя вернут «на место» его всепрощающая улыбка и вежливое «gözün yol çəki»... Мне порой кажется, что он видит меня насквозь. Наверное, так и есть. Но это приятно!

С одной стороны, – ты чувствуешь поддержку мудрого человека, а с другой, не позволяешь и себе расслабиться, стараешься изо всех сил соответствовать...

Указом президента Азербайджанской Республики от 14 декабря 2005 года Тофик муаллиму было присвоено почётное звание «Заслуженный учитель» («Əməkdar müəllim»).

Тофик муаллим в совершенстве владеет не только русским и английским языками, но и фарси. Работал в Институте Востоковедения.

Ему не чужд почти мальчишеский задор, он водит машину так лихо, что в «Хазар»е шутят на эту тему: «Михаэль Шумахер и Мика Хакинен просто peşkom gəzirlər!»

И как только все его таланты «уживаются» в нём одновременно, не противоречат друг другу и не «дерутся» между собой, просто диву даешься! У каждого из них «своя полочка», ведь Тофик муаллим очень аккуратен, даже педантичен – и в работе, и в быту.

Например, он прекрасно рисует. Руководство Университета Хазар планирует устроить пер-

сональную выставку его работ.

«Я приверженец классицизма» - говорит Тофик муаллим. Обожаю Рембранта, Рубенса, Брюллова, Шишкина, а из современных – Глазунова, Шилова. Среди наших азербайджанских художников я выделяю Т.Салахова, С.Бахлулзаде, Т.Нариманбекова. Они изображают мир таким, каким его видят, ведь красота – она не нуждается в изменениях, преобразованиях, надуманности. Она естественна, поэтому и прекрасна. Вот почему не воспринимаю абстракционизм. Не понимаю, почему нужно изображать людей такими, какими они не бывают. Вот красота женщин с картин Боттичелли натуральна, не выдумана: чувствуешь, какая нежная и прозрачная кожа у красавицы, какой мягкий взгляд, – и получаешь истинное наслаждение. Я сам рисую с детства, но мой отец очень боялся, что это мое увлечение помешает серьезной учёбе и не разрешал мне рисовать. Приходилось рисовать тайком, хотя сегодня я очень жалею, что не стал профессиональным художником.

- А кто Ваши кумиры в литературе, поэзии?

- Среди русских классиков – Пушкин, Лермонтов, Толстой, Тютчев, из зарубежных – Гюго, Шекспир, Бальзак, Мюльер. Из азербайджанских это – Физули, Сабир, Вургун, Вахид.

- Кто Ваши любимые композиторы?

- Это Бах, Штраус, обожаю полонез Огинского. Среди отечественных композиторов это, безусловно, У.Гаджибеков, Ф.Амиров, Д.Джахангиров.

Я очень люблю наш мугам, джаз, испанские песни, цыганские мелодии. Вообще считаю, что мугам – это философия музыки. Мне очень понравился проект ушедшего года, песня «I am your goddess», в которой задействованы народный артист Азербайджана Алим Гасымов и известный французский диджей и композитор Дэвид Вендетта. Два совершенно разных жанра очень органично соединились в микс. Ведь и мугам, и музыка Вендетты – это импровизация. Этот удачный проект послужил дальнейшей популяризации мугама во всём мире, в том числе и среди молодёжи, т.к. в этом сочетании мугам стал более понятен им.

«Обычно люди старшего поколения не одобряют таких проектов» - возразила я, говорят: испортили классику...

«Значит, я ещё очень молод, - улыбнулся Тофик муаллим - если мелодия ласкает слух, а

ритм вторит биению сердца, - почему бы и нет. Очень свежо, оригинально, – просто здорово! Я и сам люблю в свободное время импровизировать - играть на мандолине. Это сплошное удовольствие, уверяю вас, - на душе становится легко и весело».

- Вы любите пословицы, составили целую книгу из них. Какая же любимая?

- Их много, но любимая, пожалуй, - «Better late than never»- «Лучше поздно, чем никогда». Она отражает мой собственный взгляд на жизнь.

Пословицы – это душа народа, кладёшь его мудрости, к тому же они очень точно отражают национальные особенности каждого.

Рассказывая о своей жизни, о прошлом, Тофик муаллим щедро пересыпает свою речь пословицами и поговорками, отчего она становится ещё более самобытной и красочной. Поэтому студенты и сотрудники очень любят беседовать с ним, просят рассказать о школьных и студенческих годах.

- Расскажите, пожалуйста, как Вы попали в «Хазар»?

-В сентябре 1992 года я узнал от соседа, что открылся новый университет, где очень нужны специалисты по английскому языку. Я решил познакомиться с ректором, впервые создавшим частный англоязычный университет. Гам-

лет муаллим встретил меня очень радушно. Меня поразила его простота, открытость, искренность. Он сразу предложил мне преподавание, и с октября 1992 года я стал преподавать (в качестве доцента кафедры). После посещения одного из моих уроков Гамлет муаллим предложил мне создать кафедру английского языка, которая и была создана уже в январе 1993 года. Я стал заведующим этой кафедры (с 1993 по 1997 год). Мы подготовили специальную программу, которая была одобрена местными и иностранными специалистами. Программу вскоре утвердили и мы стали заниматься со студентами по своей особой программе. Поначалу были большие трудности с учебниками, которые мы заказывали из США и других стран.

В 1997 году я сообщил ректору о своей идее составить большой словарь для учащихся. Гамлет муаллим сразу же поддержал меня и создал все условия для этой работы. Но теперь я не мог руководить сразу двумя большими делами: быть зав.кафедрой и составлять словарь. Как говорится: «İki uşaq baxan ças olaq», и я оставил кафедру по собственному желанию, занявшись вплотную словарём. Одновременно я преподавал, читал лекции.

Сейчас работа над словарём практически занимает всё моё время, это очень скрупулёзная и ответственная работа, требующая постоянного и неусыпного внимания. Ведь словарь задуман очень объёмным – это 250 000 слов. Он называется «Xəzər İngiliscə- Azərbaycanca Böyük Lüğət», и будет состоять из 6-ти томов. Пока напечатаны и выпущены 3.

Наряду с этим титаническим трудом, его перу принадлежит целый ряд монографий, научных статей, а также книга «İngilis atalar sözləri və onların azərbaycanca və rusca qarşılıqları».

Беседовать с Тофик муаллимом - одно удовольствие, я всегда ощущаю родство наших душ. Человек редкого интеллекта, он сделает интересной и познавательной любую беседу на любую тему. При этом мы неизменно испытываем вновь и вновь чувство взаимной благодарности. Есть поговорка: «поговорили - как мёду напились», - это про нас. С Тофик муаллимом можно говорить обо всём, будучи уверенным, что он всё правильно поймёт и поможет в трудной ситуации, приведёт пример из своей жизни, вспомнит что-нибудь далёкое, когда - то сильно взволновавшее, а теперь ставшее просто милым и даже забавным. Он находит общий язык со всеми: со студентами, с официальными лицами и VIP персонами, с малышами (на равных - с моей внучкой Арзу). И со всеми остаётся самим собой. Конечно, этот дар происходит не только от природы, но и от неустанной работы

над собой, постоянного самоусовершенствования. Причём делается это без усилий, с удовольствием. Любит повторять: «Век живи, век учишься - и дураком помрёшь», и что всегда надо стараться «объять необъятное».

- В человеке всё должно быть прекрасно. Что именно?

- Я ценю в людях внутреннюю собранность, внешнюю опрятность, богатое содержание, компетентность, волю, целеустремлённость, милосердие, любовь к ближнему своему.

- Что Вас раздражает в людях, чего вы категорически не приемлете?

- Раздражает вид курящего человека. Считаю это очень неэстетичным и говорящем о слабости характера. Захотев по-настоящему, можно победить себя. Не уважаю неопрятных, нечестных, не прощу измены.

- Ваше отношение к спорту?

- Я всегда вёл очень активный образ жизни: занимался гимнастикой, футболом, волейболом, люблю шахматы. Спорт - один из элементов культуры человека. Считаю, что человек должен следить за своей формой.

- Что бы вы хотели привить молодёжи как педагог?

- Терпение, борьбу с трудностями, честность, порядочность, активность, волю, культуру, интеллект. Надо определиться с целью: чего вы хотите в жизни, и планомерно идти к ней. Добиваться, не пасовать – и всё обязательно получится. Как говорится: «Терпение и труд – всё перетрут» и «На всякую непогоду будет солнечный день».

И рыбка из пруда - тоже станет вашей!

На этой оптимистической ноте мы и остановимся.

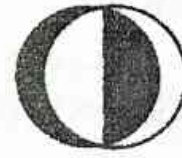
Хотя, если честно, о Тофик муаллиме можно написать целые тома, даже сагу. Я бы назвала её «И целого мира - мало».

Желаем Тофик муаллиму скорейшего выздоровления и с нетерпением ждём его в «Хазар» на своём рабочем месте!

**Лейла Джамильзаде,
врач Университета Хазар**

ANKARADA TƏHLÜKƏSİZLİK VƏ SƏRHƏDYANI ƏMƏKDAŞLIQ KONFRANSI

Xəzər Universitetinin və Orta Doğu Texnik Universitetinin (ODTU) birgə təşkilatçılığı və NATO-nun maliyyə dəstəyi ilə sentyabrın 23-25-də Ankarada Orta Doğu Texnik Universitetinin kampusunda "Avropa İttifaqı, Qara Dəniz regionu və Cənubi Qafqazda təhlükəsizlik və sərhədyanı əməkdaşlıq" möv-

zusunda konfrans keçirildi. Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı konfransın rəhbərlərindən biri idi. O, giriş sözü söyləyərək konfransı açıq elan etdi, konfrans zamanı paneli idarə etdi və tədbirin sonunda qısa nitq söylədi.

ELMİ-İNZİBATI ŞURANIN İCLASI

Sentyabrın 27-də Xəzər Universitetinin rektoru professor Con Rayderin sədrliyi ilə Elmi-İnzibati Şuranın növbəti iclası oldu. İclasda məzunlar; Xəzər Universitetinin İnkişaf Proqramı; Ayrı-ayrı sahələr üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi üçün hazırlanmış proqramların müzakirə və təsdiq edilməsi haqqında məsələlər müzakirə edildi. Fakültə dekanlarının, Universitet inkişaf proqramının direktoru Raziyə İsayeva və Magistratura, doktorantura və elmi işlər üzrə pro-

rektor müavini Eldar Şahgəldiyevin məlumatları dinlənildi.

Müzakirələrdə rektor Con Rayder, prorektorlar Məhəmməd Nuriyev, Rafiq Əhmədov, Fərda Əsədov, Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin dekanı Səyavuş Azakov və başqaları iştirak etdilər. Müzakirələrdən sonra müvafiq qərarlar qəbul olundu. Sədrlik edən Con Rayderin son sözü ilə Elmi-İnzibati Şuranın növbəti iclası başa çatdı.

ATV-NİN "SƏNİ AXtarIRAM" VERİLİŞİNDƏ

Sentyabrın 27-də Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı Azad Azərbaycan Televiziyasının (ATV) "Səni axtarıram" verilişində iştirak etdi və müzakirə olunan məsələlərə aid fikirlərini söylədi.

UNİVERSİTETƏ HƏDİYYƏ

Sentyabrın 28-də Xəzər Universitetində Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin siyasi elmlər üzrə fənlərin tədrisi üçün yeni sinif otağı istifadəyə verilmişdir. Nümunəvi sinif otağı Türkiyə vətəndaşı Sönmez Kılıçlı-Punto Şirkəti tərəfindən quraşdırılmış və universitetə hədiyyə edilmişdir.

ON MİN NƏFƏR AZƏRBAYCANLI GƏNC XARİCDƏ TƏHSİL ALIR

On min nəfər azərbaycanlı gənc dünyanın müxtəlif ölkələrində təhsil alır.

Təhsil Nazirliyindən AzərTAc-a bildirmişlər ki, onların əksəriyyəti Türkiyə, Fransa, Böyük Britaniya, Rusiya və Almaniyanın universitetlərində oxuyurlar.

TÜRKİYƏ UNİVERSİTETLƏRİNDƏ AZƏRBAYCAN VƏTƏNDAŞI OLAN 3 540 TƏLƏBƏ OXUYUR

Türkiyədəki universitetlərdə 147 ölkədən 26 mindən çox xarici vətəndaş təhsil alır.

Türkiyə mətbuatının verdiyi məlumata görə, bu ölkədə ən çox xarici tələbə Azərbaycandan olanlardır.

Tələbə Seçmə və Yerləşdirmə Mərkəzinin (ÖSYM) açıqladığı statistik məlumatlara əsasən, Türkiyədəki universitetlərdə Azərbaycan vətəndaşı olan 3 540 tələbə təhsil alır. Xarici vətəndaşların sayına görə növbəti yerləri Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti (3 503), Türkmənistan (2 929), İran (1 305), Bolqarıstan (1 143), Almaniya (1 143), Yunanıstan (1 099) və digər ölkələr tutur. Ümumilikdə, son 5 ildə Türkiyədəki əcnəbi tələbələrin sayı 59 faiz artıb.

MƏLEYKƏ ABBASZADƏ: "ORTA MƏKTƏBLƏRİ BITİRƏN MƏZUNLARIN 96 FAİZİNİN İMTAHAN NƏTİCƏLƏRİ ATTESTAT QIYMƏTLƏRİ İLƏ ÜST-ÜSTƏ DÜŞMÜR

Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyasının (TQDK) sədri

Məleykə Abbaszadə ilə müsahibə

- Ali məktəblərə bu il keçirilmiş qəbul imtahanlarının nəticələrini necə qiymətləndirirsiniz? Nəticələr Sizi qane etdimi?

- İlkən nəticələr onu göstərir ki, 2010-cu və 2011-ci ilin nəticələri təxminən eynidir. Biz nə ciddi irəliləyiş olduğunu, nə də nəticələrin kəskin pisləşdiyini deyə bilərik. Müəyyən istiqamətlərdə nəticələrdə 1-2 faiz yaxşılaşma və ya pisləşmə müşahidə olunur. Amma ölkə üzrə ümumi nəticələrə baxsaq, 2010-cu ilin nəticələri ilə bu ilin nəticələri təxminən eyni səviyyədədir. Bu bizi qane edir, ya etmir sualını daha çox ictimaiyyətə, müəllimlərə, valideynlərə vermək lazımdır. Məsələn ondadır ki, ali məktəblərə qəbul ola bilməyən və hazırda əmək bazarına ixtisasız daxil olan insanlar özlərinə iş yeri tapırlarsa, bu o deməkdir ki, ictimaiyyət buna qane olur. Yox, həmin gənclər özləri üçün iş tapmırlarsa və işsiz kütləyə qoşulurlarsa, onda demək ictimaiyyət və iş verənlər bununla razı deyil.

Bundan başqa, bu il ali məktəbləri bitirən çoxsaylı məzunlar da əmək bazarına daxil olurlar. Bu insanların neçə faizi işlə təmin oluna bilər, neçə faizi əmək bazarında öz yerini tapa bilər - bu, daha ciddi sualdır. Bu suala cavab bizim ictimaiyyəti daha çox narahat etməlidir. Ali məktəbləri bitirən insanlara tələbat varmı və onların bilik səviyyəsi iş verənlərin tələblərinə uyğundurmu? Məsələn, TQDK-da, xüsusilə regional bölmələrimizdə müəyyən vakansiyalar var ki, biz neçə illərdir həmin yerlərə bacarıqlı mütəxəssis tapa bilmirik. Həmin iş yerlərinə qoyulan tələblərə uyğun insanlar özəl sektorda daha tez iş tapırlar. Görünür həmin sektorda maaşların

daha yüksək olması da buna təsir edir. İnsanlar regionlarda da dövlət qulluğunda çalışmağa ciddi maraq göstərmirlər.

- Təhsil Nazirliyi orta məktəbləri qızıl və gümüş medalla bitirən namizədlərin hamısının qəbul imtahanlarında yüksək nəticələr göstərdiyini açıqlayıb. Siz bu göstəricilərin özünü nə dərəcədə doğrultduğunu qənaətdəsiniz? Sizcə, Azərbaycanda orta məktəb məzunlarının göstəriciləri ilə ali məktəblərə qəbul imtahanlarında toplanılan nəticələr nə zaman üst-üstə düşəcək?

- Bu il orta məktəbləri qızıl və gümüş medalla bitirənlərin 3 nəfəri ümumiyyətlə qəbul imtahanlarında iştirak etməyib. Qalanları kifayət qədər yüksək nəticələr göstərirlər. Amma 400-500 bal arası nəticə göstərənlər də var, hamısı 600 baldan yuxarı toplamayıb. Bu, yaxşı nəticədir. Attestat qiymətləri ilə abituriyentlərin qəbul imtahanındakı nəticələrini müqayisə edəndə görürük ki, əlaçılardan 65 faizi öz nəticələrini doğrultub. Bu məlumat qeyd olunan istiqamətdə irəliləyiş olduğunu göstərir, çünki bir neçə il əvvəl belə deyildi. Amma məsələ ondadır ki, əlaçılar ümumi məzunların sayının cəmi 2 faizini təşkil edir. Digər 2 faizi isə attestatda 3 alanlardır. Onların da əksəriyyəti 0-100 bal arası nəticə göstərir. Bəs qalan 96 faiz? Təmizlənmə gedib, ancaq yalnız 2 faiz əlaçılar arasında. Onların bilik səviyyəsi, attestat qiymətləri ilə imtahanda göstərdiyi nəticələr uyğundur. Amma 2004-cü ildə əlaçılar 8 faiz idi. Demək, 7 il ərzində əlaçılardan sayı 4 dəfə azalıb. Beləliklə, bu il 2% əlaçı və 2% attestat qiyməti "3" olanlar orta bala uyğun nəticə göstərirlər. Bəs qalan 96 faiznin nəticələri? Onları nəticələri attestatda olan qiymətlərlə üst-üstə düşmür. Bir faktı da qeyd edim ki, medalçılar yalnız məktəbdə müəllimlərin verdiyi qiymət əsasında müəyyənləşməyiblər. TQDK tərəfindən keçirilmiş sınaq imtahanlarında onların göstərdiyi nəticələr bizdən sorğu əsasında əldə olunaraq seçim zamanı nəzərə alınıb. Ümumi iş üçün bu, yaxşı məqamdır, amma gələcəkdə bizə müəyyən çətinlik yarada bilər.

- Artıq neçə illərdir ki, qəbul imtahanlarında keçid ballarının aşağı salınması ənənə halını alıb. Bu, abituriyentlərin ümumi bilik göstəriciləri

rinin aşağı düşməsinin nəticəsidir?

- Keçid ballarını heç kim aşağı salmır. Bu ifadə düzgün ifadə deyil. Biz ixtisas qrupları üzrə qəbul imtahanlarından sonra müsabiqədə iştirak etmək üçün tələb olunan minimal balı təyin edirik. Müsabiqədə iştirak edərək 30 faiz müsbət nəticə göstərən abituriyenti müsabiqəyə buraxmaq normaldır. Biz müsabiqədə ayrı-ayrı qruplar üzrə 250 balla da, 200 balla da iştiraka icazə verirdik. Xüsusilə özəl ali məktəblər belə bir məsələ qaldırırlar ki, oxumaq və pul ödəmək istəyən insanların qarşısında heç bir bal baryeri olmasın. Cari ildə Azərbaycanda özəl ali məktəblərdə boş yerlər qaldı ki, həmin yerləri seçən olmadı. Nə ucun? Bizdə elə abituriyentlər oldu ki, 400-500 bal arasında nəticə göstərmiş, amma texnikuma gediblər. Biz hər bir qrupda olan abituriyentlərin bilik səviyyəsinin medianına baxırıq. Hər qrupda 30 min adam imtahan veribsə, median 150-dirsə, demək, 50 faizdən çox abituriyent 150 baldan aşağı nəticə göstərmiş. Bizdə ayrı uşaqlar yoxdur. Bu bizim ölkəmizin abituriyentləridir. Biz gərək heç olmasa o yerlərə uyğun olaraq ən yuxarı nəticə göstərənləri qəbul edək. Biz bu müsabiqəyə I qrupda 200 baldan, digər qruplarda 250 baldan yuxarı olanları buraxdıq. Ayrı-ayrı ixtisaslar üzrə keçid balı isə müsabiqədə iştirak edən abituriyentlərin seçimi əsasında formalaşır. Hansısa ixtisası yüksək bal toplamış çoxsaylı abituriyent seçirsə, orada keçid balı 500-dən yuxarı formalaşır. Yaxud regional ali məktəbin hansısa bir ixtisasını az adam seçirsə, orada keçid balı 205-215 arasında formalaşır. Biz yalnız o həddi göstəririk. Bu il 400-500 bal arasında nəticə göstərən 42 nəfər ali məktəbləri deyil, orta ixtisas məktəblərini seçib. Bunlar əsasən qızlardır. Onlar hər bir qrupda ali məktəblərə qəbul ola bilərdilər. Hətta müəyyən ixtisaslarda ödənişsiz təhsil formasında dövlət sifarişli yerlərə qəbul ola bilərdilər. Amma onlar orta ixtisas məktəblərini seçiblər. 300-400 bal arasında nəticə göstərənlərdən isə 397 nəfər kollecləri seçib. Halbuki, o abituriyentlər də özəl ali məktəbin kontingenti ola bilərdilər. Bizim ali məktəblər ödəniş haqqını bir az aşağı salsaydılar, yaqın ki, onlar ora gedərdilər. Nəhayət, orta ixtisas məktəblərinə qəbul olanların 54 faizi 200-300 bal arasında nəticə göstərənlərdir. Cəmi 33 faiz 100-200 bal arasında nəticə göstərmiş. Bu o deməkdir ki, orta ixtisas məktəblərinə qəbul olunanların 66 faizi ali məktəblərə gedə bilərdilər.

- Təhsil naziri bildirib ki, orta məktəblərdə müəllimlərə 2000 manat maaş verilsə, şagirdlər repetitor yanına getməzlər. Bu məbləğdə əmək haqqı repetitorluğun qarşısını ala bilərmi?

- Maaş görülən işə görə verilməlidir. Maaş verib görülən işin nəticəsini və keyfiyyətini yoxlamaşaq, yenə də keyfiyyət olmayacaq. İş elə qurulmalıdır ki, müəllim işin keyfiyyətinə görə qiymət veriləcəyi-

ni bilsin. Ümumiyyətlə müəllimlik fədakarlıqdır. Müəllimlik kimi müqəddəs ixtisasa yiyələnən insan təkcə maaşa görə işləmir. Təbii ki, müəllimin orta hesabla aldığı maaş ölkədə olan maaşa uyğun olmalıdır. 2000 manat Avropada müəllim üçün normal maaşdır. Amma bizim bütün müəllimlər təhsildə qoyduğumuz tələblərə uyğundurmu? Orta və ali məktəblərdə nə qədər təsadüfi insanlar var. Evdən çıxmaq xətrinə müəllimliyə, məktəbə gələn insanlarla doğrudan da müəllim olan, hər bir dərəcə hazırlaşan insanların arasında fərq olmalıdır. Mən hesab eləyirəm ki, bəli, müəllimin maaşı yüksək olmalıdır. Amma o maaşı layiqli adamlar almalıdırlar. Onların səriştə və biliklərini müəyyən etmək ucun müvafiq imtahanlar olmalıdır. Necə ki, həkimlərin imtahanı keçirilir. Müəllim o imtahanda uğur qazansa, onun maaşını qaldırmaq olar. İmtahana getmərsə, qoy köhnə maaşa işləsin. İmtahana gedib onu verə bilməyən şəxslərə isə iki ildən sonra yenidən imtahana getmək şansı yaradılmalıdır. Yəni keyfiyyət qalxmalıdır, amma müəllimlərin sayı da azalmalıdır.

- "2011-2021-ci illərdə Azərbaycan təhsilinin inkişafı üzrə Milli Strategiyanın hazırlığı ilə bağlı işlər nə yerdədir? Yeni strategiyada Azərbaycanda tələbə qəbulu ilə bağlı hansı yeniliklərin olacağı gözlənilir?"

- 2014-cü ildən Azərbaycanda tələbə qəbulunun yeni model əsasında keçirilməsi nəzərdə tutulur. Yeni modelin müəyyən konturları "Təhsil qanunu"nda var. Attestat qiymətlərinin nəzərə alınması və s. Bu modeldə əsas işlərdən biri yeni növ testlərdən istifadə olacaq. Açıq testlər hazırda riyaziyyat fənni üzrə tətbiq olunur. Digər fənlər üzrə də açıq testlərin istifadə olunması nəzərdə tutulur. Təbii ki, açıq testlər daxil olacaqsə, ayrı növ yoxlama üsulları, esse yazmaq və s. da tətbiq oluna bilər. Tədrisən, hər il qəbul prosesinə müəyyən element daxil ediləcək. Bu ilin nəticələrin statistik təhlili aparıldıqdan sonra oktyabr ayında hansı elementləri 2014-cü ildə qəbul prosesinə daxil edəcəyimizi elan edəcəyik. Milli Strategiyanın hazırlanması üzərində çalışan işçi qrupunda da qeyd etdiyim modelin elementlərini müzakirə edəcəyik. Milli Strategiya necə qəbul olunacaqsə, konkret olaraq 2014-cü ildən hansı formada imtahan keçiriləcəyini elan edəcəyik. Biz də Milli Strategiyada təklif olunan məsələləri müzakirə edəcəyik. Təkliflərdən biri attestat qiymətlərinin nəzərə alınmasıdır. Bu təkcə təklif deyil, qanunda da nəzərdə tutulub. Biz çoxdan bunu istəyirik. Bilirsiniz ki, ballar eyni olanda, biz attestat qiymətlərinə baxırıdıq. İndi bunu daha geniş tətbiq etməyi nəzərdə tuturuq.

Kəmalə Quliyeva,
APA

16 Sentyabr 2011-ci il

WORLD SECURITY NETWORK REPORTING FROM TALLINN IN ESTONIA

Dear Hamlet Isaxanli,

Tunne Kelam experienced the harsh and cold times of Soviet occupation, became a leader of the independence movement in the 1980's and 90's and today represents his country at the Baltic Sea in the European Parliament. He recently celebrated his 75th birthday in Tallinn.

Dr. Hubertus Hoffmann, President of the World Security Network Foundation (WSN), with Tunne Kelam (right), member of the International Advisory Board of WSN, and his wife Ann-Mari: "The foundation for Estonia's success story was radical reform from the beginning. Today Estonia is a member of the EU and NATO (2004) and since the beginning of this year in the euro zone as well. It has always been always very keen to shoulder its responsibilities and at the same time actively participate in international crisis management. When it became independent in 1991 more than 30 percent of the population were Russian. Ever since the relationship between ethnic Estonians and Russians has improved and the animosity of the Soviet time has vanished. Estonia and the two other Baltic states can play a key role in promoting free movement between the European Union and the Russian Federation in both directions."

public of the USSR. Tunne Kelam and his friends like Mart Laar moved their people towards a brighter future.

Today, Estonia is a member of the EU and NATO (2004) and since the beginning of this year in the euro zone as well.

In the early 1990's I had the privilege to chair the

Freedom heroes like him know how bitter dictatorships and how sweet freedom tastes and what the recipes are to transform a rotten dictatorship into a flourishing and sustainable governance model.

When he launched the Eeesti Kongress (Congress of Estonia) in February 1990 after the Citizens' Committees Movement had registered 79,000 persons as legal citizens of the Estonian Republic, 31 parties and movements founded a first free parliament against the communist parliament in the smallest republic

International Advisory Board for Tunne Kelam and his Estonian Congress which proposed radical reforms as a "jump into modern Europe" embedded into the "Baltic Hanseatic Region". We suggested to interlink the new Estonian Kroon to the Deutsche Mark, implemented in 1992 as a solid base for economic stability.

European MP Tunne Kelam, also a member of the International Advisory Board of the World Security Network, argues in his WSN TV interview that the foundation for Estonia's success story were "radical reforms from the beginning", including complete privatization. Estonia did not ask for too many loans and actively engaged its pluralistic society, consisting of a broad range of political movements. The small country of only 1.4 million people concentrated on national goals.

The country started from the ruins of a rotten Soviet system. Thanks to committed free-market and pro-business reforms Estonia today has a prosperous economy and bright looking future.

Nigel Williams, Managing Partner of Royalton Partners, former Chairman of Starman, Estonia's leading Cable TV provider and a member of the WSN International Advisory Board, points to the important integration into the Euro Zone: "Estonia became the 17th Euro zone member in January 2011, the third of the ex-communist countries after Slovenia and Slovakia to join the common currency. Estonia's strong connection to the Nordic economies has underpinned a significant economic recovery, with projected GDP growth of 4.5 percent for 2011. With a near budget balance the country continues to outperform the other Baltic states."

During the last 20 years Estonia increased its GDP per capita more than fivefold to ca. US \$ 19,000. Before the worldwide economic downturn in 2008, the average rate of economic growth was seven percent a year.

Its public debt as percentage of GDP stands at roughly eight percent only.

Infant mortality decreased fourfold and 90 percent of children attend secondary school.

Some of the recent movements in North Africa have mentioned the Estonian model and according to Tunne Kelam now need European support focussing on the new democratic movements promoting the rule of law.

The crisis in Europe should be overcome by addressing the "crisis of values", that is living at the expense of our grandchildren and an imbalance

between income and spending. The moral is that Europe needs stronger institutions with automatic sanctions if rules are violated by nation states.

One of the political focuses of Tunne Kelam in the European Parliament is the democratic development in Russia "which concerns all of Europe". He argues the soft factors have been pushed down in the agenda that is dominated by economic interests. Europe is too often only reacting to Russian moves. The EU-Russia relationship has to be balanced by "conditionality", including transparency for foreign investors. Russians deserve the same level of freedom as Hungarians, Estonians or Poles and Moscow must act against bribery and attach greater priority to the rule of law and transparency. Nobody should think that Russia is not ready for democracy - this would be racism.

Mart Laar, co-leader of the independence movement in the mid 1980's, Prime Minister from 1992 to 1994 and 1999 to 2002, and currently Defense Minister, addresses the Russian occupation starting 1939/40 when Estonia lost 20 percent of her population and hundreds of thousands of Russians moved into the country. When it became independent in 1991 more than 30 percent of the population were Russian. Ever since the relationship between ethnic Estonians and Russians has improved and the animosity of the Soviet time has vanished. The new generation lives in a changed and modern society. The school systems are integrated and many Russians have been applying for Estonian citizenship to attain EU citizenship rights.

Thomas Schneider, representative of the Konrad Adenauer Foundation to Estonia, and a member of the WSN International Advisory Board argues: "In 2011 Estonia is celebrating 20 years of national sovereignty. Looking back at the last two decades, Estonia represents a notable part of Europe. It has always been keen to shoulder its responsibilities and at the same time actively participate in international crisis management. Although Estonia has had to carry the economic and social heritage of Soviet dictatorship, it has always striven towards solidarity. The Estonians are a nation to admire for their remarkable ambition, their tacit acceptance of deprivation, and a high degree of humility."

Concerning the Russian-Estonian relations Thomas Schneider argues: "The expansion of the relationship with Russia is a special challenge for our partner in the northeast of Europe. This is true for political and social matters as well as in the economic realm."

The Russian Ambassador to Estonia, Yuri N. Merzlyakov, has been working to improve the relationship, especially with St. Petersburg and the northwest of the Russian Federation.

Mart Laar demands that Russia must open its archives not only for Estonia but also for Russian historians. The facts should not be hidden anymore and the cold time of the USSR and the cruelties of the

Soviet regime should be analyzed, discussed and digested.

This is still missing as Mari-Liis Põder who works as a lawyer and reserve officer in the Estonian Army and as WSN Editor Estonia explains: "The dramatic history has left a deep wound within the small nation of Estonia that we have to try to overcome. I am afraid that we cannot do so without looking back at the wrong done in Second World War. Although Estonia is now member of NATO and the EU, the nation is still suspicious at heart about having to stand alone once again." If Russia does not confront its past there is no future for justice and democracy, Mart Laar argues. The idea of a restoration of the Soviet Empire and the description of the fall of the USSR as "the biggest catastrophe in the 20th century" must be overcome with new thinking.

A new dialogue should now start to revitalise the relations after the Bronze Soldier, a Soviet war statue perceived by most Estonians as a symbol of oppression and suffering was removed from the center of Tallinn and re-erected at the Russian war cemetery in the outskirts of the city in 2006, followed by a cyber-attack from unofficial Russian sources.

Today, Russia is interested to improve its relationship with the EU where the three Baltic states are firmly integrated, including a visa-free travel agreement. Estonia and the two other Baltic states can play a key role in promoting free movement between the European Union and the Russian Federation in both directions and prove their dedication to contribute to the improvement of the relationship between the actors, between state officials, between businesses and most importantly between the people.

The three Baltic states should become a more important bridge to Europe, a platform for mutual exchange for northern, eastern, western, and southern neighbors.

Estonia is a best practice example for the transformation into a modern democratic society and a lighthouse of freedom at the Baltic Sea - maybe even for the progressive forces and the next elected president in Russia where real reforms are needed for progress within the next decades. Otherwise it will lose touch to the dynamic growth in Asia and Western Europe.

This WSN Newsletter is dedicated to our late Member of the International Advisory Board Ronald D. Asmus who was a strong promoter of the independence and integration of the Baltic states into the EU and NATO and an excellent networker for a safer world.

Dr. Hubertus Hoffmann

President and Founder

World Security Network Foundation

July 22, 2011

QURAN AYƏSİNDƏ-AYNASINDA "HİCAB" MƏSƏLƏSİ

Nəriman Qasımoğlu
525-ci qəzet
06.08.2011

*Məqalə ictimai rəydə geniş fikir müxtəlifliyi doğurduğuna
görə onu jurnalımızın oxucularına da təqdim edirik*

Dinimizdən söz düşəndə onun mahiyyəti, gözəllikləri, hikmətləri qalır kənarında və söhbət bir qayda olaraq gəlir haramların, yasaqların üzərinə. Bu stereotip münasibət, istər özümüzün olsun, istər də özgə din mənsub-

larının, ilahi dəyərlərin düzgün qavranılmasına, populyarlaşmasına əngəl törədən səbəblərdəndir. İslamı haramlar, yasaqlar dini kimi təqdim edib onu gözdən salmaq istəyənlərin təbliğatı da öz gücünü tarixən biçimlənmiş və dəyişməz qalan ənənəvi baxışlardan alır.

Bəllidir ki, Quran ayəsində-aynasında görünənlər tariximizin şahidlik etdiyi və yaşatdığı nəsnələrdən çox zaman fərqlənir. Və nə yazıq ki, müsəlman qadının düçar olduğu çeşidli haqsızlıqlar bütün dövrlərdə əsasən İslam yasaqları adına yazılmış və şəriət bəraətləri ilə yozulmuşdur. Nümunə üçün götürək elə qadın üçün nəzərdə tutulan örtük məsələsini.

Mövhumat üləməsinin istinad etdiyi bir ayə var, istərdim buna bir aydınlıq gətirim. Rəbbimiz buyurur: "Ey peyğəmbər! Zövcələrinə, qızlarına, inananların qadınlarına da ki, bir yerə çıxarkən cilbablarını (hər fə "örtüklərini") salsınlar üstlərinə. Belədə daha yaxşı. Tanıyarl onları, əziyyət verməzlər onlara" ("əl-Əhzəb" – Firqələr, 59).

Örtük salma tövsiyəsi konkret tarixi kontekstdə onunla bağlıdır ki, mömin qadınlar, ayədən də göründüyü kimi, o uzaq zamanların ağır ictimai mühitində yarıçılpaq cariyələrdən, kənizlərdən fərqlənə bilsinlər, onları tanısinlər, onlara sataşib əziyyət verməsinlər. Ayənin müasir düşüncə kontekstində açıqlaması bunu izah edir ki, o örtük deyilən material sadəcə üst geyimi anlamına gəlir. Və deməliyəm ki, bunun da Quranda nə rəngi, nə də

biçiminə aid bir qeyd yoxdur. Müqəddəs Oxu sadəcə abırlı geyim tərzini təşviq edir. Bu barədə Rəbbimizin qadınlara konkret buyruğu da var: "...Erkən cahiliyyədə olduğu sayaq açılıb-saçılmayın..." ("əl-Əhzəb" – Firqələr, 33).

Söhbət abırlı geyim tərzindən gedir. Abırlılıq ölçüləri isə hansısa konkret reseptə sığan məsələ deyil, bu və ya başqa xalqın gəlişdirdiyi adət-ənənə ilə sıx bağlı olur. Məsələn, Afrika qadını ilə Azərbaycan qadını arasında abırlı geyim anlamında fərqlərin olması tamamilə təbiidir. Müqəddəs Oxunun böyüklüyü ondadır ki, bu kimi bəzi məsələləri buraxır zamanın, millətin gəlişən adət-ənənəsinin ixtiyarına. Soyuq Sibirdə yaşayan müsəlmanla qızmar Ərəbistan səhrasında yaşayan müsəlmanın geyimində mütləq fərq olacaq və abırlılıq ölçüləri də fərqli olacaq təbii. Hər ikisi müsəlmandır deyə eyni tərzdə paltar geyinə bilməz. İqlim şərtləri, eləcə də millətin, toplumun ənənəsi bu məsələdə öz diktəsini qeyd-şortsiz edəcək.

Qadın geyiminin Quran biçimini arayıb-axtaranların müzakirə açdıqları və sitat gətirdikləri bir ifadə də budur: "...Vurmasınlar açığa zinətlərini – o başqa ki, bunlardan hansılarsa görünən ola..." (Nur, 31). Görünən zinətlərin nədən və yaxud bədənin hansı hissəsindən ibarət olduğuna dair Quranda açıq bir məlumat verilmir. Və bütün çağları hikmətlərlə qucan müqəddəs Oxu bunu da buraxır iqlimin, zamanın, adət-ənənənin, zövqün – və mən bir az da irəli gedib deyərdim, dəbin tələbinə.

Mübahisə doğuran başqa bir məsələ "hicab" anlayışı ilə bağlıdır. Ənənəvi dindarlar üçün bu anlayış dinimizin tələbləri kontekstində qadınlara aid baş örtüyü kimi qavranıldığından ümumən dini geyim kodeksinə riayət məsələsi həm də artıq etiqadi bir bağlamda təqdim edilir və bu etiqadi müstəvidə məsələyə başqa cür yanaşma çox zaman qəbul edilmir. Məsələ burasındadır ki, müqəddəs Oxuda "hicab" sözü bir termin olaraq müsəlman ölkələrində nəzərdə tutulduğu kimi geyim tərzinə qətiyyən aidiyyəti olmayan bir anlayışdır. Bu söz müqəddəs Oxuda 7 ayədə keçir və o 7 ayənin heç birində bu, baş

örtüyü və ya hansısa başqa bir geyim üçün nəzərdə tutulmur.

Ayələrdən biri Həzrət Məryəmlə bağlıdır: "Məryəmi də an Yazıda. Ailəsindən kənarlaşıb çəkilməmişdi şərq tərəfdə bir yerə. Bir hicab (hərfən "pərdə") çəkmişdi aralarına. Biz Öz Ruhumuzu göndərdik ona, doğruçu bir insan kimi göründü ona" (Məryəm, 16-17).

Baxaq "əl-Əraf" (Sədd) surəsindəki ayəyə ki, orada da söhbət inananlarla dananlar arasında çəkilən pərdədən gedir: "İki tərəf arasında bir hicab (hərfən "pərdə"), sədd üstündə adamlar..." (46).

Başqa bir ayədəsə Rəbbimiz belə buyurur: "Yalnızca bir vəhy ilə, yaxud hicab (hərfən "pərdə") dalından danışar bəşərlə Tanrı. Ya da bir elçi göndərər, vəhy eyləyər ona istədiyi nəsnəni. O, uca, hikmət yiyəsi" (Şura, 51).

Başqa ayələrin orijinalında da işlənən "hicab" sözü "pərdə" anlamındadır: "Onun (yəni peyğəmbərin) qadınlarından bir nəsnə istəyəndə, bir hicab (hərfən "pərdə") arxasından istəyin..." ("əl-Əhzəb" – Firqələr, 53); "Gizləndi günəş hicabın (hərfən "pərdənin") arxasında..." (Sad, 32); "Dedilər: "Qəlblərimiz örtülüdür sənəin çağırıcılarına, ağırlıq var qulaqlarımızda, hicab (hərfən "pərdə") var sənəinlə aramızda. Sən öz işində ol, biz də öz işimizdə" ("Fussilat" – Müfəssəl açıqlanmış, 5); "Oxu, oxuduğun zaman gizli bir hicab (hərfən "pərdə") salaraq sənəinlə o kəslərin arasına ki, inanmırlar axirətə." ("əl-İsra" – Gecə ikən aparılma, 45).

Bir sözlə, müqəddəs Oxuda gedən "hicab" sözünün müsəlman qadınlarına aid bilinən baş örtüyünə heç bir dəxli yoxdur.

Yeri gəlmişkən, geyim məsələsi ilə ilgili bir ayəyə də diqqət çəkmək istərdim ki, bu ayədən məqsəd "taqva"nın, yəni Allahdan çəkinmə duyğusunun palpaltar kimi şərtliliklərdən üstünlüyünün vurğulanmasıdır. Rəbbimiz buyurur: "Ey Adəm oğulları! Sizə geyim endirdik örtə ayıblarınızı. Bərbəzəkli geyimlər də eləcə. Taqvadan (çəkinmə duyğusundan) geyim ki var – bu daha yaxşı..." ("əl-Əraf" – Sədd, 26).

"Taqvadan geyim" könüllərin, ağılların iman örtüyü mənasındadır. Yəni imansız insan şüuru çılpaq bədən kimidir, imansızlıq onun mənəvi eyiblərinin tablosudur. "Taqvadan geyim"ə verilən üstün dəyəri belə qavramaq mümkündür ki, insan üçün başlıcası Tanrıya iman məsələsidir, əlbisə ilə bəzənən zahiri görüntüsünü hələ istəyinə, adətə, zövqünə görə də müəyyənləşdirə bilər. Burada dindarların iman ka-

milliyi üçün nəzərdə tutulan məqam ondan ibarətdir ki, ənənəvi olaraq əxlaqi dəyərlərin qorunması müstəvisində təlqin edilən məsələ heç də geyimlə şərtlənmir.

Nur surəsində ayrıca olaraq bir geyim məsələsinə də toxunulur və qadınların saçlarının örtülməsi zərurətini o surədə bir ayə ilə əsaslandırmağa çalışırlar. İfadənin ərəbcəsi belədir: "valyadribnə bixumuru-hinnə alə cuyubihinnə". Baş örtüyü kimi bir çox ilahiyatçıların qəbul etdiyi və ərəbcədə "ximər" sözünün cəmi olan "xumur"la bağlıdır. Yalnızca "örtmək" bildirən və X-M-R kökündən düzəlmə bu söz mütləq mənada sadəcə "örtük" anlamındadır. Və bu təqdirdə söhbət yalnız qadın köksünün, sinəsinin örtülməsi zərurətindən gedə bilər ki, müsəlman olsun, ya qeyri-müsəlman, bütün mədəni millətlər içində buna əməl etməyən yoxdur. Yeri gəlmişkən, mən də vaxtilə nəşr etdirdiyim Quranın dilimizə tərcüməsi əsərimdə (Quran-i Kərim: Azərbaycan türkcəsində açıqlama, 1993) yuxarıda ərəbcə gətirdiyim ifadənin tərcüməsini ənənəvi izahlar üzərində qurmuşam. Yeni və hələ nəşr olunmamış tərcümə əsərimdə isə bu ifadənin hərfən açıqlaması belə səslənir: "Örtüklərini vursunlar döşlərinin üstünə". Ənənəvi izahlarda həmin sözü baş örtüyü kimi qələmə verib yazırlar ki, qadınlar baş örtüklərini bağlayıb salmalıdırlar sinələrinin üstünə. Halbuki həmin sözün nə "baş", nə də "saç" sözü ilə əlaqəsi yoxdur. Qadınlara xitabən başınızı, yaxud saçlarınızı örtün deyə müqəddəs Oxuda bir əmrə rast gəlinmir də ki, bunu fərz əməllər sırasına aid edəsən.

Qadınlar üçün baş örtüyü də dinlərə qədim mədəniyyətlərdən gəlib qarışmış adət-ənənədən yaranmışdır. Baş örtüyü yəhudiliyə daxil olandan, buradan xristianlığa adlayandan sonra islama da Qurandan kənar dini ədəbiyyatdan gəlmişdir. İslam dininin əhatə dairəsi yetərincə böyükdür və dinimiz belə xırdalıqların, şərtliliklərin fəvqündədir. Dinimizi siyasi alətə çevirmək istəyənlərin platformasında da yer alan bu baş örtüyü məsələsini islamın tələbləri siyahısında təbliğ etməkdənsə, daha doğru olardı bunu buraxasan ayrı-ayrı insanların özlərinin iman kamilliyi səviyyəsinə uyğun olaraq gəlişdirdiyi etiqadlarının ixtiyarına. Bu mənada, görünür, maarifləndirmə işinin aparılmasına da ehtiyac var. Digər müsəlman ölkələrindən fərqli olaraq ölkəmizdə bu maarifləndirmə məsələsi üçün imkanlar daha genişdir. Bu, tarixən gəlişib bizim nailiyyətimizə çevrilən Azərbaycan dindarlığının verdiyi imkanlarla da bağlıdır.

AZƏRBAYCANDA İNTERNET RADIOLARI: "BUM"UN İLK SİQNALLARI EŞİDİLİR

Azərbaycanda medianın yeni sahəsi – internet televiziya və internet radiolar yaranmaqdadır.

Qeyri-rəsmi məlumatlara görə, hazırda Azərbaycanda 10 internet televiziya və radio fəaliyyət göstərir. İnternet televiziya və radioların fəaliyyətə başlaması üçün heç bir maneə olmadığından yaxın illərdə bu sahədə Azərbaycanda 1998-ci ildə yaşanan "qəzet bumu"nun təkrar olunacağı istisna edilmir.

Bəs, görəsən, hazırkı internet radioların durumu nə yerdədir? Reytingləri necədir? İnternet radiolarla FM radioları arasında hansı fərqlər var?

Bu suallarla ilk olaraq Day.az radiosunun rəhbəri Zaur Darabzadəylə söhbətdə cavab tapmağa çalışdıq.

Qeyd edək ki, Day.az radiosu Azərbaycanda yaranan ilk internet radiodur. Zaur Darabzadə radionun 2007-ci il mart ayının 1-dən etibarən yayma başladığını deyir: "Day.az-la Azərbaycanda ilk internet radio yarandı. Bu radionun əsas məqsədi isə o oldu ki, 24 saat Azərbaycan musiqisini bütün dünya ölkələrinə çatdıraq. Adətən, FM radioları Azərbaycanda dinlənir. Başqa yerlərdə dinləmək olmur. Ancaq bizim radionu dünyanın istənilən yerində dinləmək mümkündür. Məsələn olub ki, İtaliyada, Almaniyada yaşayan hansısa bir tələbə və yaxud orda işləyən həmvətənlərimiz Azərbaycanda yaşayan qohumlarına, yaxınlarına, eləcə də digər xarici ölkələrdə yaşayan dostlarına bizim radio vasitəsilə musiqi ərməğan edəblər. Bundan əlavə, hər gün Azərbaycanın tanınmış simaları, ictimai-siyasi xadimləri, millət vəkiləri, şou-biznesin nümayəndələri, idmançılarımız bizim radioya gələrək aparıcılarımızın suallarını cavablandırırlar. Radiomuzda Firdovsi Atakişiyevin, tanınmış teleaparıcı və bəstəkar Murad Arifin verilişləri var. Day.az radiosu yarandığı ildən etibarən 2 il yeganə internet radiosu kimi fəaliyyət göstərdikdən sonra digər internet radioları yaranmağa başladı. Və biz istəyirik ki, Azərbaycanda internet radiolarının sayı çoxalsın. Çünki qonşu ölkələrdə internet radiolarının sayı 50-dən çoxdur."

Zaur Darabzadə deyir ki, hazırda çoxları internet radioya yuxarıdan aşağı baxır: "Deyirlər ki, "kimdir, internet radiosunu dinləyən". Ancaq bu fikirlə razılaşmıram. Əslində internet radiosunun dinləyiciləri FM radiolarına nisbətən daha çoxdur. Çünki FM radioları yalnız Azərbaycanda dinlənir. Ancaq bizim radio dünyanın istənilən yerində yayımlanır. Avstraliyadan, Afrikadan hətta, ermənilər belə siyasi mövzularda bizi dinləyirlər. İnternet hər gün inkişaf edir.

sürəti isə kifayət qədərdir. Buna görə, də heç bir texniki problem yaşamamışıq. Sürətli internet bizim işimizin müsbət nəticə göstərməsində çox böyük rol oynayır. İnternet radiolarının artması çox yaxşı haldır. Hətta bizim radio xaricdə olan radioları birləşinə üzdür. Bu isə o deməkdir ki, bizim radionu iPhone və BlackBerry telefonları vasitəsilə də 24 saat dinləmək olar".

Növbəti müraciət etdiyimiz radio isə Azərbaycanda ilk universitet internet radiosu olan "Xəzər Universitetinin Səsi"dir.

Radionun rəhbəri Alik Əliyev bildirir ki, başqa universitetlər daxilində fəaliyyət göstərən radiolar olub, amma internet səviyyəsində yayımlanan ilk universitet radiosu "Xəzər Universitetinin Səsi" radiosudur: "Bizim radio artıq il yarımdır ki, yayımlanır. Radiomuzun özəlliyi isə ondadır ki, verilişlər, musiqi tərtibatı sırf tələbələrin zövqünə uyğundur. Verilişlərimizi sırf tələbələr hazırlayırlar. Amma bu o demək deyil ki, verilişlərimiz və digər proqramlarımız məhz tələbələr üçün nəzərdə tutulur. Xeyr. Bizim verilişlərimiz bütün yaş təbəqəsinin zövqünə uyğun olaraq hazırlanır. Biz radionu yeni yaradanda heç bilməzdik ki, bu qədər dinləyici toplaya bilərik. Universitet radiosunu olduğu üçün düşünürdük ki, bizim dinləyicilərimiz məhz Xəzər Universitetinin tələbələri olacaq. Ancaq elə olmadı. Əksinə, deyərdim ki, kənar dinləyicilər daha çoxdur, nəinki öz tələbələrimiz".

Alik Əliyev da İnternet radionun FM radiosundan daha üstün olduğunu deyir: "Ümumiyyətlə, internet radioların FM radiolarından əsas və başlıca fərqi ondadır ki, internet radiolarında FM tezliyi yoxdur, yalnız internet vasitəsilə dinləmək olur. Bunun isə həm yaxşı, həm də pis cəhətləri var. Yaxşı tərəfləri ondadır ki, istənilən vaxt, istənilən yerdən internetə çıxış varsa, dünyanın istənilən ölkəsindən daxil olub dinləmək mümkündür. Bildiyimiz kimi, FM radiolarının müəyyən əhatə dairəsi var. Tutaq ki, bir ölkədən və yaxud bir şəhərdən kənarında həmin radionu dinləmək olmur. Amma bizim internet radiolarının da bir özəlliyi var ki, özü avtomatik olaraq dinləyicinin hansı ölkədə, hətta şəhərində, küçəsinə qədər dəqiq ünvanı göstərir. Radiomuzla bağlı dəqiq statistika var: 1-ci yerdə dinləmə sayına görə Azərbaycan, 2-ci yerdə Rusiya, 3-cü yerdə Türkiyə, 4-cü yerdə Ukrayna, 5-ci yerdə isə İrandır. Statistik nəticələr göstərir ki, əslində, internet radioya xarici ölkələrdə maraq daha çoxdur. Qürbətdə yaşayan həmyerlilərimiz bizi məhz in-

ternet radiolardan dinləyirlər. Dinləyicilərdən isə çoxsaylı mahnı istəkləri gəlir. Radiomuzla bağlı bizə təşəkkür məktubları belə yollayırlar. Radiomuzda müxtəlif formatlara uyğun verilişlər yer alır: "Ordanburdan", "Günka ilə 1 saat", "Tanınmışlar Xəzərdə", "Muğam saati", "Tələbə saati"... Sonuncu veriliş ancaq tələbələrə ayrılır. Digər verilişlərimiz var ki, onların da aparıcıları Xəzər Universitetinin tələbələridir".

Məlumat üçün bildirək ki, sözügedən radio universitetin öz hesabına yayımlanır: "Radiomuz universitetin hesabına yayımlandığı üçün reklam yerləşdirə bilmirik. Ancaq reklam verən olsa, praktik cəhətdən mümkündür. Çünki Avropanın internet radioları demək olar ki, reklam hesabına yaşayırlar. Reklamın internet radiolarına effekti çoxdur. Səbəb isə dinləyici çoxluğudur. Ancaq mən elə hesab edirəm ki, dinləyici sayını nəzərə alsaq, Azərbaycanda bu praktika keçərlidir".

Növbəti maraqlandığımız radio isə 2009-cu ildən yayımlanan və 24 saat ərzində həm Azərbaycana, həm də bütün dünyaya muğam musiqisini və muğam haqqında məlumatları çatdıran "Muğam" internet radio oldu.

Radionun rəhbəri Elnur Baimov "Muğam" radionu Azərbaycan mədəniyyətinin bir incisi olduğunu söyləyir: "Muğam musiqimizin ən zəngin tarixidir. Bizim bu radionu yaratmaqda əsas məqsədimiz o oldu ki, muğamı bütün dünyada tanıdaq və yaşadaq. Və ən əsası, ermənilər muğama əl uzatmasınlar, deyə çalışsaq. Bizim gün ərzində minlərlə dinləyicimiz olur. Onlar canlı olaraq muğam dinləyir, eyni anda həm də öz fikirlərini çatdırırlar. Bunu isə özümüz üçün ən böyük uğur hesab edirik".

Elnur Baimov deyir ki, "Muğam" radiosu FM radiolarından çox fərqlənir. Onun dediyinə görə, bizim FM radiolarının muğamdan qətiyyətlə xəbərləri yoxdur: "Onlar mədəniyyəti unudub, ancaq ucuz şou verilişləri və bayağı mahnılar yaymaqla məşğuldurlar. Həm də FM radioları yalnız Azərbaycanda yayımlanır. Ancaq "Muğam" radiosu nəinki Azərbaycanda, dünyanın istənilən yerində yayımlanır. Hətta bu dəqiqə belə Argentinadan istənilən bir dinləyici muğam radiosunu dinləyə bilər. Onu da deyim ki, radiomuzda reklam yerləşdirilmir. İnsanlar mədəniyyəti dəstəkləyirlər. Əgər şou-biznes mövzusunda verilişlər etsəydik, reklam üçün növbəyə dayanardılar. Amma muğama çatanda heç kim reklam vermək istəmir. Bütün bunlara baxmayaraq, muğam radiosunun fəaliyyəti və inkişafı bizim ən böyük uğurumuzdur".

Aysel,
525-ci qəzet
14.09.2011

CƏNUBİ KOREYA UNİVERSİTETLƏRİNDƏ GÖRÜŞLƏR

(Əvvəlki səh.7-də)

Cənubi Koreya Respublikasının Azərbaycandakı səfirinin NDU-da olması ölkələrarası mütəvədi universitetlərin əlaqələrinin daha da genişlənməsinə şərait yaratmışdır. Hazırda NDU-da Koreya Mərkəzinin təşkili və müasir avadanlıqlarla təchiz edilməsi qarşılıqlı əlaqələr sahəsində aparılan səmərəli işin uğurlu bəhrəsidir.

Bu il yeni dərslər ili ərafəsində - sentyabrın 5-dən 10-dək NDU-nun nümayəndə heyəti Cənubi Koreyanın Kimçonq və Busan Kyumqsunq universitetlərində olmuşdur. Kimçonq Universiteti ilə əsaslı tanışlıqdan sonra bu ali təhsil ocağı ilə NDU arasında mikrobiologiya, otelçilik və turizm ixtisası üzrə əməkdaşlıq imkanları sahəsində razılaşma əldə edilmiş, universitet əməkdaşlarının elmi əsərlərinin qarşılıqlı nəşri edilməsi qərara alınmışdır.

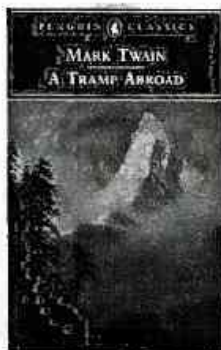
Eyni zamanda, Kyumqsunq Universiteti ilə tanışlıq da universitetlər arasındakı əməkdaşlığın imkanlarının müəyyən olunmasında əhəmiyyətli olmuşdur. NDU ilə Kyumqsunq Universiteti arasında əməkdaşlıq müqaviləsi imzalanmışdır. NDU-nun rektoru, akademik İsa Həbibbəyli və Kyumqsunq Universitetinin birinci vitse-prezidenti, professor Yunsub Yi imzalanma mərasimində çıxış edərək, ali məktəblər arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə dair konkret təkliflər irəli sürmüşlər. Kyumqsunq Universiteti ilə NDU arasında razılaşmaya əsasən daha çox iqtisadiyyat, tarix, qayauştü rəsmlərin birgə tədqiqi və incəsənət sahələrində əməkdaşlığa üstünlük verilməsi qərara alınmışdır. Bundan əlavə, Kyumqsunq Universitetindən bir nəfər tanınmış iqtisadçı professorun NDU-da "Koreya iqtisadi modeli və inkişafın yeni istiqamətləri" mövzusunda mühazirələr oxuyacağı barədə də müvafiq razılaşma əldə olunmuşdur.

Bu ilin noyabr ayında Kimçonq Universitetinin nümayəndə heyətinin Naxçıvan Dövlət Universitetinə səfəri nəzərdə tutulur.

Vaqif Məmmədov,
"Xəzər - Xəbər" in NDU Bürosunun rəhbəri

THE GÜZEL BUT ZOR TURKISH LANGUAGE

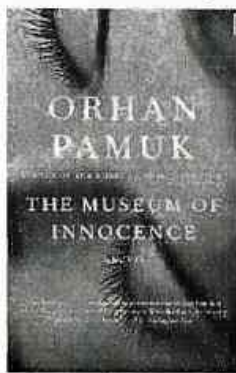
by Jon Pahl, in Istanbul

In 1880, Mark Twain published an essay destined to be famous. “The Awful German Language,” in *A Tramp Abroad*, lampooned the difficulty Twain experienced learning German. It is very funny. I remember laughing out loud to the point of tears the first time I read it, at Regenstein Library of The University of Chicago.

Twain's essay comes to mind because I have been living in Istanbul for two weeks trying to learn some Turkish. In Turkish, as in German, verbs come at the end of sentences, and word order is generally reversed from English. This makes Turkish difficult (*zor*). But the language is also beautiful (*güzel*). Twain hit more than a few ethnocentric notes in his piece, and it clearly reflects, in retrospect, the stereotype that eventually became “the ugly American.” The essay's humor mutes its xenophobia, but “The Awful German Language” also reveals a moment in time when America's empire began to swing into power.

My own take on Turkish, as a twenty-first century American, is quite different from Twain's take on German in the nineteenth century - not only because I lack his satirical gifts. I am studying the language as I begin research for an English language biography of the influential but controversial Turkish imam Fethullah Gülen. My experience of the language invariably is filtered through my reading of Gülen's Sufi-inspired thought.

Contemporary Turkish is a modern creation. It emerged along with the Republic in the early twentieth-century, and it was a cornerstone in Atatürk's attempt to unify (and imagine) a new nation as the Ottoman Empire crumbled. I have argued elsewhere (in a review of Orhan Pamuk's *The Museum of Innocence*) that Turkey's post-

imperial reality offers many lessons for Americans.

Some of the most profound of the things we might learn from Turkey may be revealed in the structure and harmonies of the language. I make no claim that these structures are unique to Turkish, but they can help me articulate six insights I have noted in the course of living here in Istanbul for a brief stretch.

First, in Turkish, relationships trump subjective assertions. Subjects and objects are juxtaposed in most sentences. This makes the relationship between subject and object primary, and the action of an individual secondary. The subject of a sentence, such as “I,” is often dropped completely and embedded within a verb. For instance, take the verb *sevmek*, “to love.” To say “I love you” one can say “Ben seni seviyorum” (literally, “I you love”). But more frequently one would hear simply: “Seni Seviyorum.” Here, the “I” doing the loving is not the primary thing; the “I” is embedded within the love (as the ending, “um.”) Despite Atatürk's attempt to extinguish Sufism in Turkey, I am willing to wager that this linguistic structure reveals the deep influence of Sufi Islam — historically important across Turkey. For Sufis, the ego is illusion. There is no “you and me,” but there are moments in time marked by relationships, and, ideally, by love.

Secondly, there is a poetic rhythm to Turkish that reflects what I have taken to calling “oral mimesis,” and in which I find a sign of the famous Turkish hospitality that I have experienced on all four of my visits here. The most evident form of this feature of Turkish is called “vowel harmony.” Endings to adjectives and verbs that convey the nature of a relationship (like that “um” in *seviyor*) vary depending upon the last vowel in a word. Thus, to add an “I” to a transitive verb might mean adding *um*, *im* (*cem*), *üm* (*yewm*), or *ım* (*uhm*), depending on the last verb preceding the ending. I'm barely beginning to figure this out after two weeks of study, but what it produces is a rhyming quality to the language that means sounds mirror each other. Thus, for example, the adjective “*güzel*” takes “*i*” (pronounced like the long English “-e”) for its endings. This means that if I wanted to say “You are beautiful” (something I've often thought here in Istanbul!) I might say: “*Sen güzelsin*” (phonetically—“*sen gew-sel-seen*”). I think that has a

very nice ring to it. Such oral (and aural) mimesis is common throughout the language, in manifold everyday exchanges and encounters. It's like a smile returning a smile, linguistically, and builds into ordinary language a verbal form of hospitality.

Thirdly, assigning of gender is not primary in Turkish. Unlike in German, nouns don't take genders, and the third person singular pronoun "o" can mean either "he, she, or it." I know that

for some Turkish feminists there is a sense that masculine is the default gender. For instance, Mustafa Kemal is honored with the name "Atatürk" ("Father of the Turks"). There is not, so far as I know, a similar equivalent for women (the "Mother of the Turks?") But in the structure of the language, identity is grounded in something other than in gender. This lack of gender differentiation was clearly part of Atatürk's modernization project—which might explain in part why issues such as veiling continue to be so contested in contemporary Turkish society, as Pamuk's novel *Snow* vividly explores. One of my American Muslim students explained to me that she wore the *hijab* because "I want people to see me as a Muslim before they see me as a woman." But in Turkey, wearing the veil has actually become an assertion of gender differentiation — and hence, a counter-cultural statement. The language, at least as I understand it so far, however, implies structural equality.

Fourthly, Turkish operates by what one of my teachers (a Ukrainian named Tarkan) called "mathematical logic," but in which I see a military precision that produces a guarded (if not conspiratorial) *mentalité* that competes with the hospitality I alluded to earlier. My brain hurts after three hours of Turkish class, not only because I have little skill at mathematics, but also because the calculus is so complex that my efforts to intuit "the answers" are frustrated by the intensity of the process. Such intensity, and a less-than-transparent set of rules to govern it, marks one of the challenges contemporary Turkey faces in its efforts to "democratize." The military is often described as the "guardian" of modern Turkey. Some people here are worried about how religion (notoriously NOT mathematically precise) might undermine this custodial responsibility. Whether a balance can be struck between the poetic intuitions and revelations of, say, *The Holy Qur'an*, and the guarded, militarily

precise structures that are embedded in modern Turkish may hold the key to the most hotly debated questions in the country today. The optimistic answer is that the debates are underway. But recent imprisonments of military leaders and journalists, and recurrent brutal (and covert) military coups over the course of the twentieth-century, suggest that a balance between poetic trust and military security will not be easy to achieve. If, however, Turkey effectively forges a new Constitution (as is proposed under the current government), and if a way is found to welcome Turkey into the European Union as its first majority Muslim nation, then the case for Turkey as a model for the kind of societies that might emerge from "the Muslim Spring" will surely be strengthened.

Fifth, as the tension between hospitable and conspiratorial mentalities might suggest, Turkish seems to me to embrace opposites in often paradoxical ways. As someone who has written a book with the word paradox in its title (*Paradox Lost*), I might rightly be accused on this point of reading something into the language that's not there. But I don't think this is merely a projection. In a review session with another one of our beloved teachers, named Musa, we spent nearly an hour tracing the various opposites we had learned together over two weeks: *burada-şurada*, "here-there;" *sıcak-soğuk*, "hot-cold;" *sol-sağ*, "left-right," and so forth.

As it happens, in my spare time I'm reading a novel by the Turkish feminist author Elif Shafak. The book is entitled *The Forty Rules of Love: A Novel of Rumi*. It's a fabulous read. The evening after our review of opposites in the classroom, I came across the following passage, which Shafak places in the mouth of Rumi, the thirteenth-century Sufi: "God created suffering so that joy might appear through its opposite," Rumi said. "Things become manifest through opposites. Since God has no opposite, He remains hidden." Here, the "natural" human tendency to frame opposites (joy-suffering, friend-

enemy, Christian-Muslim) gives way to a Turkish Sufi tendency to transcend them.

For one last way to clarify this point, consider the poem *Bedava*, by the early twentieth-century Istanbul poet Orhan Veli. I was taught the poem by a group of Polish students who were studying with me (our class is a veritable United Nations - with students from Italy, Spain, Nigeria, Kenya, Cameroon, Syria, Singapore, Serbia, and Poland, among others). Everyone I've asked in Istanbul knows *Bedava*; including the cleaning ladies in my hotel. I'll include the Turkish first, then offer a translation:

*Bedava yaşıyoruz, bedava;
Hava bedava, bulut bedava;
Dere tepe bedava;
Yağmur çamur bedava;
Otomobillerin dışı,
Sinemaların kapısı,
Camekânlar bedava;
Peynir ekmek değil ama
Acı su bedava;
Kelle fiyatına hürriyet,
Esirlik bedava;
Bedava yaşıyoruz, bedava.*

For free we live, for free;
The air is for free, the clouds are for free;
Valleys and hills for free;
The rain, the mud, for free;
The outside of cars,
The doors of the cinemas
The shop windows for free;
Bread and butter aren't free but still water is
for free;
Freedom can cost your head.
Imprisoned for free;
For free we live, for free.

The lines just before the end are the paradoxical kicker. What seems to be a nice, romantic ode to the cliché that “the best things in life are free” in fact embraces a somber warning. Freedom might cost us our “heads.” We could be imprisoned, “for free.” The affirmations of the opening lines gradually give way, as modern consumerism and (implicitly) the State takeover, to a fatalistic prospect that is only redeemed with hope in the last line.

Bedava, then, does not simply mean “freedom” in a political sense (the Turkish word for that is *Hürriyet*). And, in the context of the poem, I am tempted to translate *Bedava* as something like “bound free.” “captive free,” or a similar paradox. It is this conjunction of hope and fatalism that I find intriguing

and promising both in the structure of the language, and in Turkish culture.

Finally, then, what I have learned so far is that Turkey might be a budding model of the post-modern reconciliation of secularity and religion. It is too simple to call this simply “Sufism”; Turkey's economic growth of 11% in the last quarter depended on some quite secular practices. Yet the practices of *hizmet* (service) among those inspired by Fethullah Gülen bridge secular and sacred modes of life. For example, Turks inspired by Gülen have built schools in more than eighty countries, including in some of the poorest places on earth. These schools follow the secular curricula of their host countries and

Istanbul Cevahir

embrace both scientific education and interreligious dialogue (I have visited such schools in Africa, Europe, Asia, and North America). What we're dealing with here is Greg Mortensen's *Three Cups of Tea* without the administrative incompetence (and without the publisher's marketing budget). Such a capacity to juxtapose secularity and spirituality - perhaps woven into the very fabric of contemporary Turkish language and culture - is an important if not vital lesson for Americans, and probably for many others around the world.

One last set of experiences might clarify the possibilities.

Not far from the hotel where I am staying in the borough of Şişli is the local shopping mall - Istanbul Cevahir. Naturally, given my earlier work on malls as modern “sacred places,” I had to visit. When I did, I

found what I expected: a fountain out front; trees, a bright skylight, and neon inside; and a six-story labyrinthine design with two levels of food courts that

Şişli Cami

quickly got me lost. My disorientation triggered the desire to acquire that malls exist to inspire wherever they are built. I spent way more than I expected in the bookstore.

And yet, barely a block away from the Cevahir is the Şişli Cami (mosque). It's a lovely, serene place — in stark contrast to the mall. When I attended early afternoon prayer last Sunday (since my plans to attend a local church fell through), well over a hundred brothers participated. As is customary, we washed at the ablution fountain just outside the mosque, and removed our shoes to go inside. After the prayer ended, I walked out into the mosque courtyard where as I wandered about I noticed a casket shrouded in black cloth laying on a table under a canopy. I had stumbled onto a funeral. Gradually men gathered in lines under the canopy; women stood behind. We were still; silent in respect for one who had died. After a few minutes, and a few prayers, people began to drift away, and I joined them.

The coexistence of these two places — of bumptious commerce that invites unlimited desire and quiet prayer that acknowledges the limit of death—signals a juxtaposition of the secular and sacred that all humans struggle to negotiate. How these two places co-exist in Istanbul became somewhat clearer to me one day last week. After our three hour morning class, with my brain still throbbing, I set out for Ayasofya (Hagia Sophia). As I walked through the massive gates, onto the ancient stone floors, under the stunning dome, I imagined the prayers of my ancestors in the Christian faith rising like incense for well over a millennium in this very spot.

Then, that night I attended a concert at Istanbul Open Air Theater. This performance space is built like a Roman amphitheater into the side of a hill, with a lovely view over the Bosphorus. It was a beautiful night with almost a full moon. The concert was sold out, and I couldn't afford tickets anyway, so I stood on a terrace with a great view overlooking the theater, for free. I could hear fine. I was joined by the four Polish students from my class, and there we met a fascinating architect and Istanbul resident who described himself as a pagan Communist Muslim environmentalist.

The evening's concert — part of the 2011 Istanbul Jazz Festival - culminated in a 90 minute set by Natalie Cole, who sang one of my favorite songs: "This Will Be." By then, I was in the theater — having walked in, for free, and under the guidance of my new friend, to a seat about 20 rows from the front. I sang

Jon Pahl at Ayasofya

along with Natalie Cole, as did many of the three thousand who were in attendance, perhaps in a language they understood no more than I understand Turkish: "This will be, an everlasting love. . . ." It was, in the words of another song Cole performed, unforgettable.

Somehow, between the mall and the mosque and Ayasofya and "This Will Be" in a Roman-like amphitheater in the ancient city of Istanbul, it all seemed to come together. Maybe it was just the nearly full moon, and the great music, and the beer a friendly vendor sold to us while standing on the terrace. But I couldn't help but think that somehow in this fascinating conjunction of experiences lay the possibilities for much of the rest of the world, even as I continue to struggle to learn the *güzel*, but *zor*, Turkish language.

"BENİM NESLİM..."

Yılmaz Özdil

29 Temmuz 2011,

Hürriyet

Ermenistan Cumhurbaşkanı, "Ağrı'yı alabilecek miyiz?" diye soran gençlerine, "Bu sizin neslinize bağlı... Benim neslim, üzerine düşen görevi başarıyla yerine getirdi, Karabağ'ı düşmanın elinden aldı, bundan sonrası sizin neslinizin başarısına bağlı" dedi.

Benim neslim ise... "Hepimiz Ermeni'yiz" diye sokaklarda yürüdü.

Futbol Federasyonu'nun ambleminde Ağrı Dağı bulunan Ermenistan'la milli maç yaptı, Erivan'da milli marşımızın ıslıklanmasını naklen seyretti, sonra ayıp olmasın diye, Bursa'daki maçta Azerbaycan bayraklarını yasakladı.

Adamlar bize günahını bile vermezken, benim neslim Eurovision'da Ermenistan'a 12 tam puan verdi. (Hatta, mümkünse 22 puan verebilir miyiz diye sordüğümüz... Eurovision yöneticilerinin ise, yalakalığın bu kadarı da fazla diye reddettiği iddia edildi.)

Benim neslimin gazetecileri... Soykırım Anıtı'na çiçek koydu. Saygı duruşunda bulundu.

Benim neslim, Türkiye ile Ermenistan arasındaki hakemliği, bırak soykırımı tanımayı, soykırım yoktur diyeni hapse tıkan İsviçre'ye yaptırdı.

Benim neslimin "1 milyon Ermeni'yi öldürdük" diyen yazarı, "onur konuğu" olarak Çankaya Köşkü'ne davet edildi.

Benim neslimin liboşları "Atalarımız soykırım yaptı, özür diliyoruz" diye imza kampanyaları açtı.

Benim neslim, soykırım yalanıyla adeta tek başına mücadele eden ve dolayısıyla benim neslimi utandıran, Türk Tarih Kurumu Başkanı Profesör Yusuf Halaçoğlu'nu görevden aldı.

Benim neslim, Soykırım Kongresi'ne ev sahipliği yapan Avrupa Parlamentosu'nun heyetine

ev sahipliği yaptı, TBMM'de ağır layıp ziyafet verdi, çini tabak hediye etti.

Benim neslim, video kliplerinde Atatürk'ün fotoğrafını gösterip "katiliii" diye bağırarak, Ermeni rock grubu System of a Down için fun kulübü kurdu.

Beyrut Büyükelçiliği Başkâtibimiz Oktar Cerit, iman tahtasından vurularak şehit edildi; katilin kim olduğu belliydi ama, yakalanmadı. Beyrut Büyükelçiliğimiz tarandı, füze fırlatıldı. Beyrut Büyükelçiliğimizin askeri ataşesi'nin otomobili havaya uçuruldu. Beyrut THY bürosu bombalandı. Paris Başkonsoloslüğümüzü silahlarla işgal edip, 56 Türk'ü rehin alan, Konsolos Kaya İnal'ı ağır yaralayan, güvenlik görevlimiz Cemal Özen'i şehit eden Asala teröristleri, Lübnanlıydı. Topkapı Sarayı'nı otomobilin bagajına yerleştirdikleri bombayla havaya uçurmayı planlarken, erken patlama sonucu ölen Asala teröristleri, Lübnanlıydı. Asala, ilk radyo yayını Beyrut'ta başlattı. Lübnan, sözde soykırımı tanıdı, bizi bebek katili ilan etti.

Benim neslim... Lübnan'a Türk Telekom'u verdi.

Obama'nın memleketi sözde soykırımı kanıtta kanıtta tanırken... Benim neslim, Obama gelecek diye Anıtkabir'e oda parfünü sıktı. Çankaya Köşkü'nde dip köşe temizlik yaptı. Cumhurbaşkanı-nımız vişneli yaprak sarması, peynirli suböregi, içliköfte, tava lagos, deniz börülcesi, enginarlı mantı, limon kremalı safran sosu gezdirilmiş fıstıklı baklava, nevine ve kaymaklı ayva tatlısı ile Kayseri mutfağında önemli yeri olan Corvus Teneia ve Sarafın Cabernet Sauvignon şarapları ikram etti. TBMM'ye giden Obama'ya TBMM Başkanımız lokum tattırdı, ayakta alkışlayan mebuslarımız el sıkışmak için kuyruğa girdi. İstanbul'a geçen Obama'ya Dolmabahçe Sarayı Müsabihan Köşkü'nde Türk sanat musikisi dinletisi sunuldu. Sultanahmet Camii'ne girerken ayakkabılarını çıkararak Obama, benim neslime duygulu anlar yaşattı. Ayasofya'ya girerken sütunun kenarında oturan kediyi okşadı, benim neslim Obama'nın ayakkabılarını ve kediyi canlı yayına çıkardı, ayakkabıların 45 numara, "Gli" isimli mübarek kedinin de şaşı olduğu ve daha önce Ayasofya'yı ziyaret eden Papa tarafından okşanarak kutsandığı ortaya çıktı. Tophane-i Amire'de üniversite öğrencilerine konuşan Obama, sanki beş vakit namaz

kılıyormuş gibi "ezandan önce bitirelim" dedi, pek takdir edildi. Adanalı kebabçı 5 koyun keserek yaptığı 5 metrelik kebabı Obama'ya ithaf etti. Ceyhanlı bi bakkal, Obama'nın kızlarına Cooker cinsi yavru köpek hediye edeceğini müjdelerken, Sivas daha atik davrandı, Kangal gönderdi. Bartınlı ev hanımı ise, först leydi Mişel Obama'ya tel kırmalı işlemeli şal postaladı. Van'ın Gürpınar İlçesi'ne bağlı Çavuştepe Köyü'nde 44'üncü Başkan Obama şerefine 44 kurban kesildi, davul zurnayla halay çeken Çavuştepe sakinleri adına basın açıklaması yapan Abdülkerim Kulaz "her zaman arkasındayız" dedi. Obama'nın ninesinin Kogelo köyünden hemşerileri olan ve Kayseri İmam Hatip Lisesi'ne devam eden Kenyalı öğrenciler televizyona çıkarıldı, Türkiye sizinle gurur duyuyor diye omuzlara alınarak, baklava yedirildi. Samsunlu yerel sanatçı, üzerine "Mister Obama"

yazdırdığı kemeçesiyle özel beste yaptı.

Vezirköprülü el sanatları öğretmeni, Obama ailesine seccade, yemeni ve Osmanlı yeleşti tasarladı. Beyşehirli balıkçılar, air force one'a 6.5 kilo sazan gönderdi, "iyi de yolda kokmaz mı?" sorusu üzerine açıklama yapan Beyşehirli balıkçı Mehmet Sezen "bi şeycik olmaz, strafor kutularda buzladık" dedi. Uzaylı sanatçımız Mustafa Topaloğlu "Hello Obama, hoş geldin başkanlığa, durdur bu savaşları, bitsin artık gözyaşları, geri getir umutları" klübünü yayınladı, hit oldu.

*

Değerli gençler...

Benim neslim üzerine düşeni yaptı.

Bundan sonrası sizin neslinize bağlı!

CHARLES AZNAVOUR ASLINDA NE DEDİ?

Kayhan Karaca

Nivmsnbc, 8 Eylül 2011

Fransa'da yaşayan dünyaca ünlü Ermeni şarkıcı Charles Aznavour'un 'Soykırım kelimesi beni rahatsız etmeye başladı' sözleri, birkaç gündür gündemde. Ancak Aznavour'un bu görüşleri yeni değil.

Üstelik Ermeni diasporası içinde de bu sözlere ciddi bir tepki yok.

İşte Aznavour'un France-2 TV kanalındaki 'Vivement Dimanche' programında söyledikleri:

- Son parçanız insanların insanlar üzerindeki zulmü anlatıyor...

- Tüm soykırımlar benim soykırımlarımdır. İçlerinden sadece bir tanesini seçmedim. Ermeni'yim diye Ermenilerinki olacak diye bir şey yok. Ruanda da var, ABD yerlileri var, Yahudiler var, bugün bazı ülkelerde yaşananlar da soykırım.

- Unutmamak gerekiyor o halde...

- Evet öyle, affedebilirsiniz ama unutmamalısınız.

- Kinli misiniz?

- Kesinlikle hayır. Benim hayalim Türkiye'yi ziyaret etmek. Bunu söylediğimde bazı Ermeniler bana acayip bakıyorlar. Söylüyorum çünkü Türkiye çok güzel bir ülke, insanları kesinlikle düşünebileceğiniz gibi değil, mutfağı harika -bunu da unutmadan söyleyeyim- ve havası da çok iyi. Dahası annemin ülkesi. Ben Ermeni kökenli bir Fransız'ım. Annem ise Ermeni kökenli bir Türk'tü.

- Kitabınızda "soykırım kelimesi rahatsız edici bir kelime" diyorsunuz...

- Soykırım kelimesi rahatsız edici bir kelime ve beni de rahatsız etmeye başladı. Bazı Ermenileri kızdıracağım ama sorun değil, söylemek istediğim şu: Eğer Türkler kendilerini rahatsız edenin soykırım kelimesi olduğu dürüstlüğünü gerçekten gösterirlerse, o halde sınırların açılması için başka bir kelime buluruz ve Türk hükümeti de -Türkler değil, Türk hükümeti diyorum- bizlerle diyaloga geçmeyi düşünür.

- Türkler için bu trajediyi kabullenmek neden bu denli zor?

- Eğer hafızamı biraz kurcalarsam, biz Hıristiyanlar içerken "sağlığma" deriz, Yahudiler "yaşamına" derler, Türkler ise "şerefine" diye içerler. Sanıyorum sorunun özü burada yatıyor. Türklerin anlamasını sağlamamız gereken şey şerefün çift yönlü olduğudur. Şeref sadece korunmak/sakınmak değil, aynı zamanda olmuş olanı kabullenmek ve gençliğin omuzlarında çıkmaz bir lekeye sahip olmaması için çalışmaktır.

ARMENIAN, AZERBAIJANI YOUTH HOPE FOR PEACE AND POSITIVE CHANGE IN REGION

Today's Zaman, July 29, 2011

Lamiya Adilgızı

During the last two weeks the most influential and brightest of Azerbaijani and Armenian youth came together in neighboring country Georgia, considered a neutral zone between Azerbaijan and Armenia, to discuss the decades-long conflict in the disputed area of Nagorno-Karabakh. Brought together in the tourist city of Bakuriani by the Azerbaijani-Armenian Dialogue Program, both Azerbaijani and Armenian youths made a shared effort together to tear down the negative stereotypes in both societies by engaging in innovative dialogue activities and promoting different but cooperative views of the conflict and solutions for its resolution.

The Azerbaijani-Armenian Dialogue Program, initiated by Armenian and Azerbaijani conflict resolution professionals and supported by the Imagine Center for Conflict Transformation since 2007, is being facilitated by a US conflict transformation trainer experienced in running programs that create understanding and trust between youth from cultures in conflict.

The most unusual and particularly interesting part of the program was bringing participants from both sides into historical discussions of Nagorno-Karabakh, so that both sides might easily talk about their own stories and narrations. This was, in fact, aimed at establishing a comprehensive environment for the sharing of historical facts, sometimes even realities that were unknown and unacceptable to one party while being true and irrevocable to the other party.

The most captivating part of the dialogue was the personal stories told by participants who had either directly or indirectly experienced the atrocity of the Nagorno-Karabakh war, which resulted in the young people coming to realize the similarity of their feelings, pain, injuries and troubles.

In having a chance to express their fears, concerns, needs and hopes, both publicly and in person, participants in this program challenged themselves to be much more objective and simultaneously constructive. Learning to be able to understand and respect the other side's truths despite feeling misunderstood and criticized was the one of

the most appreciated and successful aspects of the dialogue.

The dialogue program was "very open and constructive" says Sergey Movsisyan, 28, a representative of the Helsinki Citizens' Assembly Vanadzor Office. "Through the discussions it was very clear what the official government point of view is and what the point of view of ordinary citizens both in Armenia and Azerbaijan is," says Movsisyan. He considers the current stage of the conflict and society's prospects for conflict resolution very important and urges both governments to closely work with NGOs and members of their communities.

Maryam Jabarova, 21, an Azerbaijani participant studying at **Khazar University** in Baku, says that she wanted to communicate with Armenian youth, as she needed to view the Nagorno-Karabakh conflict both from the Azerbaijani and from the Armenian perspective, and for now she feels satisfied, as she has got a comprehensive picture of the conflict after being able to personally compare both side's facts. "The most important thing is that I learned to listen and understand the other side ... even there were the facts that I could not agree with at all," she says, reiterating that "understanding is not agreeing."

Nermin Nebiyeva, 24, a journalist and blogger from Azerbaijan who is an internally displaced person (IDP) from Zengilan, one of the occupied territories of Azerbaijan, considers this program important especially because of personal stories she has been witnessing since the program. "As a person who lost her relatives [and] the home where I first opened my eyes ... [who had] a childhood in damp, dark and endless refugee camps, I needed to face the people that I consider the sinners and culprits of what I had to live through all these years." Nebiyeva felt she needed this meeting in order to collapse the mountain of hatred inside herself, as she says she finds hatred much more natural than love. "Hatred is much more real and because of that it destroys the person. That's why I needed to get involved in this program, just for myself. Living with hatred that ties you to the past and does not let you go forward is very hard and feels like jumping into

deep water with a stone tied to your feet," she says with tears in her eyes.

Nebiyeva continues saying that in the beginning she was afraid of coming to the program thinking that emotions and feelings would overshadow the realities, causing the dialogue to fail; however she was faced with something different. "It was the opposite. Armenians and Azerbaijanis shared rooms and sat around the same table, giving me the belief that we could live together as we have lived for centuries. I understood that the war a war between states not people. No power can give back the loss that both sides have experienced." When asked if she has left a difficult past behind her, Nebiyeva responded with a deep sigh, "The past never leaves you, it is always in your dreams."

Youth opinion on the legal status of Nagorno-Karabakh is different but interesting. During the 10 days of workshops and individual talks, the Azerbaijani and Armenian youths discussed the Nagorno-Karabakh conflict from both sides' perspectives, which resulted in the emergence of some very interesting insights.

Sona Dilanyan, 18, a student of Middle Eastern studies at Yerevan State University, cares more about the lives of people living in Nagorno-Karabakh rather than territory itself. "If the Azerbaijani government could provide all the necessary conditions for quality of life, it would make no difference for me whether Nagorno-Karabakh is part of Armenia or Azerbaijan," says Dilanyan. She believes that if the Armenian population of Nagorno-Karabakh were not treated with hatred, she would be fine with Nagorno-Karabakh remaining within Azerbaijan, although she does believe that Azerbaijani government needs to reconsider its current policy.

Veronika Aghajanyan, 23, a graduate student from the Budapest-based Central European University, sees the only possible solution to the Nagorno-Karabakh conflict as recognizing the independence of Nagorno-Karabakh based on the will of its people through a referendum.

Being totally against the independence of Nagorno-Karabakh apart from the Republic of Azerbaijan (as Aghajanyan puts it) Nebiyeva thinks that the last stage of the settlement of the conflict needs to be put to a referendum. However, Nebiyeva is concerned about the ongoing artificial boost in Armenian population in Nagorno-Karabakh. "My fear is of an orchestrated flow of Armenians and other people from different nationalities living in different parts of the world to Nagorno-Karabakh and its seven

adjacent territories. The increasing Armenian population will place under threat the Azerbaijani citizens of Nagorno-Karabakh, who were substantially decreased after the war and dispersed and accommodated across Azerbaijan as IDPs. This would be especially so during a referendum which will make the Armenian population gain the majority of votes over Azerbaijani populations," Nebiyeva says.

Given the question about the legal status of Nagorno-Karabakh, Movsisyan said that in the event of an "ideally high status under which Armenians are legally protected I can consider it possible to see Nagorno-Karabakh within Azerbaijan." When it comes to current Azerbaijani domestic politics, meaning human rights violations and unequal treatment of the civilians, Movsisyan said he preferred not to talk about this topic.

Sasun Khachatryan, 31, a journalism and media management student at the Tbilisi-based Georgian Institute of Public Affairs, in recognizing Nagorno-Karabakh as a de facto republic, rather than as a part of the territorial integrity of Azerbaijan, calls on Azerbaijan to understand the status quo and make concessions in terms of the settlement of the conflict. "Azerbaijani society should realize that it has lost the war and should yield something in return for any compromise in regards to the settlement of the Nagorno-Karabakh conflict. This is reality. Otherwise being unwilling to make concessions and demanding only things beneficial for only Azerbaijan is pretty much unrealistic and will hardly ever come true," says Khachatryan.

In the early 1990s, Nagorno-Karabakh (predominantly populated by ethnic Armenians) and seven adjacent regions (without any Armenian populations), which were an integral part of Azerbaijan, became occupied by neighboring country Armenia. Sixteen years of mediation by the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) Minsk Group has yielded no results and the possibility of military confrontation has been increasing more than ever. The point at which both sides become stuck is that Azerbaijan wants to recover its territorial integrity, which is currently under the control of Armenia, although Armenia demands Nagorno-Karabakh to be independent from Azerbaijan. The region has already become a showcase of border skirmishes, leaving dozens of dead each year from both from Azerbaijan and Armenia.

ÇİNDƏN GƏLƏN QURAN KİTABLARINDA SƏHVLƏR VAR

Bunu iranlı mütəxəssis deyir. İranda Müqəddəs Quranın Çapının Dəyərləndirilməsi və Çapı Təşkilatının rəhbəri Əhməd Hacı Şərif iranlıları Çində çap olunmuş Qurani-Kərim kitablarını almamağa və ölkəyə gətirməməyə çağırıb.

"Tehran Times" bildirir ki, Hacı Şərifin fikrinə, Çində çap olunmuş Quran kitablarında çoxsaylı səhvlər var.

Yaranmış situasiyanın səbəbi isə İranda bəzi çap evləri və nəşriyyatların müqəddəs kitabı ölkədə yox, daha ucuz Çin nəşriyyatlarında çap edərək pula qənaət etmək istəyidir.

"Bundan başqa, Çindəki nəşrlərin Qurani-Kərimin çapı zamanı əməl ediləsi qaydalara riayət etdiklərinə dərin şübhələrim var", - Hacı Şərif deyib.

ALLAHŞÜKÜR PAŞAZADƏ: MÜƏYYƏN QÜVVƏLƏR QAFQAZDA SEPARATİZMİ YAYMAQ İSTƏYİRLƏR

Müəyyən qüvvələr Qafqazdakı etnik və dini müxtəliflikdən istifadə edib, burada separatizmi yaymaq istəyirlər. *Trend*-in məlumatına görə, bunu sentyabrın 29-da Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpasının 20 illiyinə həsr olunmuş, "Qafqazda ekstremizm ideologiyasının yayılmasının qarşısının alınması" mövzusunda keçirilən elmi-praktiki konfransda çıxışı zamanı Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin (QMİ) sədri şeyxülislam Allahşükür Paşazadə deyib.

"Bu gün etnik və dini ekstremizm Qafqaz üçün bəladır. Hər bir qafqazlı öz dini etiqadına sadıq qalaraq, bu cür çağırışlardan uzaq olmalıdır", - Paşazadə bildirib.

Konfrans Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi və Moskva Dövlət Linqvistik Universitetinin birgə təşkilatçılığı ilə Azərbaycan və Rusiya din xadimləri, ilahiyyatçıları və ictimaiyyət nümayəndələrinin iştirakı ilə keçirilib.

DÜNYANIN ƏN BÖYÜK KİTABI HAZIRLANIR

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin (BƏƏ) Dubay şəhəri dünya rekordları siyahısına daha bir yenilik etmək fikrindədir.

AzərTAc xarici KİV-lərə istinadla xəbər verir ki, hazırda Dubay Əmirliyində dünyanın ən böyük kitabı hazırlanır. Kitab Həzrəti Məhəmmədin ﷺ həyatından bəhs edəcəkdir.

Kitabın hazırlanması işlərinə Səudiyyə Ərəbistanından olan dinşünas Abdulla bin Əziz əl Mustafa başçılıq edir.

420 səhifəlik kitabın ağırlığı 1,5 ton, səhifəsinin ölçüləri isə 5x4 metrdir.

Kitabın bir səhifəsini çevirmək üçün 4-5 nəfər gərəkdir.

Artıq 9 aydır ki, hazırlanan kitab Macarıstanda ən yüksək keyfiyyətli kağızda çap ediləcək, kitabın səhifələrinin tikilməsi və

cildlənməsi isə Dubayda həyata keçiriləcəkdir.

Layihənin sponsoru "Mashahad Company" investisiya şirkətinin nümayəndəsi Hatəm Mustafanın fikrinə, bu nəhəng kitab vasitəsilə dünyanın İslama diqqəti bir qədər də artacaqdır.

TƏBRİZDƏ QURAN MUZEYİ

Güney Azərbaycanın Təbriz şəhərində, Mədəni küçəsində, Səqətülislamın evinin yanında Əlyazmalar və Quran Muzeyi fəaliyyət göstərir. Bu muzeydə Qurani-Kərimin müxtəlif əsrlərdə üzü köçürülmüş sürətləri nümayiş etdirilir.

Müqəddəs kitabın müxtəlif əlyazma surətlərinin hər biri mahir xəttatlar tərəfindən hazırlanıb və gerçək sənət əsəri, unikal eksponatlarıdır.

ASTANADA SATIŞA QIYMƏTİ 24 MİN DOLLAR OLAN "QURANİ-KƏRİM" ÇIXARILMIŞDIR

Astanada satışa qiyməti 3,5 milyon təngə (24 min dollar) olan "Qurani-Kərim" çıxarılmışdır.

"Meloman" şirkətinin nümayəndəsi jurnalistlərə bildirmişdir ki, cəmi 50 nüsxə çap olunan bu nadir kitab əl işidir, hətta nəşrin vərəqləri də kустar üsulla hazırlanmışdır. Kitabın cildi təbii dəridəndir, onu brilyant cıralı fiqonitlər və 900 əyarlı gümüş naxışlar bəzəyir. Nəşr üçün futlyar nadir qırmızı ağacdən hazırlanmışdır.

Onun sözlərinə görə, kitabların hər biri nadir nüsxə sayılmalıdır, belə ki, nəşrin bəzək elementləri bir-birindən fərqlənir. Hələlik satışa iki belə "Qurani-Kərim" çıxarılmışdır.

NYU-YORKDA İSLAM MƏDƏNİYYƏT MƏRKƏZİ AÇILDI

Nyu-Yorkda 2001-ci il sentyabrın 11-də dəhşətli terror aktının törədildiyi yerə yaxın ərazidə mədəniyyət mərkəzi fəaliyyətə başladı

İslam mədəniyyət mərkəzi adlandırılan tikilinin inşasına şəxsən ABŞ prezidenti Barak Obama icazə verib.

Açılış mərasimində müxtəlif ölkələrdən olan immiqrantların uşaqları tərəfindən çəkilmiş 160-dan artıq portret nümayiş olunub. Yaxın Şərq alətlərində müxtəlif musiqilər səsləndirilib.

Mədəniyyət mərkəzində məscid və mühazirə sinifləri ilə yanaşı, idman zalı, əyləncə otağı, asudə vaxtın keçirilməsi üçün məkan da var.

HOLLANDİYADA DA ÇADRA YASAQ EDİLİR

Fransa və Belçikadan sonra Hollandiyada da ictimai yerlərdə çadra taxılmasına qadağa qoyulmasına hazırlıq görülür

Hökumət tərəfindən hazırlanan və Nazirlər Kabinetinin iclasında müzakirə olunacaq layihə qüvvəyə minərsə, çadra qadağasına əməl etməyənlər 380 avro cərimələnəcəklər.

Qeyd edək ki, Liberal Partiyası və Xristian-Demokrat Partiyasının qurduğu hökumətin proqramında öncədən çadraya qadağa qoyulması nəzərdə tutulub. Bunu parlamentdə olan radikal sağçı Azadlıq Partiyası da dəstəkləyir.

ARİF QULİYEV: "TƏLƏBƏLƏRDƏN RAZIYAM, DƏRSƏ GƏLMİRLƏR"

*Arif Quliyev 1950-ci ildə anadan olub.
1965-ci ildə Bakı Mədəni Maarif Texnikumunun «Dram və kino aktyorluğu» fakültəsinə daxil olub.
1968-ci ildə texnikumu bitirib, Mingəçevir Dövlət Dram Teatrına təyinatla işləməyə göndərilib.
1973-cü ildə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun "Musiqili komediya aktyorluğu" fakültəsinə daxil olub.
1975-ci ildə Musiqili Komediya Teatrına dəvət olunub.
1979-cu ildə İncəsənət İnstitutunu bitirib.
Onlarla teatr, televiziya tamaşasında, bədii filmlərdə komik obrazlar yaradıb.
Özünün satira teatrını təsis edib.
Hazırda Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya teatrında çalışır.*

- İndi nə üzərində işləyirsiniz?

- Hələ teatr mövsümü açılmayıb. Ayın 18-i açılacaq. Mən Qoqolun "Evlənmə" əsərində Jevakin rolunu oynayıram. Bu tamaşaya gözəl rejissorumuz Bəhram Osmanov quruluş verib. Bu tamaşada xalq artisti Məleykə Əsədova, əməkdar artist Qurban Məmmədov, Şükufə Məmmədova da oynayırlar.

- Son zamanlar nəsə az görünürsünüz...

- Harda az görünürəm?

- Məsələn, televiziya da...

- Mən televiziya işləmirəm. Musiqili Komediya teatrında işləyirəm. Məni gəlib orda görmək lazımdır. Televiziya bizə uyğun, yumoristik mövzular olanda məni çağırırlar. Belə verilişlər azaldığına görə biz az-az görünürük. İndi əsas müğənnilərə ehtiyac duyurlar.

- İndi insanlar gülməyi bacarırlar?

- Əlbəttə, bacarırlar. Siz teatra gəlsəniz görərsiniz ki, insanlar necə həvəslə gəlib baxırlar tamaşalara. Amma indi komediya əsərləri yazılmadığına görə biz aktyorlarda boşluq yaranır. Bizi tamaşaçıyla üz-bəüz qoyan obrazlardır. Obrazlar olmayanda onlar səni görmür. Televiziyalarda bəzən bizi çağırırlar ki, ər-əvad boşamır, gəl bu haqda nəsə de. Sən də görünmək xətrinə məcbur olursan getməyə. Sonra da tamaşaçılar deyir: "iki qonşu dalaşdı, sən də onlara rəy verdin, səni gördük". Heç daxli var? Hərənin öz işi var.

- Teatrda aldığınız maaşla dolana bilərsiniz?

- Mən prezident təqaüdçüsüyəm, xalq artistiyəm. 1000 manat təqaüddür, 50 manat xalq artistliyinə görə alıram. Təqaüd ömürlükdür. Çalış ölmə. Ye, iç, dolan. Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində dərs deyirəm. Teatrda maaş alıram. Hamısını toplayanda bəs edir.

- Toylara tamada kimi gedirsiniz?

- Əlbəttə, gedirəm. Əgər bizi sevirlərsə, orda görmək istəyirlərsə, niyə getməyək?

- Yeni adlar var: Elməddin, Fərda, Rəfael, Coşqun... Onlarda çatışmayan nədir sizcə?

- Hər şey çatışır. Mən sevinirəm ki, gənclər yetişib. Mən həmişə gəncliyi dəstəkləyən biri olmuşam. Mən xoşlayıram mənim səhvinə desinlər. O səhvin üzərində işləyib onu düzəldirəm.

- Siz harda zarafat etmirsiniz?

- Mən səhnədən başqa heç bir yerdə zarafat etmirəm.

- Siz özünüz komiklərdən kimi bəyənersiniz?

- Bütün teatrlarda komik obrazları oynayanlar var. Mən onların hamısını bəyənirəm. Onları yüksək qiymətləndirirəm.

- Teatrdan nə vaxt gedəcəksiniz?

- 63 yaşım olanda, yəni pensiya yaşında çıxacağam. Yerimi gənclərə verəcəm. Mütləq gedəcəm. Bizim sənət elədir ki, hərənin bir vaxtı, dövrü var.

- Tələbələrindən razısınız?

- Çox yaxşıdırlar. Dərsə gəlmirlər... (gülür) Vaxtı vaxtında gəlirlər. Pisləri də var, yaxşıları da. Mən estrada fakültəsində müəlliməm. Hər il 12 nəfər qurtarır. Amma estrada teatrımız yoxdur. Onlar məndən soruşurlar ki, qurtarıb hara gedəcəyik. Deyirəm, həmişə dərsdən sonra hara gedəcəyik? Deyirlər, evə. Deyirəm, elə universiteti də qurtarıb evə gedəcəksiniz. Amma hərəsi bir sahədə iş tapır.

- Güldürməyi öyrətmək mümkündür?

- Xeyr. İnsanda anadangəlmə istedad olmalıdır.

- Bəs intellekt?

- İstedad olandan sonra özünü inkişaf etdirməlisən. Oxumalısan, çox bilməlisən. Bütün sahələrdən başın çıxmalıdır. Musiqi, ədəbiyyat... Tək istedad bəhrə verməz.

- Siz əsəbiləşə bilirsiniz?

- Əlbəttə. Bütün insanlar kimi əsəbiləşə bilirəm. Amma çox vaxt əhval ruhiyyəyəm yaxşı olur.

Yeyib içmək

Nə olsa yeyirəm. Nə olsa içirəm. Spirtli içki çox içmirəm.

İnsanlar içirlər ki, kefləri yaxşı olsun. Mənim kefim həmişə yaxşıdır.

Bəzən mətbəxdə xanıma kömək edirəm. O da başqa işdə kömək edir adama.

Verilişlərə baxır.

Texnika

Kompüterdən istifadə edə bilmirəm.

Telefonla mesaj yazı bilmirəm. Heç latın əlifbasında yazmağı bacarmıram. Onu öyrənməyə çalışıram.

Fobiyalar

Liftdən qorxuram. 10-15 il bundan qabaq gecə liftdə qalmışam səhərə qədər.

Təyyarədən qorxuram. Əsgərlikdən qayıdanda bizi gətirən təyyarədə yangın baş vermişdi.

İstirahət

Mənim üçün ən gözəl istirahət nəvələrimlə oynamaqdır. Nəvə ən şirin şeydir.

Yaxşı istirahət etmək üçün bağ evin olmalıdır.

Bu yay Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində 2-3 günlük istirahətlərim olub.

Ən yaxşı komediya aktyorları

Mirzəğa Əliyev; Əliğa Ağayev; Lütfuli Abdullayev; Nəsimə Zeynalova; Hacıbaba Bağirov.

Mütaliə

Qəzetləri hər gün oxuyuram. İnformasiya dairəmin geniş olmasını istəyirəm.

İmkan olduqca kitab da oxuyuram.

Elmin Həsənlı,
Kulis.az

АМЕРИКАНСКИЕ МУСУЛЬМАНЕ ПОЛНЫ ОПТИМИЗМА И ДОВЕРИЯ

Мерл Келлерхале

Iip Digital, 11 августа 2011 года

Как показывают результаты нового опроса Института Гэллапа, мусульмане, живущие в Соединенных Штатах, питают больше надежд и думают, что живут лучше, чем три года назад.

“Они считают себя лояльными по отношению к США и выражают доверие демократическим институтам страны”, – говорится в заявлении фирмы, изучающей общественное мнение. Но исследование также показывает, что, по крайней мере, половина опрошенных сказали, что к ним относились с предубеждением.

Опрос общественного мнения “Американские мусульмане: вера, свобода и будущее” основан на интервью, проводившихся по телефону с 10 февраля по 11 марта 2010 года и с 1 октября по 21 октября 2010 года в рамках опроса Гэллапа с повседневным отслеживанием. Представители компании заявили, что большие выборки из этого опроса обеспечивают зачастую “редкий, глубокий взгляд на американских мусульман по сравнению с другими основными конфессиями” в Соединенных Штатах.

Доклад по результатам опроса, опубликованный в Вашингтоне 2 августа, основан на выводах Центра Гэллапа в Абу-Даби, аффилированной с Институтом Гэллапа исследовательской группой, базирующейся в Объединенных Арабских Эмиратах. В рамках опроса были проведены интервью с 2482 взрослыми, из которых 475 человека заявили, что являются мусульманами, и погрешность опроса составляет плюс-минус 7 процентов для мусульманских респондентов, сообщил Институт Гэллапа. Опрос также отражает почти три года исследований в области мнений американских мусульман.

Исследование, которое проведено почти через десять лет после террористических атак против Соединенных Штатов 11 сентября 2001 года, охватывает четыре основные области: деятельность правоохранительных органов и борьбу с терроризмом, американские демократические институты, профилирование и дискриминацию, а также религию и толерантность.

Старший аналитик Центра Гэллапа в Абу-Даби Мохамед Юнис привел некоторые результаты исследования:

Из всех основных конфессий, представленных в Соединенных Штатах, американские мусульмане в наибольшей степени отвергают насильственные

нападения на мирных жителей.

Американские мусульмане наиболее критически относятся к учреждениям и мероприятиям, связанным с борьбой с терроризмом.

Американские мусульмане в равной степени отождествляют себя с Соединенными Штатами и со своей религией.

Американские мусульмане, которые посещают богослужения не реже одного раза в неделю, имеют более высокий уровень гражданской активности и сообщают о меньшем уровне стресса и гнева, чем другие американские мусульмане, которые реже посещают религиозные службы.

Американские мусульмане во многом похожи на американских евреев в своих взглядах и восприятии основных вопросов.

Джослин Чезари из Гарвардского университета заявила на презентации в Вашингтоне, что опрос Гэллапа подтверждает ряд тенденций, изучавшихся исследователями в последние годы. По ее словам, опрос, например, подтверждает, что “чем более благочестивым мусульманином вы являетесь, тем более активны вы как гражданин”, и что “мусульмане склонны доверять основным институтам в стране, в которой они живут”.

Исследование Гэллапа также показало, что 90 или более процентов американских мусульман не симпатизируют транснациональной террористической группировке “Аль-Каида” и ее действиям.

Численность американских мусульман оказалось трудно подсчитать, поскольку перепись населения США не отслеживает религиозной принадлежности. Оценки варьируются от двух до семи миллионов. Ясно, однако, то, что количество американских мусульман стремительно растет в результате иммиграции, высокой рождаемости и перехода в ислам.

С результатами опроса “Американские мусульмане: вера, свобода и будущее” (<http://www.abudhabigallupcenter.com/148772/REPORT-Muslim-Americans-Faith-Freedom-Future.aspx>) можно ознакомиться на веб-сайте Центра Гэллапа в Абу-Даби.

“IIP Digital” выпускается Бюро международных информационных программ Государственного департамента США. Веб-сайт: <http://iipdigital.usembassy.gov/iipdigital-ru/index.html>

DEMOGRAPHIC TRENDS SHIFT IN AZERBAIJAN'S FAVOR

Paul Goble

Two reports this month—one showing that more Azerbaijanis are moving to Azerbaijan than leaving it as was the case in the 1990s and a second highlighting the demographic collapse of Armenia—call attention to the fact that demographic trends in the South Caucasus are increasingly shifting in Azerbaijan's favor, a pattern certain to affect both the domestic politics and the international relations of all the countries there in the years ahead.

In an interview posted on the website of the ruling Yeni Azerbaijan Party, Salim Muslimov, the president of the State Foundation of Social Protection, reported that as Azerbaijan's economic well-being has increased, the relative balance of those leaving the country and those returning has changed in favor of the latter. [1] Between 1990 and 1994 when the Azerbaijani economy was in a state of crisis, he reported, "the number of those leaving Azerbaijan was 342,300, while the number arriving was 211,200. A decade later, between 2000 and 2004, when the economy had improved, "the number of people leaving the country was 28,100, while the number of people arriving was 13,100." In 2005-2009, 12,500 people left the country, Muslimov said, while 12,100 arrived. And he noted that in 2008-2009, "immigration exceeded emigration by 2,000 people."

This pattern shows, he suggested, that "migration processes are mainly connected with economic factors," but he added that "naturally, one must not deny the influence on migration processes of various regional conflicts, as well as national, religious and ethnic problems inside the country"—an obvious reference to the continuing impact of the Nagorno-Karabakh conflict and Armenian occupation of 20 percent of the country.

The overarching trend Muslimov points to has three serious consequences for Azerbaijan and its neighbors. First, the return of those who left, along with the shift in populations generated by the Nagorno-Karabakh war, means that Azerbaijan is more homogeneously Azerbaijani than at any previous point in the country's history, a pattern that is already affecting domestic political discourse and will have an impact on the re-absorption of areas now populated by ethnic Armenians such as Nagorno-Karabakh and the Lachin corridor.

Second, many of those now returning are Azerbaijanis who left in the 1990s to work in the Russian Federation in particular, and they may prove to be more nationalistic than those who never left, given the experiences that they have had, not all of them happy, in Russian cities during the intervening period. While such attitudes will not determine Azerbaijani state policy, they will affect it, at least at a rhetorical level.

And third, the return of those who left earlier will have a mixed economic impact on the country, possibly affecting rural areas more profoundly than urban ones. On the one hand, the return of those who had been working abroad will mean that the number of people sending remittances home will almost certainly decline, likely reducing the incomes

of some villagers in particular. And on the other, the return of skilled people will help boost the Azerbaijani economy still further.

But the second report, released by the United Nations on World Population Day, may have even more immediate and deep-seated consequences for the South Caucasus. As an article in Zerkalo notes, that UN report shows that as a result of improvements in health and a reduction in poverty, Azerbaijan's population is increasing, while as a result of economic problems and ever more frequent use of abortion to choose the gender of children, Armenia's population is declining and in ways that are likely to exacerbate that trend. [2]

According to the UN, Azerbaijan's population has been growing at an annual rate of 1.2 percent a year since 2005 and now, as of July 1, stands at 9,165,000 people. Of these, 22.3 percent are children 14 and under, 72 percent people between the ages of 15 and 64, and six percent, 65 or more. Significantly, the Azerbaijani population is almost evenly divided between the sexes, with 49.6 percent being male and 50.4 percent female. The number of marriages has increased over the last year, far more than the number of divorces, and the number of those coming to Azerbaijan in the last year has exceeded the number of those leaving by almost a thousand. All these factors point to a continuing pattern of growth.

The situation in Armenia is very different. There, the UN reports, the population stands at just under three million, but is on track to decline to 2.5 million by mid-century. Because of Armenia's economic difficulties, families are not having enough children for replacement of the population, with the average now standing at 1.5 children per family rather than the 2.1 needed to maintain the existing population.

But as the UN experts note, Armenia faces even more serious problems ahead because of the increasing use of abortions and especially the use of abortions to choose the gender of the child. In the last year alone, the number of abortions in Armenia rose by 10 percent officially and by even more according to expert observers. And according to the National Statistical Service of Armenia, there were 23,000 boys as opposed to 20,900 girls born in the country, meaning that there were 114 newborn boys for every 100 newborn girls. Where abortion is not used in this way, there are normally 105 boys for every 100 girls. And Armenian officials are worried that the existing pattern in Armenia will entail serious problems because, in the words of one expert, there will be "a shortage of future mothers," something that could push Armenia into a vicious cycle from which it would be very difficult to escape.

Notes:

[1] See <http://news.day.az/economy/277013.html> (accessed 14 July 2011).

[2] See <http://news.day.az/society/278470.html> (accessed 14 July 2011).

GÖRKƏMLİ MÜĞƏNNİYƏ ABİDƏ

Moskvanın mərkəzində Müslüm Maqomayevin abidəsi açılmışdır

Müslüm Maqomayevin yaxın dostu, "Krokus" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin prezidenti, həmvətənimiz Araz Ağalarovun təsis etdiyi Müslüm Maqomayevin

Moskvada görkəmli Azərbaycan müğənnisi və bəstəkarı Müslüm Maqomayevin abidəsinin təntənəli açılış mərasimi olmuşdur. Abidə Voznesenski və Yeliseyev döngələrinin kəşifdiyi yerdəki bağda, böyük musiqiçinin yaşadığı evin yaxınlığında qoyulmuşdur. Abidənin açılış mərasimində dahi sənətkarın istedadının yüzlərlə pərəstişkarı iştirak edirdi. Abidə

Mədəni-Musiqi İrsi Fondunun dəstəyi ilə hazırlanmışdır. Təntənəli mərasimdə Azərbaycandan ölkəmizin mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayevin başçılıq etdiyi nüfuzlu nümayəndə heyəti iştirak etmişdir.

Müslüm Maqomayevin abidəsinin daxil olduğu memarlıq - heykəltəraşlıq ansambli bağın cənub-şərq hissəsində ucaldılmışdır. Abidə meydançası royal formasında cilalanmış qranitdən hazırlanmışdır. Royalın qabaq divarı üzərində Maqomayevin ifa etdiyi ən məşhur mahnılardan biri olan "Sən mənim melodiyamsan" mahnısının sözləri və notları həkk edilmişdir. Qranit pyedestalda məşhur müğənninin tunc heykəli ucalır. Hündürlüyü 4,5 metrədən artıq olan abidənin müəllifləri heykəltəraş, Rusiyanın xalq rəssamı Aleksandr Rukavişnikov və Rusiyanın əməkdar memarı İqor Voskresenskidir.

XALÇALARIMIZ HAQQINDA XARİCDƏ YENİ KİTAB

"Azərbaycan xalçaları" kitabı Qahirədə ərəb dilində nəşr edilmişdir

Azərbaycan Respublikasının Misir Ərəb Respublikasındakı səfirliyindən AzərTAc-a daxil olmuş məlumatda bildirilir ki, YUNESKO-nun qeyri-maddi mədəni irs siyahısına daxil edilmiş, xalqımızın zəngin daxili aləmini, mədəniyyətini, dünyagörüşünü və gözəllik duyumunu əks etdirən Azərbaycan xalçaları haqqında dolğun və elmi-tədqiqat əsaslı məlumat verən Azərbaycan Dövlət Xalçaçılıq və Tətbiqi Sənət muzeyinin direktoru Röya Tağıyevanın "Azərbaycan xalçaları" kitabı misirli alim Əbdülrahman Əl-Xəmisinin redaktəsində səfirlilik tərəfindən ərəb dilinə tərcümə olunmuş və nəfis tərtibatla nəşr edilmişdir.

Kitabın müqəddiməsi və giriş hissəsi Azərbaycan xalçaçılıq sənətinin tarixi inkişaf dövrləri, xalçaların növləri və çeşniləri, hazırlanma texnologiyası, mənşəyi, üzərində əks olu-

nan rəmzi işarələrin mənası, Azərbaycan xalçalarının yerli tipləri, Bakı, Quba, Gəncə, Qazax və Qarabağ xalçaları haqqında geniş məlumat və elmi baxımdan əsaslandırılmış faktlar öz əksini tapmışdır.

Oxucunun diqqətini cəlb etmək və Azərbaycan xalçalarının xarakterik xüsusiyyətləri barədə oxucuda aydın və əyani təsəvvür yaratmaq məqsədilə kitabda Azərbaycan xalçalarının çoxsaylı fotosəkilləri də verilmişdir.

Kitab İskəndəriyyə kitabxanasına, Misirin Dövlət Kitabxanasına və aparıcı elmi-tədqiqat və mədəniyyət mərkəzlərinə, universitetlərinə verilmiş, görkəmli ictimai-siyasi xadimlərə və mədəniyyət nümayəndələrinə hədiyyə edilmişdir.

Yaxın vaxtlarda Misirin aparıcı mədəniyyət mərkəzlərində kitabın təqdimatının keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

FOTORƏSSAMIMIZIN UĞURLARI

Azərbaycanlı fotorəssam Niderland Kral Fondunun mükafatına layiq görülmüşdür

Azərbaycanın foto sənətkarı Rəna Əfəndi Şahzadə Klaus Fondunun (Niderland) mükafatının laureatı olmuşdur.

Bu mükafatın laureatları 25 min avro məbləğində pul mükafatı alacaqlar. Təltifetmə mərasimi bu il dekabrın 14-də Amsterdamdakı Kral sarayında keçiriləcəkdir.

Mükafatın laureatları arasında Qazaxıstan, Zimbabve, Nikaraqua, Qvatemala, Özbəkistan, Haiti, Livan, Fələstin və Çinin mədəniyyət xadimləri də vardır.

Hazırda Rəna Əfəndi Qahirədə yaşayır. O, *Fifty Crows* beynəlxalq sənədli fotosəkil fondunun müsabiqəsinin mükafatına layiq görülmüşdür, habelə Azərbaycanda "İlin fotosənətkarı" mükafatının laureatıdır. R.Əfəndi müxtəlif ölkələrdə təşkil olunmuş sərgilərdə iştirak etmişdir. 2007-ci ildə Amerikanın "Photo

District News jurnalı R.Əfəndini dünyanın 30 ən görkəmli fotoqrafı siyahısına daxil etmişdir. Onun fotosəkilləri "Le Monde", "Le Figaro", "Liberation", "Courier", "International", "Newsweek", "Days Japan", "Reponse Photo", "Oqonyok", "Ekspert" və "Bolşoy Qorod" jurnallarında çap olunmuşdur.

BEYNƏLXALQ FESTİVALIN QALIBI

Azərbaycanlı pianoçu Bolqarıstanda keçirilmiş beynəlxalq festivalın qalibi oldu

Azərbaycanlı pianoçu Rauf Qasimov və onun türkiyəli tələbəsi Görsev Təpə Bolqarıstanın Doprış şəhərində sentyabrın 17-də keçirilmiş XVI Beynəlxalq "Gənc istedadlar və müəllimlər" festivalının qalibi olmuşlar.

ABŞ, Almaniya, Çin, Bolqarıstan, Koreya Respublikası və Rusiyadan 16 iştirakçının qatıldığı festivalda həmyerlimiz tələbəsi ilə birgə "dörd əl" yarışmasında birinci olmuş, G.Təpənin solo ifası isə ikinci yərə layiq görülmüşdür.

Aparıcı mədəniyyət xadimlərinin daxil olduqları peşəkar münisflər heyəti müəllim-tələbənin məharətini yüksək qiymətləndirmişlər.

Müsabiqənin məqsədi Avropa ölkələri arasında mədəni əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsi, gənc nəslin yaradıcı potensialının daha da inkişaf etdirilməsidir.

MOTSARTIN "SEHRLİ FLEYTA"SI BAKIDA

Görkəmli alman bəstəkarı Motsartın "Sehrlı fleyta"sı Bakıda ilk dəfə səhnəyə qoyulub

Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə keçirilən və dövlət müstəqilliyimizin bərpasının iyirminci ildönümünə həsr olunmuş Üzeyir Hacıbəyli III Beynəlxalq Musiqi Festivalı çərçivəsində sentyabrın 24-də Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında görkəmli alman bəstəkarı Volfqanq Amedeus Motsartın "Sehrlı fleyta" operasının premyerası keçirilmişdir.

AzərTAc xəbər verir ki, bu opera Azərbaycanda ilk dəfə səhnəyə qoyulur. Məqsəd operasevərləri Motsart yaradıcılığı və dünya opera sənətinin incilərindən biri ilə tanış etməkdir.

Əsərin bütün not materialları - partitura, klavir və orkestr səsləri Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrına Münhen Opera Sənəti Festivalının rəhbərliyi tərəfindən təqdim edilmişdir. Opera və Balet Teatrı binasının yaxın zamanlarda təmir və bərpa üçün bağlanacağını nəzərə alaraq teatr rəhbərliyi dekorasiyaların hazırlanmasına əlavə vəsait sərf etməmək üçün tamaşanı konsert variantında səhnəyə qoymağı məqsəduyğun hesab

etmişdir. Çünki təmir-dən sonrakı yeni səhnənin ölçüləri hazırkı ölçülərdən kəskin fərqli olacaqdır.

Tamaşada teatrın ən istedadlı vokalçıları - əməkdar artistlər Əli Əsgərov (Zarasto), Gülnaz İsmayılova (Gecələr şahzadəsi), İnarə Babayeva (Pamina), gənc solistlər Fərid Əliyev (Tamino), İlham Nəzərov (Papageno), Fəridə Məmmədova, Səbinə Vahabzadə, Səbinə Əsədova (pərilər) və başqaları iştirak etmişlər. Opera özünün orijinal dilində - alman dilində səslənmişdir.

Tamaşanı Əməkdar incəsənət xadimi, professor Yalçın Adıgözəlov idarə etmişdir.

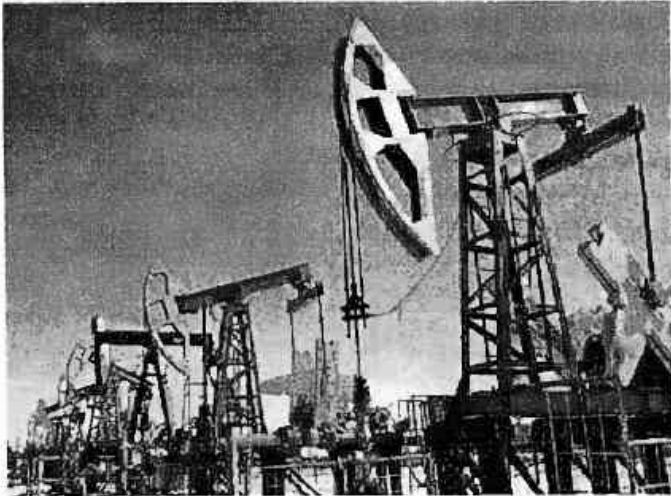

'BLACK GOLD' BRINGS NEW WEALTH TO AZERBAIJAN

Azerbaijan has proven to be one of the fastest-growing economies due to its energy reserves, but oil and gas brought more than just petrodollars

Emil Agazade

Public Service Europe, 01 August 2011

In 1848, while Europe was engulfed by social protests and revolutions, the fountain of dark liquid spurted from beneath the ground in the tiny village of Bibiheybat on the outskirts of Baku. This signaled the beginning of a new era in the modern history of mankind – the industrial and commercial production of oil.

When that fountain of black gold struck, Baku was just a small, ancient settlement on the shores of the Caspian. Within two decades, it would turn into the fastest growing city in the Russian empire and the whole of Europe, becoming the global energy capital – by 1899 the famous Baku oilfields produced over half of the world's oil.

In almost no time, this dusty medieval town would transform into an attractive European seaside city with some of the best examples of the European architecture and landscaping of the time, featuring a Viennese-style opera-house, classical English gardens and shops selling the latest fashion items from Paris. Leading industrialists of the time, including the Nobels and the Rothschilds, flocked to Baku in pursuit of the black gold.

In fact, when the Nobel Prizes were established more than a century ago in 1901, roughly 12 per cent of the prize money was supplied from Alfred Nobel's shares in his oil company in Baku. This, in a way, has been Azerbaijani people's tacit contribution to the development of sciences and literature across the world.

Today, Azerbaijan is going through another

boom brought about by the development of large offshore oil and gas fields in the Caspian. Baku's skyline has changed beyond recognition with crumbling Soviet buildings replaced by impressive ultra-modern infrastructure. Some have already dubbed the city a Dubai on the Caspian.

Ilgar Veliyev, the country managing partner for Azerbaijan at Ernst & Young, says: "Dubai or not, I personally find it more of a European city with a southern feel to it. And the new wealth I see around is not about fancy new buildings, flashy cars or hip restaurants. It is about people, and how they feel about themselves. Oil brought us the opportunity to change our lives, and become better-educated and very competitive at an international level."

Ilgar, and many other dynamic professionals in Baku, have personally witnessed the transformation of their country from a backward post-Soviet republic into a fast-developing country with big aspirations and global ambitions. Harvard-educated Shahmar Movsumov is the head of the country's so-called Oil Fund, established to accumulate and invest oil revenues as a resource to sustain the country in the future post-oil economy.

"In 2001, we had \$491.5m, and in ten years that amount grew 62-fold, having reached \$30.4bn. The growth of our investments will enable current and future generations of Azerbaijanis to benefit from the country's energy reserves", commented Movsumov.

Azerbaijan has followed Norway's example by creating a special Oil Fund, SOFAZ, entrusted with managing and investing the petrodollars. It is the profits from this fund that are being used for building new hospitals, schools, roads and other public services. The government also pays for hundreds of Azerbaijani youngsters to be educated at the leading universities in Europe and the US.

But it is not just better career opportunities, travelling and improved quality of life that gives a sense of hope for many ambitious and successful Azerbaijanis. "This country's voice is being increasingly heard and taken into account, since it proved itself to be a stable and reliable partner, and not just in business", explained Nargiz Nasrullayeva-

Muduroglu, director at the American Chamber of Commerce in Azerbaijan. "It gives us a sense of optimism that our young country is taken seriously and listened to internationally."

It is easy to see the source of Azerbaijan's increased profile and assertiveness. In less than 15 years, the country evolved from being an importer of energy resources into a reliable supplier, exporting to some of its neighbours, like Russia, Turkey and Georgia. But the country's energy reserves allow it to be more than just a guarantor of regional energy stability and a driving force of the South Caucasus' economic development.

The country's oil reserves total two billion tons, and recoverable gas reserves amount to 2.2 trillion cubic meters, according to figures recently voiced by Rovnag Abdullayev, the head of the state-run oil and gas company, SOCAR. By 2015, according to Abdullayev, Azerbaijan will produce 30 billion cubic meters of gas, playing an ever-increasing role in providing Europe's energy security.

After the infamous Russian-Ukrainian gas rows which left millions of Europeans freezing a few winters ago, politicians and energy pundits in Brussels and other European capitals realised just how important Baku could become in diversifying Europe's energy supplies. Azerbaijan is already

exporting its oil to European markets via the Baku-Tbilisi-Ceyhan pipeline, running through Georgia onto Turkey's Mediterranean coast.

EU and various European governments have, for a few years, been discussing an ambitious Nabucco pipeline project that would bring gas from the Caspian shores to hubs in Vienna, Sofia or Bucharest, bypassing Russia and thus reducing Europe's energy dependence on Moscow.

In January 2010, as a journalist and a political commentator, I was invited to the Budapest summit dedicated to Nabucco. The gist of Azerbaijani President Aliyev's confident speech in English was as follows: "Look, we're ready to fill Nabucco with our gas and do what's needed to make this project a reality. It's up to you guys to decide how soon you want it."

And just as the Azerbaijani leader was talking about the recoverable reserves of natural gas in Azerbaijan, I overheard a French diplomat behind me saying to a colleague "Now, that's what I call meaning business. Cool, yet passionate, and to the point."

Emil Agazade is head of media at the European Azerbaijan Society in London

URL:

<http://www.publicserviceeurope.com/article/686/black-gold-bring-new-wealth-to-azerbaijan>

END OF OIL BOOM IS NEAR FOR AZERBAIJAN

Azerireport.com,

August 3, 2011

Oil output dropped 5.6 % in Azerbaijan. Oil production in Azerbaijan made up 23.8 million tonnes in the first half of 2011. It constituted a drop by 1,445,000 tonnes or 5.6% over the same period of the last year, according to the State Statistical Committee of Azerbaijan. Production made up 4.1 million tonnes of crude in January, 3.8 million tonnes in February, 4.1 million tonnes in March, 3.9 million tonnes in April, 4.1 million tonnes in May and 3.88 million tonnes in June.

Natural gas production in Azerbaijan made up 12.91 billion cubic meters in January-June of this year, which is a drop by 238 million cubic meters or 2.1% over the same period of the last year. Production made up 2.04 billion cubic meters in January, 2.06 billion cubic meters in February, 2.2 billion cubic meters in March, 2.1 billion cubic meters in April, 2.3 billion cubic meters in May, 2.21 billion cubic meters in June.

According to state forecasts, in 2011, the

country plans to produce 29.13 billion cubic meters of gas, with Shah Deniz to make up 9.1 billion cubic meters. Azerbaijan's gas extraction in 2010 amounted to 27 billion cubic meters, up by 14.5% over 2009.

The experts of the Center for Economic and Social Development (CESD) stated that Azerbaijan is in the midst of an oil boom due to the development of its vast hydrocarbon resources in the Caspian Sea. Oil revenues are expected to be peak in 2012. Azerbaijan's high dependence on oil exports poses a potential threat to the economy given the potential volatility in the international oil market. Oil reserves, however, are expected to continue decreasing starting 2013 and Azerbaijan could become a net oil importer after 2030. In long term, decreasing of oil output will cause tax revenues decline and budget deficits increase, driving up interest rates.

It is reported that the Azeri oil exports from Russian port nearly halves in last 6 months of 2011.

CANIM QURTARDI

Gi de Mopassan

(Fransa)

Gənc markiza Annet de Renneon özünü şüşəni dəlib keçən güllətək içəri atıb heç danışmağa başlamamış uğunub getdi. Elə gülürdü ki, gözü də yaşardı. Eynilə bir ay öncə rəfiqəsinə ərinə intiqam almaqdan ötrü, yalnız intiqam almaqdan ötrü, özü də birçə kərə xəyanət etməsi haqqında danışarkən güldüyü kimi. Həm də ki, ərinin çox səfeh və qısqanc olduğunu bəhanə gətirirdi.

Baronessa de Qranjeri oxuduğu kitabı divanın üstünə atıb maraqlı dolu baxışlarla Annetin üzünə dikildi. Amma onu da gülmək tuturdu.

Axır ki, soruşdu:

– İndi neyləmişən?

– Ah, əzizim... əzizim... Bu, elə gülməlidir ki... Təsəvvür et... Canım qurtardı!

Qurtardı! Qurtardı!

– Necə yəni canın qurtardı?

– Bax belə. Canım qurtardı!

– Nədən?

– Ərimdən, əzizim, canım qurtardı! Mən azadam! Azadam! Azadam!

– Necə yəni azadsan? Hansı mənada?

– Hansı mənada? Boşanma! Əlbəttə ki, boşanma! Mən boşana bilərəm!

– Artıq boşanmışan?

– Yox əşsi, sən necə də ağılsızsan! Üç saatın içində boşanmaq olmaz axı. Amma mənim sübutum var... sübutum. O, mənə xəyanət edib... onu iş üstündə yaxalayblar... bir fikirləş... iş üstündə... İndi o, mənim əllərimdədir.

– Danış görək! Deməli, o, səni aldadırmış?

– Hə. Daha doğrusu, necə deyim... həm hə, həm yox. Amma mənim sübutum var, əsas budur.

– Onları necə əldə edə bildin?

– Necə? Belə! Mən bu işi çox bacarıqla həll etdim! Son üç ay o, lap dözülməz olmuşdu: kobud, acıdil, qəddar, bir sözlə, iyranç! Mən anladım ki, daha bu cür olmaz, boşanmaq lazımdır. Bəs necə? Bu, asan olmadı. Çalışdım, elə edəm ki, məni döysün. Amma o, bu hiyləmə aldanmadı. O, yalnız səhərdən axşamacan mənimlə söz güləşdirir, ürəyim istəməyəndə məcburən qonaq aparır, gəzmək istəyəndə evdən çıxmağa qoymurdu. Bütün həyatımı zəhərə döndərirdi, amma döymürdü ki, döymürdü. Onda çalışdım öyrənəm ki, sevgilisi var, ya yox. Elə düşündüyüm kimi də oldu. Amma o, onun yanına gedəndə, bunu elə ehtiyatla edirdi ki! Onları bir yerdə tutmaq mümkün deyildi. Tap görüm, mən nə fikirləşdim?

– Bacarmaram.

– Heç vaxt bacarmazsan! Qardaşımı yola gətirdim ki, mənim üçün həmin qızın şəklini tapsın.

– Ərinin sevgilisinin?

– Hə. Jak bunun üçün on beş luidor ödəməli olub. Saat yeddidən on ikiyədək onun yanında olub, bura şam yeməyi də daxil imiş, saati üç luidora başa gəlib. Şəklini isə qız özü hədiyyə kimi verib.

– Mənçə, o, şəkli hansısa başqa bir yolla da əldə edə bilərdi, daha ucuz bir vasitəylə... bunsuz... yəni ki, qızın özü ilə işi olmadan.

– Yox, əşsi, qəşəng qızıdır! Jak ondan iyranməmişdi heç! Həm də ki mənə onun bədani, sinəsi, dərisi və s. yerləri haqqında məlumat lazım idi.

– Heç nə başa düşmürəm.

– İndi başa düşərsən. Mənə lazım olan hər şeyi öyrənəndən sonra yolladım bir... necə deyim? Bir nəfərin yanına... Bilirsənmi, bu, elə bir adamdır ki, hər şeylə məşğul olur... istənilən işlə. Bəzi şeylərin aşkarlanmasında... gərəkli olan... bir adam. Əşsi, başa düşürsən də məni.

- Təxminən, hə. Bəs nə dedin ona?

- Mən ona Klarissanın şəklini göstərdim (qızın adı Klarissadır) və dedim: "Cənab, mənə bu qıza bənzəyən bir qulluqçu lazımdır. İstəyirəm ki, yaraşlıq, eleqant, bacarıqlı, təmizkar olsun. Mən ona lazım olan məbləği ödəmək iqtidarındayam. Hətta bu məbləğ on min frank olsa belə. O, mənə təxminən üç ay müddətinə lazımdır". Kişi lap mat qaldı. Sonra da soruşdu: "Sizə tərbiyəsinə söz ola bilməyəcək biri lazımdır?" Mən pörtdüm, çəkinə-çəkinə dedim: "Hə, düzgün biri olsa yaxşı olar". "Bəs mənəviyyatca necə?" - o, soruşmağa davam etdi.

Cavab verməyə cəsarətim çatmadı. Sadəcə, başımı inkar mənasında tərptədim. Ancaq birdən ağıma gəldi ki, başına başqa şey yerləşər, tez dedim: "Cənab, bu mənim ərim üçündür... O, mənə xəyanət edir... haradasa kənarda... mənə istəyirəm ki, bunu evdəcə etsin. Anlayırsınız məni? Onu iş başında tutmaq istəyirəm."

Adamı gülmək tutdu. Onun baxışından bildim ki, mənə olan hörməti birə beş artdı. Hətta dedi ki, mən çox yaradıcı adamam. Mərcə girərəm ki, o, həmin an mənim əlimi də sıxmaq istədi. Sonra dedi: "Xanım, bir həftəyə sizə lazım olanı tapacağam. Biri uyğun gəlməz, başqasını taparıq. Uğur mənim boynuma. Siz mənə iş yalnız müsbət mənada həll olunduqdan sonra pul ödəyəcəksiniz. Deməli, bu, ərinizin sevgilisinin şəkli-dir?" Təsdiq etdim. "Yaraşlıq qadındır, özü də göründüyü qədər arıq deyil. Bəs ətir?"

Mən anlamayıb soruşdum: "Necə yəni, bəs ətir?" O, gülümsündü: "Kişi başı bişirmək üçün ətir əsaslı rol oynayır. Qoxu onlarda şüuraltı xatirələri oyadaraq kişiləri hərəkət etməyə vadar edir. Qoxu dumanlı bənzətmələrə səbəb olur, haldan salır və adəti həzləri yada salaraq həyəcanlandırır. Bir də yaxşı olardı bilək ki, əriniz həmin xanımın nahar edərkən süfrəyə hansı yeməklər verilir. Siz onu tutmaq istəyən günün axşamı məhz həmin xörəkləri sifariş edə bilərsiniz. Ah madam, o, bizim əlimizdədir! Əlimizdədir!"

Mən oranı əsl valehlik hissiylə tərk etdim. Həqiqətən də, çox düşüncəli bir adama rast gəlmişdim.

Üç gün sonra mənim yanıma hündürboy, qaraşın, özü də hədsiz gözəl bir qız gəldi. Həm sadə, həm də cəlbedici görünüşü vardı, bilinirdi ki, təcrübəsi var. Mənim yanımda özünü çox mədəni aparırdı. Onun kim olduğunu hələ düz-əməlli bilmədiyimdən, "madmuazel" deyə, müraciət etdim, amma o, elə o dəqiqə dilləndi: "Madam, mənə, sadəcə, Roza deyin". Biz söhbətə başladığımızda:

- Deməli, belə. Buraya hansı səbəbdən dəvət olduğunuzu bilirsinizmi?

- Əlbəttə, madam.

- Lap yaxşı, gözəlim. Bu, sizə... çox da xoşagəlməz görünür?

- Madam, mən artıq səkkizinci dəfədir boşanma təşkil edirəm. Adət-karam.

- Belə isə çox gözəl. Sizə bunun üçün çox vaxt lazımdır?

- Madam, bu tamamilə sizin ərinizin çılğınlığından asılıdır. Müsyo ilə heç olmasa, beş dəqiqə birlikdə olandan sonra mən sizə dəqiq cavab verə bilərəm.

- İndi onu görəcəksiz, əzizim. Amma xəbərdarlıq edirəm: onu yaraşlıq adlandırmaq olmaz.

- Mənim üçün heç fərqi yoxdur. Lap eybəcərlərin də boşanmasına kömək etmişəm. Soruşmaq olarmı, siz ətir barədə öyrənə bildinizmi?

- Əlbəttə, əziz Roza. Bu minaçıqəyidir.

- Lap yaxşı. Elə mən özüm də bu ətri sevirəm. Madam, bəlkə, ərinizin sevgilisinin nə cür alt paltarı geyindiyini öyrənmişiniz? İpək?

- Xeyr, mənim balam, güpürlü yumşaq pambıq parçadan.

- Görünür, bu xanım çox zövqlüdür! İpək alt paltarıyla indi heç kəsi təəccübləndirməzsən.

- Tamamilə haqlısınız.

- Beləliklə, madam, mən öz işimə başlayıram.

O, doğrudan da, öz işinə elə başladı ki, elə bil, ömür boyu bu işi görüb. Bir saatdan sonra ərim evə döndü. Roza ona tərəf heç gözünün ucu ilə də baxmadı, amma ərim baxışlarını ona zillədi. Minaçıqəyinin ətrindən içəridə durmaq olmurdu. Bir beş dəqiqədən sonra o, otaqdan çıxdı.

Ərim məndən dərhal soruşdu:

- Bu nə qızıdır?

Bu... mənim yeni qulluqçumdur.

– Onu hardan tapmışınız?

– Onu mənə baronessa de Qranjeri ən yaxşı rəylə göndərüb.

– Belə de! Yaxşı qızıdır.

– Eləmi?

– Hə... qulluqçu üçün pis deyil.

Mən sevinc içindəydim. Hiss etdim ki, o artıq qırmağa ilişib. Elə həmin axşam Roza mənə dedi:

– Madam, sizə artıq söz verə bilərəm ki, bu, iki həftədən çox çəkməyəcək. Müsyö çox tez aləgələndir.

– Sizə nə isə deyib?

– Yox, sadəcə, adımı soruşub... səsimi eşitmək üçün.

– Çox gözəl, əziz Roza. Bacardığınız qədər tez tərpinin.

– Narahat olmayın, madam. Mən, sadəcə, lazım olduğu qədər inad edəcəyəm ki, özümü gözdən salmayım

Bir həftə sonra ərim artıq evdən çıxmırdı. Bütün günü otaqlarda gəzişirdi, bir də ən diqqətəlayiqi o idi ki, artıq mənim evdən çıxmağıma mane olmurdu. Mən də bütün günü itib-batırdım... ona azadlıq verməkdən ötrü.

Doqquzuncu gün Roza paltarımı dəyişməyə kömək edərkən dedi:

– Bu gün, madam, hər şey baş verdi.

Mən bir az təəccübləndim, hətta azacıq həyəcanlandım da. Buna səbəb hadisənin özü deyil, qızın bu haqda danışma tonu idi. Pıçıldadım:

– Və... hər şey qaydasındadır?

– O! Hər şey əladır, madam. Artıq üç gün idi ki, müsyö çox inadkarlıq edirdi, amma çox tez razılaşmaq istəmirdim. Zəhmət olmasa, madam, bir gün təyin edin... faktın təsdiqini tapmaq üçün...

– Əla, əzizim... Qoy, lap cümə axşamı olsun.

– Necə məsləhətdir, madam. Onda o vaxtadək mən müsyönü yaxın buraxmayacağam ki, lap cuşa gəlsin.

– Əminsiz ki, alınacaq?

– Təbii ki, madam. Tamamilə əminəm. Onu elə cuşa gətirəcəm ki, hətta “hadisə” məhz sizin dediyiniz saatda baş verəcək.

– O zaman saat beş olsun.

– Olsun beş. Bəs harada?

– Mmm... mənim yataq otağında.

– Yaxşı. Sizin yataq otağınızda, madam

İndi başa düşürsən ki, əzizim, mən neyləmişəm? Hər şeydən əvvəl atamı, anamı, sonra dayım d'Orvleni, məhkəmə sədrini, ondan başqa ərimin dostu olan hakim Rapleni də çağırdım. Onlara nə göstərəcəyimi deməmişdim. İlahi, ürəyim necə çırpınırdı! Dalandarı da çağırdım ki, bir şahid də artıq olsun. Sonra isə... sonra... saatın zəngi çalınanda mən qapıları açdım – şart! Ha! Ha! Ha! Eşq macərəsi ən qızgın yerindəydi... ən qızgın yerində... əzizim. Ərimin sifəti bir haldaydı! Bir halda! Sən bir onun sir-sifətini görsəydin! Hələ bir durub bizə tərəf çevrildi... sarsaq! Ah, necə də gülünc idi... Mənsə gülməkdən ölürdüm. Atam isə elə qəzəbləndi ki, az qaldı onun üstünə atılsın. Dalandar isə, sadıq qulluqçu kimi, ona geyinməyə kömək edirdi... bizim yanımızdaca, yanımızdaca... Aşırmasını da bağlayırdı, elə gülməli idi! Amma Roza möhtəşəm idi! Möhtəşəmliyin zirvəsindəydi! Elə ağladı, elə ağladı! Bu qızın qiyməti yoxdur... Sənə nə vaxtsa lazım olsa, nəzərinə saxla.

İndi də burdayam... qaçıb gəldim ki, sənə hər şeyi danışım. Mən azadam! Boşanıram!

Və o, qonaq otağının ortasında fırlanmağa başladı, baronessa isə fikirli halda, bir az da narazılıqla dilləndi:

– Bəs məni baxmağa niyə dəvət etməmişdin?

Tərcümə: Svetlana Quliyeva

RUSİYA FEDERASIYA ŞURASININ İLK QADIN SƏDRİ

*Sankt-Peterburqun sabiq qubernatoru Valentina Matviyenko
Rusiya Federasiya Şurasının sədri seçilmişdir*

Rusiyanın tarixində ilk dəfə olaraq bu postu qadın namizəd tutmuşdur.

Xatırladaq ki, parlamentin yuxarı palatasına 10 ilə yaxın sədrlik edən Sergey Mironov mayın 18-də Sankt-Peterburq qanunvericilik orqanı tərəfindən geri çağırılmış və avtomatik olaraq Federasiya Şurasının sədri vəzifəsindən azad olunmuşdur.

DÜNYANIN 7 MİLYARDINCI SAKİNİ

*BMT-nin baş katibi Pan Gi Mun dünyanın 7 milyardncı sakininin
oktyabrda doğulacağını deyib*

Bununla əlaqədar olaraq "7 milyard əməl" kampaniyasına başlanılıb. "Dünyanın 7 milyardncı sakini ziddiyyətlər içində doğulacaq. Saysız-hesabsız ərzaq məhsulumuz, amma əvvəlki təkcə milyonlarla acımız var. Dəbdəbəli yaşayanlarla yanaşı, milyonlarla yoxsul var. Geniş imkanlara maliklik, amma nəhəng maneələrlə üzləşirik", – deyə baş katib bildirib.

Qeyd edək ki, Pan Gi Mun hər kəsi qeyri-bərabərlik və yoxsulluqla mübarizəyə çağırıb.

BEYNƏLXALQ SAVADLILIQ GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ MÜRACİƏT

BMT-nin baş katibi Beynəlxalq Savadlılıq Günü münasibətilə müraciət etmişdir

BMT-nin baş katibi Pan Gi Mun 8 sentyabr - Beynəlxalq Savadlılıq Günü münasibətilə müraciət etmişdir.

Müraciətdə deyilir: Bu il Beynəlxalq Savadlılıq Günü'nün "Savadlılıq və sülh"

devizi altında keçirilməsi zorakılığın qarşısının alınması, gərginliyin azaldılması və münaqişələri bitirmək kimi vacib məsələlərin həllinə diqqət yetirilməsi ilə bağlı vacib xatırlatmadır.

Savadlılıq insanların təsəvvüretmə və daha inamlı gələcək yaratmaq bacarıqlarını inkişaf etdirir. O, ədalət, bərabərlik və inkişaf üçün yol açır. Savadlılıq cəmiyyətlərin formalaşmasına, siyasi proseslərin hərəkətə gətirilməsinə və ümumi rifaha töhfə verir.

Əldə olunan inkişafa baxmayaraq, savadsızlıq

milyonlarla insana, xüsusilə qadın və qızlara təsir göstərməkdə davam edir. 2009-cu ildə dünyada təxminən 793 milyon savadsız insanın üçdə ikisi qadın və qızlar idi. Həmin ildə 67 milyon ibtidai məktəb yaşına çatmış uşaq və 72 milyon yeniyetmə təhsil hüququndan məhrum olmuşdur.

Savadsızlıq yoxsulluq dairələrini genişləndirir, səhiyyə problemlərini və məhrumiyətləri kəskinləşdirir. O, icmaları zəiflədir və kənarlaşdırma və təcrid etmə yolu ilə demokratik prosesləri sarsıdır. Bu və digər təsirlər birləşib cəmiyyətdə qeyri-stabillik yarada bilər.

BMT baş katibinin müraciəti bu sözlərlə bitir: Beynəlxalq Savadlılıq Günü bizə hər bir insanın oxumaq və yazmaq bacarması ilə bağlı öhdəmizə götürdüyümüz məqsədi bir daha xatırladır. Bu məqsədə çatdıqca biz insan ləyaqətini qoruya və bəşəri sülhə nail ola bilərik.

SƏUDIYYƏ ƏRƏBİSTANINDA QADINLARIN SƏSVERMƏ HÜQUQU TANINDI

*Səudiyyə Ərəbistanının kralı Abdulla ölkədə
qadınlara seçki hüququ verib*

Artıq Səudiyyə Ərəbistanında qadınlar bələdiyyə seçkilərində səs verə, eyni zamanda namizədliklərini irəli sürə bilərlər.

Kral Abdulla bildirib ki, qadınlar Məsləhət Şurasına təyin edilə bilərlər. Məsləhət Şurasına üzvləri kral təyin edir.

Qeyd edək ki, sentyabrın 29-da Səudiyyə Ərəbistanında bələdiyyə seçkiləri keçirilib. Ancaq qadınlar bu seçkidə iştirak etməmişlər. Kralın sərəncamına əsasən onlar 4 il sonra keçiriləcək bələdiyyə seçkilərində iştirak edə biləcəklər.

ƏN GÜCLÜ QADIN

Angela Merkel dünyanın ən güclü qadınıdır

«Forbes» jurnalının hər il tərtib etdiyi «Dünyanın ən güclü 100 qadını» siyahısına bu il Almaniyanın kansleri Angela Merkel rəhbərlik edir.

2-ci yerdə ABŞ Dövlət katibi Hillari Klinton (Hillary Clinton), 3-cü yerdə isə Braziliya prezidenti Dilma Rusefdır (Dilma Rousseff).

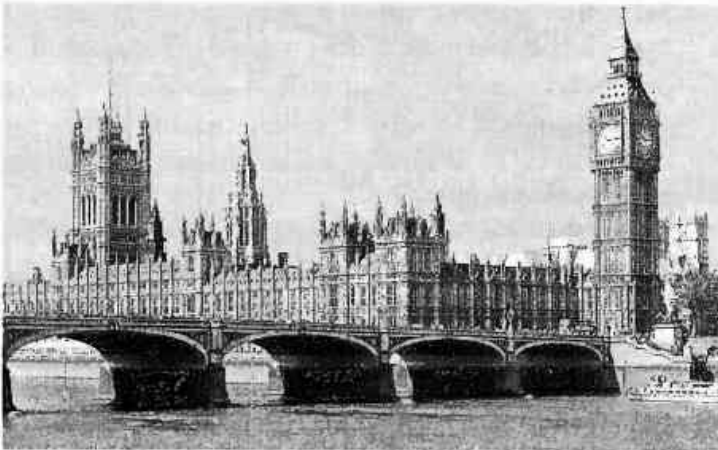
Keçən il bu siyahıda 1-ci olmuş ABŞ-ın Birinci xanımı Mişel Obama (Michelle Obama) bu il 8-cidir.

Beynəlxalq Valyuta Fondunun rəhbəri Kristina Laqard (Christine Lagarde) 9-cu, pop ulduzu Ledi Qaqa (Lady Gaga) 11-ci, Britaniya kraliçası II Yelizaveta (Elizabeth II) 49-cu olub.

DÜNYANIN QEYRİ-RƏSMİ PAYTAXTI

London dünyanın qeyri-rəsmi paytaxtı elan olunmuşdur

London dünyanın qeyr-rəsmi paytaxtı və yer üzünün ən nüfuzlu meqapolisi elan olunmuşdur. Bunu "İnteleci layf" jurnalının son nömrəsində dərc edilmiş reyting göstərir.

Dünya paytaxtı qüdrət, nüfuz, gəlir, zənginlik, təhsilin və mədəniyyətin səviyyəsi, global əlaqələr nəzərə alınmaqla müəyyənləşdirilir.

Siyahıda ikinci yeri Nyu-York tutur. Üçüncü yeri isə Tokio və Vaşinqton bölüşdürürlər. Sonrakı yerlərdə Şanxay, Mexiko, Pekin, Mumbai və digər şəhərlər gəlir.

ƏN VARLI ÖLKƏ

Beynəlxalq Valyuta Fondu (BVF) Qatərin dünyanın ən varlı ölkəsi olduğunu bəyan edib

Hazırda Qatərdə ÜDM-in adambaşına düşən məbləği 88. 222 dollar təşkil edir. Bir il əvvəlki reytingə başçılıq edən Lüksemburq bu dəfə ikinci yerlə kifayətlənməli olub – 81. 466 dollar.

Qeyd edək ki, Qatər bu göstərici ilə dünyanın ən böyük iqtisadiyyatına malik ABŞ-ı iki dəfə üstələyib. Hazırda Birləşmiş Ştatlarda ÜDM-in adambaşına düşən məbləği 46. 860 dollar təşkil edir.

FEWER TURKS PREFER TO HAVE SONS, SURVEY SHOWS

August 1, 2011

ISTANBUL - Daily News with wires

The percentage of Turkish families preferring male children over female ones has dropped substantially in the past 30 years, as children have become less perceived as a form of financial security, a recent survey has found.

The shift in attitudes is a consequence of greater levels of urbanization, according to Professor Çiğdem Kağıtçıbaşı, a prominent academic who conducted the survey and published its results as a book.

“The financial expectations [parents have] of their children are falling because prosperity has increased in the cities [and other forms of] social security are coming about. Besides this, the utilitarian value of [giving birth to] children is falling and the cost is rising,” Kağıtçıbaşı said. “The general value [attributed to] children is not diminishing, but the psychological value attributed to children is coming to the fore.”

Children who previously contributed to their families' finances by working in the fields in the country have now become consumers within an urban milieu, the professor added.

When the same survey was conducted in the 1970s, some 84 percent of participants said they would prefer a male child. According to the survey conducted in 2003, however, some 41 percent of urban mothers said they preferred male children, while 58.9 percent preferred female children.

Two thirds of those surveyed in 2003 came from an urban background, a proportion that reflects the general urban-to-rural ratio in Turkey.

The “Value of Children Project” survey was conducted among some 20,000 married women in Korea, the Philippines, Singapore, Taiwan, Thailand, Turkey, Indonesia, the United States and Germany in the 1970s. The sample in Turkey comprised around 2,300 people.

Some 93 to 98 percent of those questioned in two separate surveys in Indonesia had said in the 1970s that they viewed their children as a form of security during their old age. That figure stood at 89 percent in the Philippines and 79 percent in Thailand and Taiwan, while in Turkey it was around 77 percent.

The survey shows that 58.9 percent preferred female and 41 percent male children.

In Germany and the United States, only 8 percent of respondents said they viewed their children as a form of financial security.

The percentage in Turkey, however, fell considerably by 2003, when much larger numbers of women cited “psychological reasons” motivating them to have children, according to the Anatolia news agency.

“In Turkey, progress and urbanization do not lead to ‘individualization and dissociation’ as in the West because the significance of close relations and commitments within families and between people has not waned,” Kağıtçıbaşı said. “Evidence and theory demonstrates that financial dependencies within families have decreased, but that psychological dependencies are still there with increasing force. This shows, in turn, that the whole family system has been changing. The child who grows up in this ‘Mutually Dependent Family’ develops an autonomous relational self.”

The academic's findings were published abroad in English in a book called “Family, Self and Human Development across Cultures: Theory and Applications.” The book was also published in Turkey last year.

Bəzən olur...

Bəzən olur darıxırsan...
 Hər bir şeyə səssiz qalan
 dörd divarda sıxılırsan...
 Bəzən olur
 yerli-yersiz deyilənə darılırsan,
 Sussan belə öz içində qırılırsan...
 Bəzən olur
 öz-özünə danışmaqdan yorulursan,
 Bəzən olur
 şikar kimi ürəyindən vurulursan...
 Bəzən olur
 daş-kəsəkdən keçib gedir,
 düz yoldasa büdrəyirsən, yığılırsan...
 Haqsızlıqlar səni didir...
 Sən də dözə bilmədikcə
 kainata üsyan edir,
 bir hücrəyə çaxılırsan...
 Yaşamaqçün ümidlərə sarılırsan...
 Sən dünyaya qucaq açıb vəsf edərkən,
 dünya səni almır vecə...
 Sən də yanıb-yaxılırsan...

Məni bir də seversənmi?

Məni bir də seversənmi
 ikimizin xatirinə?
 İstəmirəm
 çoxlarıtək
 dönək sevgi qatilinə...
 İstəyirəm canlandıraç

buza dönən arzuları,
 Cavablayaq yatıb qalan
 sualları-sorguları.
 Gəl, yaxın gəl!
 Nə zamandır yol gözləyən,
 vüsaımız şirin olsun!
 Harda olsan
 yanındakı qoy mən olum!
 Harda olsam
 yanımdakı yenə sənün yerin olsun!
 Söylə indi,
 o alovlu ürəyini
 mənə bir də verərsənmi?
 İkimizin xatirinə
 məni bir də seversənmi?

Gəl, barışaq...
 Ruhumuzu ayrılıqda öldürməyək.
 Gəl, barışaq...
 Özgələri bəxtimizə güldürməyək.
 Hicran qara bulud kimi
 gərilməsin üstümüzə.
 Gülümsəyib baxanda Ay
 Qanad taxıb eşqimişə
 Yenə uçaq göylərə biz,
 yenə olaq ən bəxtəvər yer üzündə.
 Qoşa baxaq yerlərə biz
 mavi səma dənizindən.
 Bir zamanlar
 vəd etdiyün ulduzları
 mənim üçün dəyərsənmi?
 İkimizin xatirinə
 məni bir də seversənmi?

Bax, sənə də yoxdur həyat,
 Mən bilirəm, məndən ayrı...
 Bax, mənə də yoxdur həyat,
 mən ölürəm səndən ayrı...
 Ver əlini,
 addımlayaq sabahların qucağına.
 Gəl, üz tutaq, ay sevgilim,
 sevgi-ülfət ocağına.
 Hazırsanmı
 bu sevdanın sınağından çıxmağa sən?

Nə deyirsən,
bu dünyanı
yənə mənim gözlərimlə görərsənmi?
İkimizin xatirinə
məni bir də sevərsənmi?
Sevərsənmi məni bir də
sevgimizin xatirinə?

Çağır məni, əziz Bakım!

Bakım mənim!
Darıxmışam!
Bəs sən necə? Darıxmısan, əziz anam?
Axı mən də sənini isti qucağında doğulmuşam,
mən də sənini övladınam.
Çağır məni öz yanına,
vəzi olma yollarına, izlərinə,
çöllərinə, düzlərinə,
küləyinə, yağışına həsrət olum.
Çağır məni...
Rəva bilmə torpağına, günəşinə həsrət olum.
Öz qoynunda bəslədiyim,
əzizləyib zirvələrə səslədiyim övladların
səni məndən çoxmu sevir?
Sən anasan!
İstəyirəm mənimçün də az da olsa darıxasan.
Səslə məni, Bakım mənim!
Səncə bütün əzablara dözə bilən canammı mən?
Gərək elə qürbətlərin soyuğunda donammı mən?
Həsrətlərin alovunda yanammı mən?
İsit məni, odlar yurdum, üşüyəndə...
İkinci bir nəfəsim ol,
bu qolanbac yollarda mən
yürüməkdən yorulanda, tövşüyəndə.
Məlhəm eylə ürəyimin Vətən adlı yarasına!
Qoy küləyin əl gəzdirsin
saçlarımin həsrətindən dən-dən olmuş sırasına.
Çağır məni, əziz Bakım!
Əziz anam!
Axı mən də sənini isti qucağında doğulmuşam,
mən də sənini övladınam.

Sən mənim ömrümün beşinci fəslidir...

Unutma, mən səni unutmamışam...
Yurd salıb getmişən ürəyimdə sən.

Qəlbimi kimləsə ovutmamışam,
Çünki, sən ömürlük ürəyimdəsən.

Unutma, mən səni sevirəm hələ,
Bu sevgi azalmır, artır günbəgün.
Qayıdıb bir daha dönməsən belə,
Ruhum qovuşacaq ruhuna bir gün.

Yağış ətilisən, Günəş nəfəslisi,
Qəlbimdə ötəri naxış deyilsən...
Sən mənim ömrümün Beşinci fəslisi,
Nə bahar deyilsən, nə qış deyilsən.

Bilmirəm, heç nələr dəyişdi səni,
Durub-düşünürəm hər səhər-axşam...
Bircə xahişim var: unutma məni!
Unutma, mən səni unutmamışam!

Vətəninini dananlardan inciyirəm!

İncimirəm məndən uzaq duranlardan...
İncimirəm qeybətimi qıranlardan...
İncimirəm adi aravuranlardan,
Kürəyimdən vuranlardan inciyirəm!

İncimirəm mənə əyri baxanlardan...
İncimirəm hər tərəfə axanlardan...
İncimirəm qurduğumu yıxanlardan,
Ümidimi yıxanlardan inciyirəm!

İncimirəm mənə darda atanlardan,
İncimirəm tikan kimi batanlardan...
İncimirəm sözü baha satanlardan,
Vicdanını satanlardan inciyirəm!

İncimirəm mənə yalan deyənlərdən...
İncimirəm özlərini öyənənlərdən...
İncimirəm müftə çörək yeyənlərdən,
Haram tikə yeyənlərdən inciyirəm!

İncimirəm mənə soyuq sananlardan...
İncimirəm həsəd çəkib yananlardan...
İncimirəm dediyini dananlardan,
Öz dilini,
Öz dinini,
Vətəninini dananlardan inciyirəm!

ARMENIA LOSES ECONOMIC BATTLE, DOOMED TO LOSE POLITICAL ONE

Today's Zaman, July 22, 2011

Abdullah Bozkurt

Armenia as number two in the ranking of "The World's Worst Economies" in US business magazine Forbes should ring alarm bells for this landlocked country in the

Southern Caucasus.

It made one thing crystal clear: The continuation of the illegal occupation of 20 percent of Azerbaijani lands despite four UN Security Council resolutions is no longer a sustainable policy for Armenia as it has started to take a heavy toll on the country's economy.

The lifeline provided to its economy by regional powers Russia and Iran, as well as money flowing from the diaspora, is not enough to halt the deterioration of the Armenian economy. Armenia desperately needs a sustainable long-term economic plan for its people.

The goodwill or shaky strategic assistance secured temporarily from regional powers alone will not help Armenia stay afloat at a time when the world is bracing itself for another economic crisis, likely to originate from a deepening crisis in the eurozone.

You may question the methodology used in Forbes magazine's calculations, but in the end the analysis used the data provided to the International Monetary Fund (IMF) by Armenia itself, compiled over the last three years and in which the prospects of next year have been factored in. It looked at several factors, like high inflation, lower growth, the income per capita and a negative trade balance. Armenian Finance Minister Vache Gabrielyan may try to put the blame on the 2008-2009 world economic crises as an explanation for his country's poor development. But the problem is not just limited to whether or not the country's economy was impacted by external shocks. The country has structural problems and needs to trade more, which looks unlikely given the military occupation of Azerbaijani lands.

At the expense of preserving the current status quo and hopefully gaining independence for Nagorno-Karabakh in negotiations with Azerbaijan, Armenia is losing its vital assets, most importantly its

human capital. The number of people who emigrated from Armenia remains unclear. Official figures indicate that nearly 80,000 people left the country for good in the past three years while nongovernmental organizations estimate the actual number during that same period may have reached several hundred thousand. It was claimed that 45,000 people fled the country in just the past four months.

No matter how you interpret the different numbers, the important thing is that there is a clear and identifiable trend pointing to a mass exodus in the two decades since the conflict started. People are looking for better opportunities in terms of employment and escaping from their poor living conditions in Armenia. Most importantly, the majority of people who left Armenia were highly qualified people, the *crème de la crème*, so to speak. This loss of human capital, which is considered to be part of the national wealth, is not the only source of concern for Armenia. It is faced with the outflow of financial capital as well, which, as is to be expected, is transferred to safe and secure places for investment.

Because of the occupation of neighboring Azerbaijani territories, Armenia cannot trade with the two economic powerhouses in the region -- Turkey and Azerbaijan, both of whom have booming economies despite the economic crisis brewing in Europe. Turkey, with record economic growth in the last quarter, even outpacing China, closed its border with Armenia in April 1993 in protest of Armenian aggression. It tied the reopening of the border to a solution of the Nagorno-Karabakh conflict out of solidarity with Azerbaijan, resisting Western pressure to open the borders.

To be cut off from lucrative trade with Turkey was not the only price Armenia had to pay. The Armenian government in Yerevan was also left out of important regional projects like the Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC) pipeline and the Baku-Tbilisi-Kars railway. The access to Western markets via Turkey is a huge loss for the Armenian economy as well.

We all remember when Haydar Aliyev, the father of Ilham Aliyev, proposed constructing the BTC pipeline through Armenia in exchange for a return of occupied lands. Both Turkey and Azerbaijan had the BTC run through Georgia instead, meaning a significant loss for the Armenian economy.

The same thing happened with the railway. Just

to give an example. Azerbaijan extended a \$200 million loan to Georgia as part of the first stage in the construction of this railway with an additional loan of \$575 million to be allocated for the next stage. This investment may have easily gone to Armenia had it ended the occupation and established good relations with Azerbaijan. The project is expected to be completed by the end of next year and will make both Georgia and Azerbaijan transportation hubs in the region. The construction of the biggest Caspian trade seaport in Alat will extend the reach of this railway to Central Asia, connecting both eastern and western trade routes. Armenia stands to lose even more in both strategic terms as well as commercially from other energy and transportation projects currently being considered in the region.

Because of the conflict, Armenia has lost contact with the most important economic power in the South Caucasus as well. Azerbaijan constitutes 75 percent of the South Caucasus economy and gross product as well as 90 percent of export potential, thanks mainly to the oil-extracting business. The economy has grown threefold in the past seven years, while gross domestic product (GDP) has increased 300 percent. As personal income levels have risen dramatically,

poverty was reduced fivefold, according to government statistics. Just last year, the country received \$16 billion in investments. In the first half of 2011, investments worth \$5.7 billion were made in Azerbaijan's economy, with more than 70 percent of these funds being directed to the agricultural sector's development as part of diversification policies, which gives priority to the development of sectors of the economy other than the oil business.

Given the economic dynamics, time is not on Armenia's side. They have vested strategic interest in keeping the process of negotiation alive to find a solution for this long-running conflict with Azerbaijan. It is a shame that the Kazan talks, held last month between Azerbaijan and Armenia under Russian stewardship, did not produce any result, but I do not agree with the premise that the status quo benefits Armenia. I think having no breakthrough in talks would hurt Armenia more than ever as it loses out on huge economic opportunities during a time of crisis in the world economy.

URL:<http://www.todayszaman.com/columnist-251390-armenia-loses-economic-battle-doomed-to-lose-political-one.html>

AZERBAIJAN: SPEED WITHOUT SYSTEM

Thomas de Waal

OpenDemocracy, 29th July 2011

The authorities in Baku seem intent on building a new Dubai on the Caspian. But there is a dark side to the boom in Azerbaijan's capital, finds Thomas de Waal.

About the author Thomas de Waal is a senior associate [10] for the Caucasus at the Carnegie Endowment for International

Peace (CEIP [10]) in Washington. He is the author of *The Caucasus: An Introduction* [10] (Oxford University Press, 2010). His earlier books include *Chechnya: Calamity in the Caucasus* [10] (NYU Press, 1999) - with Carlotta Gall; and *Black Garden: Armenia and Azerbaijan Through Peace and War* [10] (NYU Press, 2003)

Azerbaijan gives off a self-confident air nowadays. Its victory in the Eurovision song contest, giving Baku the right to stage the next competition [11] in 2012, was celebrated with dancing in the

streets. Money is pouring in from Caspian oil and gas projects.

I had been in Baku only a year before but even so I was shocked by how different it looked. I looked up at the skyline and saw that two glass skyscrapers had landed like spaceships on the hillside above the old city. A city of shabby elegance is fast turning into a new Dubai on the Caspian.

But old Baku is paying a price. The streets of the old Jewish quarter near Fizuli Square, a maze of one- and two-storey buildings, are being torn down [12], so that new rows of multi-storey towers can spring up in their place. Residents are being evicted [13] in one of two ways. Either a notification letter comes offering them 1,500 Azerbaijani manats (\$1,900) for each square metre they own. That is about half the market-rate for property in the centre of Baku - and of course the square metrage that will come after them will be many times bigger. Or residents are offered property in other parts of the city - one businessman who owns a three-storey building is being offered five different apartments in completely different parts of town. The letters say the evictions

are being done for the sake of a new "general plan for the reconstruction of Baku", but its details have never been made public. They come from an individual, not a company, who is evidently a proxy for one of Azerbaijan's three or four oligarchic [14] family clans. There are fights, threats. I was told that one Azerbaijani-British couple came back from holiday to find their apartment destroyed.

"Not a step back!"

In the middle of this mayhem stands the office of my old friends Arif and Leila Yunus, which houses three non-governmental organisations: Azerbaijan's best-known human-rights centre, the Institute of Peace and Democracy [15]; the Women's Crisis Centre where abused women can receive help and support; and an anti-landmines charity. The Institute of Peace and Democracy is so well known that moving house would not be such a big problem for it: Arif proudly showed me letters, sent from the provinces of Azerbaijan and which the postman had faithfully delivered, in which the address on the envelope said simply "Leila Yunus, Human Rights Centre, Baku." The women's centre will be a much bigger loss, as information on its address had been spread mainly by word of mouth. If, that is, these NGOs do have somewhere to move to. Unlike their neighbours, the Yunuses have not received any letter informing them of their fate. Possibly the authorities know that once the couple do hold a letter in their hands, they will go to the courts and kick up a fuss about the many abuses [16] of the law that this whole eviction process [17] contains. Or perhaps the intention is to punish an organisation which has consistently criticised [18] Azerbaijan's human-rights [19] record. The Yunuses worry that that a bulldozer could "accidentally" knock in one of the walls of the office, leaving it uninhabitable. When I visited in early July 2011, I saw a cleared dusty wasteland several blocks wide where there had once been a narrow street. Arif and friends had painted on the front of the office inscriptions that this was private property, invoking the relevant article of the Azerbaijani constitution. In red paint they had daunted the numerals 227, a reference to Stalin's famous decree of 27 July 1942, "Not a step back!", invoking the spirit of Stalingrad [20] with dark humour. A few times already, hefty young men had come by with paint-pots to scrub out the inscriptions. Who is in control of all this? Oil-and-gas revenues are coming in so fast that it seems as though the government doesn't know fully how to spend them. According to one estimate I heard, the country is earning \$64 million a day from the Baku-Tbilisi-Ceyhan oil pipeline [21] alone. There are grandiose

plans to build a new bridge across Baku's bay and to make a special island to house the Eurovision festivities. Dozens of senior people must be billionaires by now. Why, I mused aloud to Arif, did they see the need to squeeze extra cash out of a thousand of their citizens in the centre of Baku and not offer them a decent civilised settlement? The answer, I suppose, is: "because they can." It would be misleading to describe Azerbaijan as an unhappy country [22] seething with revolt under the surface. Syria or Tunisia it is not. The new parks, playgrounds and roads constructed in the last few years give ordinary citizens the impression that their country is on the up. But large segments of the population are certainly discontented and feel left behind by the oil boom. While Baku is booming, the rural economy remains very poor. The oil-and-gas sector creates notoriously few new jobs and is good at suppressing other export sectors.

A strategic blur The dangerous part of this entire process is that the governing elite does not seem even to notice those left behind. Perhaps this is the menacing lesson of an authoritarian system - indeed, it is better not described as a "system" at all as by its nature it does not have any mechanism for the lower down to complain to the higher up. The people being evicted from their homes near Fizuli Square have no obvious recourse to justice and the authorities barely register what is happening to them. If - probably a few years down the line - people do take to the streets in Tunisia-style revolt [23], I predict the Baku authorities will be genuinely taken by surprise.

This also has implications for Baku's foreign policy [24] and efforts to resolve its biggest issue, the protracted [25] conflict with the Armenians over Nagorno-Karabakh. Azerbaijan is a vastly stronger and more confident state than it was when it declared independence in 1991. It has an effective and professional foreign ministry. But an outsider does not get much impression of a strategic vision [26], apart from "Get stronger" or "Play a balancing game." The Karabakh talks are currently deadlocked. Much hope was raised [27] for a breakthrough at the meeting in Kazan in June 2011 but by all accounts the Azerbaijani side blocked it. The evidence suggests that the instinct in Baku is to play [28] for more time and not confront the issue.

All that speedy growth is happening in a kind of strategic blur. I wonder if Azerbaijanis will look back in two decades' time, when peak oil has long declined, and ask themselves: "What happened to all that money?"

MARAQLI TURİZM MARŞRUTU

Naxçıvan Dövlət Universitetinin Magistratura üzrə dekanlığının nəzdində bu il yaradılmış Tələbə Turizm Assosiasiyası 23-28 iyul tarixində Naxçıvan -Qəbələ -Naxçıvan istiqamətində ilk tur layihəsini həyata keçirib. Məqsəd magistrantların elmi tədqiqat fəaliyyətini genişləndirmək, doğma diyarımızın turistik və tarixi yerləri ilə tanışlıq olmuşdur.

İyulun 23-də Naxçıvandan başlanan səfərdə gənc turistlər Bakı şəhərində Qız qalası, Şirvanşahlar Saray Kompleksi, İçərişəhər, Miniatur Kitab Muzeyi və Qobustan qayaüstü təsvirləri ilə tanışlıqdan sonra marşrut Qəbələ istiqamətində davam edib.

Tur müddətində magistrantlardan və müəllimlərdən ibarət 24 nəfərlik heyət Magistratura üzrə dekan, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Elbrus İsayevin rəhbərliyi ilə Qəbələ və İsmayıllı rayonları, Şamaxı və Şəki şəhərləri, qədim Albaniyanın paytaxtı Çuxur Qəbələ, öz qədimliyini bu gün də qoruyub saxlamış Lahıc qəsəbəsi, Şamaxı Astrofizika Rəsədxanası ilə tanış olub, III Qəbələ Beynəlxalq Musiqi Festivalında tamaşaçı qismində iştirak edib.

Tur heyəti Qəbələ arxeoloji ekspedisiyasının rəhbəri, tarix elmləri doktoru, professor Qafar Cəbiyev, Bakı Musiqi Akademiyasının rektoru Fərhad Bədəlbəyli, Nyu-York Konservatoriyasının professoru Validə Rəsulova və digər tanınmış şəxslərlə də görüşüblər.

KOSMETİK VASİTƏLƏRLƏ - KİMYƏVİ MADDƏ

Qadın orqanizminə hər il kosmetik vasitələrlə 3 kiloqrama yaxın kimyəvi maddə daxil olur

ABŞ-ın Massaçuset Universiteti alimlərinin qənaətinə görə, kosmetik vasitələrdən istifadə edən qadınların orqanizminə hər il 3 kiloqrama yaxın kimyəvi maddə daxil olur.

Tədqiqatçıların apardıqları eksperiment zamanı bir il ərzində qadının istifadə etdiyi kosmetik vasitələrin ümumi çəkisi hesablanmışdır.

Tədqiqatçılar xəbərdarlıq edirlər ki, kosmetik kimyəvi maddələr qana keçir və müxtəlif allergik reaksiyalara, zəhərlənməyə səbəb olur. Xüsusilə də keyfiyyətsiz və ucuz kosmetikadan istifadə, həmçinin gecələr kosmetikanın üzədən silinməməsi qadınların səhhətinə mənfi təsir göstərir.

ÇALIŞQAN İNSANLAR DAHA ÇOX YAŞAYIRLAR

ABŞ alimlərinin çalışqan insanlar üçün yaxşı xəbərləri var

Sən demə, gərgin əmək ömrü orta hesabla 4 il uzadır, hərçənd əvvəllər belə hesab edilirdi ki, həddindən artıq işləmək ömrü qısaldır.

Kaliforniya Universiteti mütəxəssislərinin fikrincə, çalışqanlıq insanlarda bir çox keyfiyyətlərin, məsələn, düşüncəlilik, iddialılıq, mütəşəkkillik və düzlük kimi cəhətləri inkişaf etdirir. Bu keyfiyyətlər təkcə peşə sahəsində deyil, həm də şəxsi həyatda özünü büruzə verir.

Bu isə o deməkdir ki, vəzifəpərust özünü narkotik maddələrlə, alkoqollu içkilərlə məhv etməyəcəkdir. İşdə gərginlik, həmçinin, stressə davamlılığı da artırır. Bunun da nəticəsində insan taleyin hər cür ağırlığına və çətinliyinə asanlıqla davam gətirir.

SÜBUT EDİLMİŞDİR Kİ, İDARƏÇİLƏRİN BEYİNİ DAHA ÇOX İNKİŞAF EDİR

Çox vaxt kollektivi idarə edən insanlar düşünlər ki, onlar başqalarından daha ağıllıdırlar

Tədqiqatçılar müəyyən etmişlər ki, burada həqiqət vardır. Yeni Cənubi Uels Universiteti əməkdaşlarının fikrincə, işdə başqa insanlara rəhbərlik etmək beyində struktur dəyişikliklər yaradır, qocalıqda yaddaşı və təlim mərkəzini qoruyur.

Tədqiqatçılar idarəetmə təcrübəsi, yüksək iş qabiliyyəti və hippokampın (beyində təhsil və yaddaş zonasıdır) ölçüsünün böyüklüyü arasında əlaqə olduğunu aşkara çıxarmışlar. Doktor Maykl Valenzuela təsdiq edir ki, bu elmi iş yaşlı vaxtda beyin xəstəliklərindən necə qorunmağın mümkün olduğunu əyani şəkildə göstərir.

Həmçinin insanın neçə işçiyə rəhbərlik etməsi, yaxud neçəsinə cavabdeh olması ilə hippokampın ölçüsü arasında da əlaqə olduğu aşkar edilmişdir. Bu da öz növbəsində o deməkdir ki, insanlara rəhbərlik xüsusi təfəkkür fəaliyyəti tələb edir. Belə fəaliyyət daim problemlərin həll olunmasını, qısamüddətli hafizənin inkişaf etdirilməsini və özünü başqasının yerinə qoymağı bacarmaq qabiliyyəti tələb edir. Bu, tədricən beyinin real struktur dəyişikliklərinə səbəb olur.

DOYUNCA YATMAMAQ TAQƏTSİZLİYƏ VƏ QOCALMAYA GƏTİRİB ÇIXARIR

Alimlər belə hesab edirlər ki, sağlamlıq və yuxu bir-birilə sıx bağlı olan anlayışlardır

Axı yuxu və oyaqqalma rejiminə əməl edilməməsi orqanizmdə mühüm dəyişikliklərə səbəb olur. Özü də qətiyyənlə yaxşı tərəfə yox.

Buna görə də, yuxuya ayrılan vaxt gündəlik həyatınızın çox mühüm tərkib hissəsi hesab edilməlidir. Əks halda orqanizmin normal fəaliyyəti pozulacaqdır. Nəticədə orqanizmin bütün strukturlarının bərpası (adətən gecə vaxtı) sadəcə mümkün olmayacaqdır.

Yuxumuz nə qədər davam etməlidir? Orta statistik hesablamaya görə, insanın hər 2 oyaq saatına 1 saat yuxu düşür. Bu, onunla əlaqədardır ki, gündüz vaxtı insanın immun sistemi çox gərgin işləyir, bakteriyalara və viruslara, toza və tüstüyə qarşı fəal mübarizə aparır. Orqanizmə bərpa olunmaq imkanı verən yeganə vaxt yuxu vaxtıdır. Valideynlər uşaqlıqdan öz övladlarına əbəs yerə demirlər ki, yuxu sağlamlığa xeyirlidir. Biz özümüzü yuxudan məhrum etməklə immun sistemimizi tam bərpa olunmaq imkanından məhrum edirik.

Doyunca yatmamaq xroniki hala keçirsə, "yuxu borcu" yaranır. Məsələn, elə olur ki, gündəlik yuxu insanların əksəriyyəti üçün normal sayılan 8 saat əvəzinə təqribən 5 saat olur. Beləliklə, gündəlik "yuxu borcu" 3 saat olacaqdır. Belə "borc yığılı" nəticəsində müntəzəm depressiyalar, baş ağrıları, soyuqdəymələr və sair xəstəliklər kimi xoşagəlməz nəticələr ola bilər. *La Femme* qadın jurnalı yazır ki, istirahət günlərində doyunca yatmaqla və ya imkan olan kimi az-az mürgüləməklə "yuxu borcunu" qaytarmağın mümkün olduğunu düşünmək çox yanlışdır.

Bu, onunla əlaqədardır ki, orqanizm artıq taqətdən düşmə əlamətlərini nümayiş etdirməyə başlayır. Buna görə bərpa prosesi tam getmir. Beləliklə, orqanizm yuxu prosesində köhnə hüceyrələrin aradan qaldırılması və yenilərinin yaradılması işini yerinə yetirməlidir. Əgər yuxu bir neçə saatla məhdudlaşarsa, bu proses baş vermir və çətin ki, baş versin. Sağlamlıqla yuxunun bir-birilə sıx bağlı olduğunu təsdiq edən dəlillər göz qabağındadır.

ÜZÜM QAN TƏZYİQİNİ AŞAĞI SALIR

*Üzüm qan təzyiqini aşağı salır və ürəyin fəaliyyətini yaxşılaşdırır.
Miçiqan Universitetinin alimləri bu qənaətdədirlər*

Təcrübə zamanı alimlər siçanları tərkibində yüksək miqdarda duz olan qida ilə yemləyiblər. Onlardan bir qrupuna toz şəklində süfrə üzümü, digər qrupa isə ürək dərmanı veriblər. 18 həftədən sonra təcrübə göstərmiş ki, üzüm yeyən qrupda ürəyin vəziyyəti dərman yeyən qrupdan daha yaxşı və qan təzyiqinin nəticələri nisbətən aşağı olub.

ƏTİRLİ ŞAMLAR SİQARETDƏN DAHA ZƏRƏRLİDİR

*Romantik gecələrin, xanımların yataq otaqlarının dəyişməz atributu olan ətirli şamlar,
sən demə, siqaretdən daha zərərli*

Daha dəqiq desək, ucuz ətirli şamlar yananda onlardan ayrılan maddələr o qədər zəhərli ki, hətta siqaret tüstüsü də bu baxımdan onlarla rəqabətə girə bilməz. Bu yaxınlarda Amerika alimlərinin apardıqları tədqiqatın nəticələri məhz belədir.

Bir qayda olaraq, belə şamlar havası dəyişilməyən yerlərdə yandırılır ki, bu da onların sağlamlıq üçün zərərli effektini bir az da artırır. Qadınların çoxu bu şamlardan gecələr istifadə etməyi, sonra isə ətirli otaqda yatmağı üstün tutur. Amma məlum olduğu kimi, yuxuda ikən orqanizmdə mübadilə prosesləri daha intensiv gedir. Buna görə də, belə şamlardan istifadənin zərəri dəfələrlə artır.

Otağı belə şamlarla ətirəndirmək mərasimləri təkrar olunduqca astma, allergiya və dəri xəstəlikləri arta bilər.

Mumdan və soyadan hazırlanmış nisbətən bahalı şamların isə belə nöqsanları yoxdur. Tərkibində sintetik ətirli maddələr olan ucuz parafin şamları alanlar, bir qayda olaraq, ənənəvi risk qrupuna düşürlər.

MOZAIKA

2011-Cİ İLİN DÜNYA GÖZƏLİ SEÇİLDİ

San-Pauluda "Dünya gözəli - 2011" müsabiqəsinin qalibi elan edilib

Milli.Az xəbər portalının "İTAR-TASS"a istinadən verdiyi məlumata görə, bu adı Anqoladan olan qaradərili Leyla Lopes qazanıb. İkinci pilləni 23 yaşlı ukraynalı Olesa Stefanko tutub.

Qeyd edək ki, ümumilikdə müsabiqədə dünyanın 89 ölkəsinin təmsilçisi iştirak edib. Onlardan 16-sı finala adlayıb.

"Dünya gözəli" qiyməti 120 min dollardan baha olan tacla yanaşı, Nyu-Yorkda mənzil, çoxsaylı hədiyyələr qazanır. Ona verilən hədiyyələr və pul mükafatının ümumi həcmi 250 min dollara yaxındır.

MİSİR EHRAMLARINI ZİYARƏTDƏ YENİ SİSTEM

Misir ehramlarını ziyarətdə yeni sistem tətbiq edilmişdir

Misir Ərəb Respublikasının qədim dövrlər üzrə Ali Şurasının başçısı Məhəmməd Abdel Fəttah bildirmişdir ki, yeni sistem ehramlara keçidi yüngülləşdirməklə yanaşı, ödənişin proseduru da sadələşdirəcək, həmçinin satış prosesinə nəzarət etməyə imkan yaradacaqdır.

Üzərində ehramlar təsvir olunan plastik kartlar rənglərinə görə fərqlənir. Tünd-göy rəngli kartlar-əcnəbilər, qırmızı rəngli kartlar isə Misir və digər ərəb ölkələrinin vətəndaşları üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Keçid sistemi də bölünmüşdür. Sfinks heykəlinin yanındakı aşağı girişdən yalnız məktəbli və tələbələr istifadə edə bilərlər. Turist qrupları və fərdi turistlər üçün isə ehramlara xüsusi "Menaxaus" girişindən keçid müəyyən edilmişdir.

KİÇİK ADADAKI FÜSUNKAR MALİKANƏ

"Belzberg Architects" memarlıq studiyası Havay arxipelaqındakı Kona adasında iqamətgahın dizaynını vulkanik dağlar və okeana tam açıq mənzərə ilə yerinə yetirib

Layihə unikal evlər təklif edir. Həmin evlərdə iki yataq otağı, qonaq otağı, media-mərkəz, əsas yataq otağı və yaşayış məkanı var. Uzun dəhliz-qalereya layihənin əsas həlqəsidir.

Evin ekologiyasını qorumaq üçün elektroenerji damdakı iki müstəqil fotoelement vasitəsilə əldə olunur. Qara lava Günəş vasitəsilə hovuzun suyunu qızdırır, yağış suyu üç qaba dolur və bütün ətraf ərazinin suvarılması üçün istifadə olunur.

Evin eksteryerinin bəzədilməsində köhnə taxta-şalban xammal rolunu oynayır.

ABŞ-IN 400 ƏN VARLI ŞƏXSİNİN SİYAHISI AÇIQLANDI

Hər il olduğu kimi, bu il də "Forbs" jurnalı ABŞ-in 400 ən varlı şəxsinin siyahısını dərc edib

18-ci dəfədir ki, siyahıya ardıcıl olaraq "Microsoft" şirkətinin qurucusu Bill Qeyts rəhbərlik edir.

Bill Qeyts keçən illə müqayisədə sərvətini 5 milyard dollar artırıb və hazırda 59 milyard dollarlıq sərvəti var. İkinci yerdə 39 milyard dollarla sərmayəçi Uorren Baffet gəlir. İlk üçlüyü 33 milyard dollar sərvəti ilə "Orakl" şirkətinin qurucusu və icraçı direktoru Lourens Ellison qapayır.

Bu il ilk onluğa məşhur maliyyəçi Core Soros da düşüb. 7-ci yerdə qərarlaşan Core Sorosun sərvəti 22 milyard dollar qiymətləndirilib. "Facebook" sosial şəbəkəsinin qurucusu və rəhbəri Mark Tsukerberq isə sərvətini keçən illə müqayisədə 10,6 milyard dollar artıraraq 35-ci yerdən 14-cü yerə yüksəlib. Hazırda o 17,5 milyard dollar kapitala malikdir.

ÜÇ YÜZ MİN AVROYA SATILAN SAAT

Yuri Qaqarinin kosmosa uçuşunun 50 illiyi şərəfinə düzəldilmiş saat rekord qiymətə satılmışdır

AzərTAc-ın verdiyi xəbərə görə Yuri Qaqarinin kosmosa uçuşunun 50 illiyi şərəfinə düzəldilmiş saat Monako hərəracında rekord qiymətə satılmışdır.

Monako knyazı İkinci Alberin hamiliyi altında keçirilən hərəracda dünyanın aparıcı saat istehsalçılarının xüsusi modelləri də satışa çıxarılmışdır.

Üç yüz min avroya satılan saatin mexanizmləri İsveçrənin "Blu" saat zavodunda istehsal edilmişdir.

VƏFAT EDƏN ŞƏXSLƏR ÜÇÜN İLK MEHMANXANA

Yaponiyanın Yokohama şəhərində vəfat edənlər üçün "Lastel" adlı ilk mehmanxana açılmışdır

AzərTAc-ın verdiyi xəbərə görə dünyada analoqu olmayan bu mehmanxanada 18 ölü "sakin" nömrələrindəki soyuq tabutlarda yerləşdirilir. "Lastel" də bir gün qalmaq üçün 12 min yen (157 ABŞ dolları) ödəmək lazımdır. Bu məbləği ödədikdən sonra vəfat edənin qohumları onu nömrədə yerləşdirərək, işin həddindən artıq çox olduğu şəhər krematoriyalarında öz növbələrinin çatmasını gözləyə bilirlər.

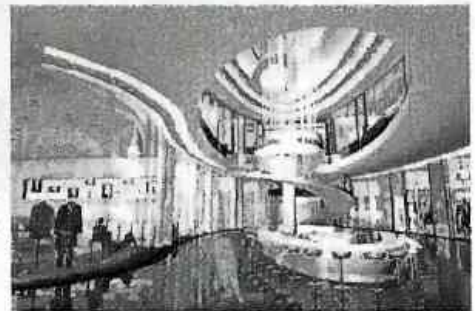
ƏN BÖYÜK TİCARƏT MƏRKƏZİ

Londonda Avropanın ən böyük ticarət mərkəzi «Westfield»in açılış mərasimi keçirilib

Ticarət mərkəzində 300 mağaza, 70 restoran və 14 kinozal yerləşir. «Westfield»də dünyanın ən məşhur brendlərinin - «Marks & Spencer», «John Lewis», «Apple» və «Next»in mağazaları fəaliyyət göstərəcək. Mağazaların hər biri alqışlarla açılıb.

Qeyd edək ki, «Westfield» ticarət mərkəzi Londonun Olimpiya parkının yaxınlığında tikilib. 2012-ci il London Yay Olimpiya Oyunlarında yarışların böyük hissəsi məhz bu stadionda keçiriləcək. Mərkəzin özündə Olimpiya yarış-

larının translyasiyası üçün böyük ekranlar quraşdırılacaq. Ticarət mərkəzinin tikintisi 1,45 mlrd. funt sterlinqə (2,3 mlrd. dollar) başa gəlib.

AZƏRBAYCANIN DÜNYA ÇEMPİONLARI

YUNAN-ROMA GÜLƏŞİ ÜZRƏ: Rövşən Bayramov

Azərbaycan güləşçisi Rövşən Bayramov dünya çempionu olmuş və olimpiadaya lisenziya qazanmışdır

İstanbulda yunan-Roma güləşi üzrə dünya çempionatında Azərbaycan güləşçisi Rövşən Bayramov (55 kq) bolqarıstanlı Veselin Venkovu, yaponiyalı Koxeya Kaseqavanı məğlub etmiş, dördüncü finalda isə macar Peter Modoşa qalib gələrək yarımfinala yüksəlmişdir. Beləliklə də o, olimpiadaya lisenziya qazanmışdır. Xatırladaq ki, Rövşən Bayramov 2012-ci il London olimpiadasına Azərbaycan üçün 10-cu lisenziyanı qazanmışdır.

Yarımfinalda həmyerlimizin rəqibi Çin idmançısı Şu Jin Li olmuşdur. Rövşən rəqibinə qalib gələrək finala çıxmışdır. Finalda Belarus atleti Elbay Taciyevi də məğlub edən R. Bayramov dünya çempionu adını və qızıl medal qazanmışdır.

AĞIR ATLETİKA ÜZRƏ: Firudin Quliyev

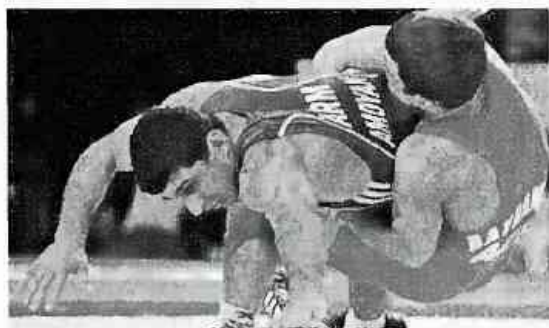
Atletimiz dünya rekordunu təzələmişdir

Buxarestdə gənclər arasında keçirilən ağır atletika üzrə Avropa çempionatında 69 kq çəki dərəcəsinə mübarizə aparan Azərbaycan atleti Firudin Quliyev təkənla qaldırmada yeniyetmələr arasında dünya rekordunu təzələmişdir. F. Quliyev təkənla qaldırmada 173 kq çəkini başı üzərinə qaldıraraq, Avropa çempionu adını qazanmışdır. Xatırladaq ki, 69 kq çəki dərəcəsinə dünya rekordu albaniyalı Erkand Gerimaya məxsus idi. O, 2005-ci ildə Slovakiyanın Trençin şəhərində keçirilən Avropa çempionatında 172 kq çəkini təkənla qaldırmışdı. F. Quliyev 6 illik rekordı 1 kq təzələmişdir.

SƏRBƏST GÜLƏŞ ÜZRƏ: Şərif Şərifov

Şərif Şərifov Olimpiya lisenziyası qazanmış və dünya çempionu olmuşdur

İstanbulda keçirilmiş güləş üzrə dünya çempionatında 84 kq çəki dərəcəsinə 1/32 finaldan sonra mübarizəyə qoşulmuş Ş. Şərifovun ilk rəqibi Koreya Respublikasının nümayəndəsi Çan-Uk Yun olmuşdur. Ona 6:0, 2:0 hesabı ilə qalib gəlmiş Ş. Şərifov növbəti mərhələdə Kael Sandersondan (ABŞ) üstün olduğunu göstərmişdir (3:1, 4:1).

Qazaxıstanlı Ernek Baydaşovla görüşdə 3:0, 3:0 hesabı qələbə isə həmyerlimizin dördüncü finala çıxışını təmin etmişdir. Yarımfinala çıxış və Olimpiya lisenziyası uğrunda iranlı Əlirza Qudarzi ilə görüş də Şərifovun qələbəsi ilə başa çatmışdır – 2:1, 3:1. O, yarımfinalda rusiyalı Albert Saritova qalib gəlmişdir (3:1,

4,3). Şərif Şərifov finalda ukraynalı İbrahim Aldatovu məğlub edərək (1:0, 2:0) dünya çempionu olmuşdur.

**XƏZƏR UNIVERSİTETİ 2011-2012-Cİ TƏDRİS İLİ ÜÇÜN
AŞAĞIDAKI İXTİSASLAR ÜZRƏ ƏYANI
DOKTORANTURAYA QƏBUL ELAN EDİR**

№	İxtisasın adı	Plan yeri
1.	Hesablama maşınlarının, komplekslərinin və kompüter şəbəkələrinin riyazi və program təminatı	2
2.	Sosial və iqtisadi sistemlərdə idarəetmə	1
3.	Xalq təsərrüfatının iqtisadiyyatı və idarə edilməsi	1
4.	Dünya iqtisadiyyatı	1
5.	Arxeologiya	1
6.	Sosial fəlsəfə	1
7.	Azərbaycan ədəbiyyatı	1

Fəlsəfə doktoru proqramı üzrə doktoranturada əyani təhsil müddəti 3 ildir.

Fəlsəfə doktoru hazırlığı:

1. Fəlsəfə doktoru proqramı üzrə elan olunmuş doktorantura yerlərinə ali təhsili olan (ali təhsil pilləsinin magistratura səviyyəsini bitirən, yaxud təhsili ona bərabər tutulan) Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları müsabiqə əsasında qəbul olunurlar.
2. Doktoranturanın (keçmiş aspiranturanın) tam kursunu bitirən şəxs eyni ixtisas üzrə təkrarən doktoranturaya qəbul oluna bilməz.

Fəlsəfə doktoru hazırlığı üzrə doktoranturaya qəbul olunmaq üçün tələb olunan sənədlər:

- ərizə (doktoranturanın fəaliyyət göstərdiyi müəssisənin və yaxud təşkilatın rəhbərinin adına);
- kadrların şəxsi-qeydiyyat vərəqi;
- tərcümeyi-hal;
- 2 ədəd fotosəkil (3x4 sm ölçüdə);
- iş yerindən xasiyyətnamə;
- iş stajı olanlar üçün əmək kitabçasından çıxarış;
- çap olunmuş elmi işlərin siyahısı **və ya** seçilmiş ixtisas üzrə referat;
- ali təhsil müəssisəsini bitirmək haqqında diplomun müvafiq qaydada təsdiq edilmiş surəti (xarici ölkələrdə təhsil almış Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları üçün təhsil haqqında sənədlərin tanınması haqqında şəhadətnamə);
- şəxsiyyəti təsdiq edən sənədin surəti.

Fəlsəfə doktoru proqramı üzrə elan olunmuş doktorantura yerlərinə sənədlərin qəbulu 2011-ci il 15 sentyabr – 15 oktyabr, qəbul imtahanları 20 oktyabr-20 noyabr tarixlərində keçirilir.

2012-Cİ İL ÜÇÜN "XƏZƏR XƏBƏR" JURNALINA ABUNƏ ELANI

Xəzər Universitəsinin elmi-kütləvi və ədəbi-publisistik nəşri olan "Xəzər Xəbər" jurnalı ayda bir dəfə (avqust ayından başqa) 80 səhifə həcmində və qismən rəngli çap olunur.

Jurnalda Azərbaycan, türk, rus və ingilis dillərində tələbə həyatı, təhsil yenilikləri, elm, sənət, ədəbiyyat, mədəniyyət, turizm və idmana aid müxtəlif materiallar və maraqlı xəbərlər dərc olunur.

2012-ci il üçün "Xəzər Xəbər" jurnalına "Azərmətbuatyayımı" ASC-nin şəhər və rayon mətbuat yayımı şöbələrində, "Qasid" ASC-nin xətti ilə isə aşağıdakı ünvanlarda dekabrın 25-dək abunə yazılmaq olar (1 illik abunə haqqı 22 manat, 6 aylıq abunə haqqı ilin birinci yarısında 12 manat, ilin ikinci yarısında 10 manatdır):

"Azərpoçt" MMC-nin Bakı Mərkəzi poçtu (Üzeyir Hacıbəyov küçəsi, 36), tel.: 493-33-66

1 saylı poçt (İstiqlaliyyət küçəsi, 35, İçərişəhər metrosunun yanı, İqtisadiyyat Universiteti ilə üzbəüz), Tel.: 492-58-40

"Qasid" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti (5-ci mikrorayon, Cavad xan küçəsi, 21, Memar Əcəmi metrosunun yanı, tel.: 493-14-06; 493-16-43

"Xəzər Xəbər" jurnalına, həmçinin, "Metro-Servis" MMC-də abunə yazılmaq olar. Tel.: 434-01-33; 434-93-01

"Xəzər Xəbər" jurnalını pərakəndə satışda "Metro-Servis" MMC-nin Bakı metropoliteni stansiyalarındakı köşklərindən almaq olar.

"Xəzər Xəbər"ə abunə yazılın!

"Xəzər Xəbər"i oxuyun!

"Xəzər Xəbər"ə yazın!

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Xəzər Universitetinin rəhbərliyi və professor-müəllim heyəti universitetin Fəlsəfə və insanşünaslıq departamentinin müdiri Ağalar Məmmədova atası

Ağa Məmmədovun

vəfatından kədərləndiklərini bildirir, dərin hüznə başsağlığı verirlər.
Allah rəhmət eləsin!

«NAXÇIVAN: İLK YAŞAYIS VƏ ŞƏHƏRSALMA YERİ KİMİ» MÖVZUSUNDA BEYNƏLXALQ SIMPOZIUM

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədri 7 iyun 2011-ci il tarixli sərəncamına əsasən iyulun 21-dən-23-dək Naxçıvanda «Naxçıvan: ilk yaşayış və şəhərsalma yeri kimi» mövzusunda Beynəlxalq simpozium keçirilmişdir. Azərbaycanın görkəmli tarixçi-alimləri, arxeoloq və etnoqrafları ilə yanaşı Türkiyədən, Ukraynadan, Fransadan, İran İslam Respublikasından və Amerika Birləşmiş Ştatlarından da görkəmli alimlərin qatıldığı həmin simpoziumun açılışında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talibov geniş çıxış edərək, simpoziumun məqsəd və vəzifələrindən, qarşıda duran mühüm məsələlərin həlli yollarından danışıbmışdır.

Ali Məclisin Sədri qonaqlara bildirib ki, Naxçıvan təkcə Azərbaycanda deyil, dünyada qədim insan məskənlərindən biridir. Bu baxımdan beynəlxalq simpozium Naxçıvan şəhər mədəniyyətinin beş min illik tarixinin öyrənilməsinə dəyərli töhfə olacaq. Ali Məclisin sədri vurğulayıb ki, muxtar respublikanın ərazisində olan Qazma, Kılıd, Daşqala, Ərməmməd kimi qədim yaşayış məskənləri göstərir ki, Naxçıvanda insanların ilk yaşayış məskənləri bir neçə min il bundan əvvəl yaranıb və Naxçıvanın tarixinin öyrənilməsi üzrə əsaslı tədqiqatların aparılması zəruridir.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Tarix İnstitutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü, Milli Məclisin deputatı Yaqub Mahmudov keçirilən simpoziumu planetimizin tarixinin öyrənilməsi istiqamətində mühüm elmi məclis kimi dəyərləndirib. O bildirib ki, son illər bölgədə aparılan tədqiqatlar sübut edir ki, Naxçıvanın şəhər kimi tarixi beş min ildən daha qədimdir. Ən qədim insanlar burada yaşayıb, əhali oturaq mədəniyyətə sahib olub.

Naxçıvan Dövlət Universitetinin rektoru, akademik, millət vekili İsa Həbibbəyli məruzəsində muxtar respublikada Naxçıvanın tarixi tədqiqat məsələlərinin daim diqqət mərkəzində olmasından, Naxçıvanın

tarixinin, maddi-mənəvi dəyərlərinin öyrənilməsi istiqamətində həyata keçirilən məqsədyönlü islahatlardan söz açıb.

Simpozium öz işini 4 bölmə üzrə davam etdirib. «Naxçıvan diyarı beşər sivilizasiyasının ilk beşiklərindən biri kimi» və «Naxçıvan-ilkın şəhər mədəniyyətinin yarandığı yer» mövzularında bölmə iclasları AMEA Naxçıvan Bölməsində, «Naxçıvanın arxeoloji abidələri» və «Naxçıvan mədəniyyəti və əlaqələri» mövzularında bölmə iclasları Naxçıvan Dövlət Universitetində olub.

Tədbir çərçivəsində Ordubad rayonundakı Gəmiqaya abidəsinə növbəti beynəlxalq elmi ekspedisiya təşkil olunub və burada açıq havada beynəlxalq simpoziumun yekun iclası keçirilib.

Materialı "Xəzər - Xəbər" in NDU Bürosunun rəhbəri Vaqif Məmmədov təqdim etmişdir.

"DÜNYA" MƏKTƏBİ

"Xəzər Xəbər" dərgisinin "Dünya" məktəbi üçün əlavəsi

Materialları "Dünya" məktəbinin müəllimi
Mədinə Kərimova çapa hazırlamışdır

Sentyabrın 14-də "Dünya" məktəbində yeni tədris ilinin açılış mərasimi oldu. Tədbirdə birinci sinfə qəbul olunmuş şagirdlərə şagird vəsiqəsi təqdim olundu. Artıq tələbə adını qazanmış keçən tədris ilinin məzunları da tədbirin qonağı idilər. Məktəblilərin ifasında mahnılar səsləndi, rəqslər nümayiş etdirildi. Xəzər Universiteti və "Dünya" məktəbinin təsisçisi, Xəzər Universiteti Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı məktəbin şagirdlərini və müəllim kollektivini yeni dərs ili münasibətilə təbrik etdi.

Xəzər Universitetinin rektoru professor C. Rayder, Xarici əlaqələr üzrə prorektoru Fərda Əsədov, İctimai əlaqələr və media üzrə direktoru Əlövsət Əmirbəyli də tədbirin qonağı oldular.

FOTOSESSIYA

“KƏPƏNƏKLƏR” Ə UĞURLAR ARZULAYIRIQ!

Ülviyyə Vəliyeva Azərbaycanda uşaq mahnıları yazan az sayda olan bəstəkarlardan biridir. Bəstəkar çalışdığı “Dünya” məktəbində yeni mahnı qrupu yaradıb. “Butterflies” (“Kəpənəklər”) qrupu ilə sizi də tanış etmək qərarına gəldik.

- Qrup üzvlərini hansı əsasla seçdiniz? “Kəpənəklər”i necə tapdınız? -sualına Ülviyyə xanım belə cavab verdi:

- Uşaqlar arasında ciddi seçim edərək, bu dördlüyün üzərində dayandım. Qrupun üzvləri – Nigar Məhərrəmovə, Ləman Məhərrəmovə, Aylin Məmmədova və Nəzrin Rəsulzadə çox fəal və maraqlı uşaqlardır. Hər birində xüsusi istedad var. Onların repertuarları mənim tərəfimdən hazırlanır. İfa edəcəkləri mahnıları mən yazıram. Sözləri də müxtəlif şairlərə məxsusdur. Məsələn, ingilis dilində olan “Happy Butterflies” mahnımın sözlərini Ruqiyyə Rüstəmovə yazıb. “Günəş” adlı mahnımın sözlərini isə İsmayıl Vəliyev yazıb. Bizim bu və digər şairlərlə iş birliklərimiz bundan sonra da davam edəcək. Bu uşaqların özlərinin stilisti var. Yəni, hər şey yüksək səviyyədə olsun deyə, hamısını nəzərə almışam. Geyimlərinə gənc rəssam, stilist Nərminə Vəliyeva nəzarət edir. Otən günlərdə fotosessiyamız oldu. Şəkillərimizi rejissor-fotoqraf Xürrəm Sultan çəkdi. Planlarımız çoxdur. İnşallah, yaxınlarda sorağımız daha çox eşidiləcək.

Biz də öz növbəmizdə Ülviyyə müəlliməyə və onun qrupuna – “Kəpənəklər”ə uğurlar arzulayırıq!

MƏZUNLARIMIZIN XOŞ SORAĞI

"Dünya" məktəbinin məzunları bu il də xoş xəbərlərlə bizləri sevindirdilər: hər biri Azərbaycanın sayılıb-seçilən təhsil ocaqlarına qəbul olunan məzunlarımız təhsil aldıkları doğma məktəblərinin adını zirvələrə qaldırdılar. Bu gün onlardan biri - Fərhad Ağayevlə müsahibəmi sizə təqdim edirəm. Xatırladım ki, o artıq Azərbaycan Dövlət Diplomatik Akademiyasının tələbəsidir.

- Salam, Fərhad, doğma məktəbə xoş gəlmişən!

- Sağ olun, müəllimə!

- Məktəb illərindən sonra dərhal daha müstəqil bir həyata, universitet həyatına qədəm qoydun. Bu həyat səni qorxutmur ki?

- Hələ XI sınıfdə dərsə başlayanda özümə dedim ki, artıq qarşıda daha məsuliyyətli həyat var və mən bu həyata indidən hazırlaşmalıyam. Ona görə də, sənə və arxayınam. Məktəbin son günü isə mənimçün "uşaqlığın son gecəsi" oldu.

- Qəbul olunduğun təhsil ocağında "Dünya" məktəbini tanıyırlarmı?

- İlk gündən orta təhsil ocağımın adını eşidən kimi çevrəmdəki insanlarda mənim təhsilim, dünyagörüşüm haqqında müsbət fikirlərin yarandığını hiss etdim. İnanın, çox sevindim. Hər kəs "Dünya" məktəbinin gözəl təhsil verdiyi fikrindədir. Əslində mən bunun belə olduğunu bilirdim. Amma başqalarının bilməsi məni daha çox sevindirdi.

- Məktəb yoldaşlarınla görüşə bilirsən?

- Bəli, tez-tez görüşürəm. Bəzilərinin Xəzər Uni-

versitetində təhsil aımaları məni çox sevindirir. Özümə gəlincə, Azərbaycan Dövlət Diplomatik Akademiyasında təhsil aldığıma görə çox şadam.

- Fərhad, məktəblə bağlı yadımda qalan bir xatirə...

- Məktəbdə xoş xatirələrim çox olub. Məsələn, məzun günü tentənəsi heç unutmuyacağım xatirədir...

- Həyatdakı məqsədini bilmək istərdim...

- Mən çox da yaradıcı insan deyiləm. Amma rəqabəti sevirəm. Maraqlı isə odur ki, əvvəllər belə deyildim, son aylarda dəyişdiyimi hiss edirəm. Tələbəlik həyatı məni bu istiqamətdə 360 dərəcə dəyişdi (gülür). Məqsədim hər işdə özümə hörmət qazanmaqdır. Düşünürəm ki, hörmətim olsa, qalan uğurlar özləri mənə asanlıqla tapacaq...

Fərhadla səmimi söhbətimiz xeyli davam etdi. Söhbətimizdən qərara gəldim ki, "Dünya" məktəbi Fərhadı müstəqil həyata tam hazırlamışdır. Mən də öz növbəmdə bu ağıllı gəncə həyatda uğurlar arzularım. Sevinirəm ki, indiki gənclərin arasında Fərhad kimi düşüncəli övladlarımız çoxdur!

Mədinə Karahan

“DÜNYA” MƏKTƏBİNİN BÜTÜN

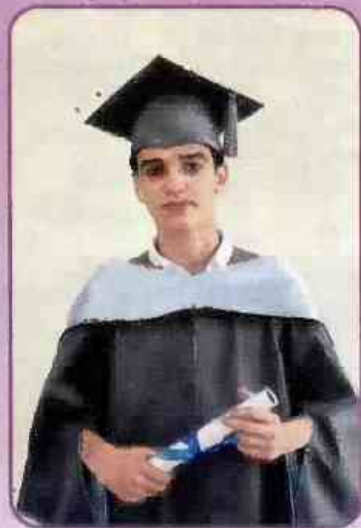
*Cəfərli Ləman Çingiz qızı –
Azərbaycan Tibb Universiteti,
müalicə işi*

*Məmmədova Rəbiyə Əmrah
qızı - Azərbaycan Tibb
Universiteti, müalicə işi*

*Hüseynli Laçınxanım Vüqar
qızı – Qafqaz Universiteti,
kimya müəllimi*

*Rəcəbli Sabir Samir oğlu –
Azərbaycan Dövlət Memarlıq və
İnşaat Universiteti, mühəndis
qurğularının və sistemlərinin
tikintisi mühəndisliyi*

*Cəbrayilov Nizam Davud
oğlu – Azərbaycan Dövlət
Memarlıq və İnşaat
Universiteti, sənayenin
təşkili və idarə olunması*

*Ağayev Fərhad Kərim oğlu –
Azərbaycan Dövlət
Diplomatik Akademiyası,
biznesin idarə olunması*

MƏZUNLARI TƏLƏBƏ OLDU!

TƏBRİK EDİRİK!

Məmmədli Turan Asim
qızı - Azərbaycan
Kooperasiya Universiteti,
iqtisadiyyat

Poladova Nərgiz Gülmirza
qızı - Azərbaycan Dövlət
İqtisad Universiteti, dünya
iqtisadiyyatı (İngilis dilində)

Yusifli İnci Mikayıl qızı -
Xəzər Universiteti, biznesin
idarı olunması

Cəbraylova Nailə Davud qızı -
Azərbaycan Dövlət Dillər
Universiteti, filologiya (İngilis
dili və ədəbiyyatı)

Şabanov Səmir Məzahir oğlu -
Azərbaycan Dövlət İqtisad
Universiteti, dünya
iqtisadiyyatı

Yəhyalı Nərmən Məis qızı -
Bakı Dövlət Universiteti,
sosial psixologiya

Yusifbəyli Şahmar Bəxtiyar
oğlu - Azərbaycan
Universiteti, iqtisadiyyat

Universitetdə bakalavr pilləsində aşağıdakı ixtisaslar üzrə kadr hazırlığı aparılır:

I qrup üzrə:

- Kompüter elmləri
- Neft-qaz mühəndisliyi
- Kompüter mühəndisliyi
- İnşaat mühəndisliyi
- Riyaziyyat və informatika müəllimliyi
- Elektronika, telekommunikasiya və radiotexnika mühəndisliyi

II qrup üzrə:

- Mühasibat uçotu və audit
- Maliyyə
- İqtisadiyyat
- Menecment
- Marketing
- Biznesin idarə edilməsi
- Tarix və coğrafiya müəllimliyi
- Regionsünashq (regionlar üzrə)

III qrup üzrə:

- Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimliyi
- Xarici dil (ingilis dili) müəllimliyi
- İbtidai sınıf müəllimliyi
- Filologiya (İngilis dili və ədəbiyyatı)
- Filologiya (Azərbaycan dili və ədəbiyyatı)
- Tərcümə (ingilis dili)
- Jurnalistika
- Politologiya
- Beynəlxalq münasibətlər

IV qrup üzrə:

- Kimya və biologiya müəllimliyi
- Psixologiya

Ünvan: Məhsəti küçəsi, 11.
(Neftçilər metrosunun yaxınlığında)
Əlaqə telefonları: (012) 417-91-33, 012 421-68-11,
(012) 421-79-16

XƏZƏR UNİVERSİTETİ

Xaricdə ən çox tanınan,
xaricə ən çox tələbə göndərən,
xaricdən oxumağa tələbələrin ən çox gəldiyi,
xarici müəllimlərin ən çox işlədiyi ali məktəbdir.

Xəzər Universiteti Azərbaycanda yeganə universitetdir ki, onun tədris siyasəti və diplomları Avropa və Amerikanın aparıcı universitetləri tərəfindən tanınır.

Xəzər Universiteti dünyada universitetlərin reytinginin müəyyənləşdirilməsi sahəsində nüfuzlu təşkilatların reyting cədvəllərində (**Webometrics**, **"QS"**) Azərbaycan universitetləri arasında həmişə birincilərdən olmuşdur. Bu sahədə ən nüfuzlu təşkilatlardan olan **"QS"** təşkilatının son 2011-ci il reyting cədvəlində isə Xəzər Universiteti dünyanın ən yaxşı 700 (yeddi yüz) ali məktəbi sırasında yer almışdır. Bu, dünya reyting cədvəllərində Azərbaycan ali məktəbləri arasında indiyə qədər əldə edilmiş ən yüksək nailiyyətdir.

***

Xəzər Universiteti beynəlxalq əlaqələrin qurulması, beynəlxalq layihə və proqramlarda iştirak, dünyanın aparıcı universitetləri ilə müəllim və tələbə mübadiləsi və digər sahələrdə təsirli tədbirlər görməklə kadr hazırlığı sahəsində əsaslı nailiyyətlər əldə etmiş, böyük nüfuz qazanmışdır. Xəzər Universiteti bu gün həm Azərbaycanda, həm də Azərbaycandan kənarında özünəməxsus yeri olan, özünün xüsusi çəkisi olan bir ali təhsil müəssisəsidir.

Prof. Misir Mərdanov
Azərbaycan Respublikasının Təhsil Naziri

Universitetin maddi-texniki bazası

Məhsəti küçəsi, 11 ünvanında (Neftçilər metrosunun yaxınlığında) yerləşən 5 mərtəbəli tədris korpusunda, eləcə də ən müasir avadanlıqlarla təchiz edilmiş 7 mərtəbəli yeni tədris korpusunda, şəhərin mərkəzində Bəşir Səfəroğlu küçəsi, 122 ünvanında 4 mərtəbəli və Alatava 2 (Tbilisi prospekti, Mebel fabrikinin yanı) ünvanında 6 mərtəbəli yeni tədris korpuslarında geniş auditoriyalar, zəngin kitabxana, ən müasir kompüter mərkəzləri və s. ilə birgə yüksək keyfiyyətli təhsil almaq üçün hər cür şərait yaradılmışdır.

Təhsil və karyera imkanları

Təhsildə fərqlənən tələbələr təhsillərini Amerika, Kanada, İngiltərə, Fransa, Almaniya, Hollandiya, İsveç, İtaliya, Türkiyə, Çin, Yaponiya və s. ölkələrin tanınmış universitetlərində davam etdirmək imkanı qazanırlar.

Xəzər Universitetində əsas təhsil dili ingilis dilidir. Bu, tələbələrin müasir dərslərdən istifadə etməsi, təhsillərini xaricdə davam etdirməsi, xaricdən gələn müəllimlərin effektiv dərslər deməsinə geniş imkan verir. Məzunlar və yuxarı kurs tələbələri xarici şirkətlərdə yüksək maaşlı işlərə dəvət alırlar, eləcə də dövlət təşkilatlarında və ölkəmizin qabaqcıl şirkətlərində işləmək imkanı əldə edirlər.

Təhsil haqqının ödənilməsində güzəştlər

TQDK-nın keçirdiyi imtahanlarda yüksək bal toplayan tələbələrə aşağıdakı qaydada güzəştlər edilir. İmtahanlarda:

650-700 bal toplayan tələbələr təhsil haqqından tam azad edilir.

600-649 bal toplayan tələbələr təhsil haqqının cəmi 25%-ni ödəyir.

550-599 bal toplayan tələbələr təhsil haqqının 50%-ni ödəyir.

500-549 bal toplayan tələbələr təhsil haqqının 75%-ni ödəyir.